د پوهنې وزارت

د تعلیمي نصاب د پراختیا، د ښوونکو د روزنې او د ساینس د مرکز معینیت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تألیف لوی ریاست

د ښوونکي کتاب
د تاریخ د تدریس لارښود

لسم ټولګی

Ketabton.com

د چاپ کال: ۱۳۹۲ هـ. ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پوهنې وزارت
د تعلیمي نصاب د پراختیا، د ښوونکو
د روزنې او د ساینس د مرکز معینیت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي
کتابونو د تالیف لوی ریاست

د ښوونکي کتاب

د تاریخ د تدریس لارښود

لسم ټولگی

د چاپ کال : ۱۳۹۲ هـ.ش

(c) ketabton.com: The Digital Library

مؤلفان:

- پوهنمل زلمی هوتک
- سرمؤلف عبدالغیاث غوری
- معاون سر مؤلف شیر محمد رونقي
- مؤلف عبدالمالک عابد
- مؤلف قدیم شیرزی بابکرخیل
- معاون مؤلف ستوری سادات
- معاون مؤلف ذبیح الله دشتي

علمي او مسلکي ایډیټ:

- پوهنمل زلمی هوتک

د ژبې ایډیټ:

- مؤلف محمد سهراب دیدار

دیني، سیاسي او کلتوري کمیټه:

- مؤلف عبدالرقیب جهید
- حبیب الله راحل د تعلیمي نصاب په برخه کې د پوهنې وزارت سلاکار

د څارنې کمیټه:

- دکتور اسدالله محقق د تعلیمي نصاب، د ښوونکو د روزنې او د ساینس مرکز معین
- دکتور شیر علي ظریفي د تعلیمي نصاب د پراختیا د پروژې مسؤول
- د سرمؤلف مرستیال عبدالظاهر ګلستانی د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف لوی رئیس.

ډیزاین: عنایت الله غفاری

د چاپ د سمون چارې: محمد کبیر حقمل د پوهنې وزارت د نشراتو او اطلاعاتو رئیس

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی — دا عزت د هر افغان دی

کور د سولي کور د توري — هر بچی یې قهرمان دی

دا وطن د ټولو کور دی — د بلوڅو د ازبکو

د پښتون او هزاره وو — د ترکمنو د تاجکو

ورسره عرب، ګوجر دي — پامیریان، نورستانیان

براهوي دي، قزلباش دي — هم ایماق، هم پشه یان

دا هیواد به تل ځلیږي — لکه لمر پر شنه آسمان

په سینه کي د آسیا به — لکه زړه وي جاویدان

نوم د حق مو دی رهبر — وایو الله اکبر وایو الله اکبر

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

د پوهنې د وزير پيغام

ګرانو استادانو او ښوونکو،

ښوونه او روزنه د هر هېواد د پراختيا او پرمختګ بنسټ جوړوي. تعليمي نصاب د ښوونې او روزنې مهم توکی دی چې د علمي پرمختګ او ټولنې د اړتياوو له مخې چمتوکيږي. څرګنده ده چې علمي پرمختګ او ټولنيزې اړتياوې تل د بدلون په حال کې وي. له دې امله لازمه ده چې تعليمي نصاب هم د وخت له غوښتنوسره سم علمي او رغنده پراختيا ومومي. البته نه ښايي چې تعليمي نصاب د سياسي بدلونونو او د اشخاصو د نظريو او هيلو تابع شي.

د ښوونکی د لارښود دا کتاب چې نن ستاسو په لاس کې دی، پر همدې بنسټ چمتو اوترتيب شوی دی. د تدريس د نويو ميتودونو له مخې فعاليتونه او معلوماتي مواد په کې ورزيات شوي دي چې په ډاډ سره به د زده کړې په بهير کې د زده کوونکو د فعال ساتلو لپاره ګټور او اغېزمن وي.

هيله من يم د دې کتاب منځپانګه، چې د فعالې زده کړې د ميتودونو د کارولو له لارې تاليف او چمتو شوې، ستاسو درنو استادانو د ګټې وړ وګرځي. له فرصت څخه په استفادې د زده کوونکو له ميندو او پلرونو څخه غوښتنه کيږي د خپلو لوڼو او زامنو په باکيفيته ښوونه او روزنه کې پرله پسې مرسته وکړي چې په دې توګه د پوهنې د نظام موخې او هيلې ترسره شي او ځوان نسل او هېواد ته ښې پايلې او برياوې ور په برخه کړي.

زموږ ګران استادان او ښوونکي د تعليمي نصاب په رغنده پلي کولو کې ستره دنده او دروند مسؤوليت لري.

د پوهنې وزارت تل زيار کاږي چې د پوهنې تعليمي نصاب د اسلام د سپېڅلي دين له بنسټونو او ارزښتونو، د ټولنې د څرګندو اړتياوو، ملي ګټو او وطنپالنې له روحيې او د ساينس او تکنالوژۍ له نوو علمي معيارونو سره سم پراختيا ومومي.

ددې ستري ملي موخې د تر لاسه کولو لپاره د هېواد له ټولو علمي شخصيتونو، د ښوونې او روزنې له پوهانو او د زده کوونکو له ميندو او پلرونو څخه هيله لرم چې د خپلو نظريو او رغنده ګټورو وړانديزونو له لار ې زموږ له مؤلفانو سره د درسي او د ښوونکي د لارښود د کتابونو په لا ښه تاليف کې مرسته وکړي.

له ټولو هغو پوهانو څخه، چې ددې کتاب په چمتو کولو او ترتيب کې يې برخه اخيستې او همدارنګه له ملي او نړيوالو درنو موسسو او نورو ملګرو هېوادونو څخه، چې د نوي تعليمي نصاب په چمتو کولو او تدوين او د درسي او د ښوونکي د لارښود کتابونو په چاپ او وېش کې يې مادي يا معنوي مرسته کړې ده، مننه او درناوی کوم او د لا نورو مرستو هيله يې لرم.

ومن الله التوفيق

فاروق وردک

د افغانستان د اسلامي جمهوريت د پوهنې وزير

(c) ketabton.com: The Digital Library

فهرست

عنوان	مخ
لومړی څپرکی	۱
ښوونيز يا تعليمي نصاب څه شی دی؟	۱
د ښوونکي لارښود	۲
د افغانستان د پوهنې ښوونيزه او روزنيزه پاليسي	۳
په افغانستان کې د ښوونې او روزنې عمومي موخې (هدفونه)	۵
د تدريس ستراټيژي	۸
د مضمون د تدريس وسيلې او بنسټيز توکي	۱۲
دويم څپرکی	۱۴
د مضمون د تدريس لارښود	۱۴
د (۱) لوست د تدريس لارښود پلان	۱۵
د (۲) لوست د تدريس لارښود پلان	۱۷
د (۳) لوست د تدريس لارښود پلان	۱۹
د (۴) لوست د تدريس لارښود پلان	۲۲
د (۵) لوست د تدريس لارښود پلان	۲۴
د (٦) لوست د تدريس لارښود پلان	۲٦
د (۷) لوست د تدريس لارښود پلان	۲۸
د (۸) لوست دتدريس لارښود پلان	۳۰
د (۹) لوست دتدريس لارښود پلان	۳۳
د (۱۰) لوست دتدريس لارښود پلان	۳٦
د (۱۱) لوست دتدريس لارښود پلان	۳۹
د (۱۲) لوست دتدريس لارښود پلان	۴۲
د (۱۳) لوست دتدريس لارښود پلان	۴۵
د (۱۴) لوست دتدريس لارښود پلان	۴۷
د (۱۵) لوست دتدريس لارښود پلان	۴۹
د (۱٦) لوست دتدريس لارښود پلان	۵۲
د (۱۷) لوست دتدريس لارښود پلان	۵۴
د (۱۸) لوست دتدريس لارښود پلان	۵٦
د (۱۹) لوست دتدريس لارښود پلان	۵۸
د (۲۰) لوست دتدريس لارښود پلان	٦۱
د (۲۱) لوست دتدريس لارښود پلان	٦۴
د (۲۲) لوست د تدريس لارښود پلان	٦٦
د (۲۳) لوست د تدريس لارښود پلان	٦۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۲۴) لوست د تدریس لارښود پلان ۷۰
د (۲۵) لوست د تدریس لارښود پلان ۷۲
د (۲٦) لوست د تدریس لارښود پلان ۷۴
د (۲۷) لوست د تدریس لارښود پلان ۷٦
د (۲۸) لوست د تدریس لارښود پلان ۷۸
د (۲۹) لوست د تدریس لارښود پلان ۸۰
د (۳۰) لوست د تدریس لارښود پلان ۸۳
د (۳۱) لوست د تدریس لارښود پلان ۸٦
د (۳۲) لوست د تدریس لارښود پلان ۸۸
د (۳۳) لوست د تدریس لارښود پلان ۹۰
د (۳۴) لوست د تدریس لارښود پلان ۹۳
د (۳۵) لوست د تدریس لارښود پلان ۹۵
د (۳٦) لوست د تدریس لارښود پلان ۹۷
د (۳۷) لوست د تدریس لارښود پلان ۱۰۰
د (۳۸) لوست د تدریس لارښود پلان ۱۰۲
د (۳۹) لوست د تدریس لارښود پلان ۱۰۵
د (۴۰) لوست د تدریس لارښود پلان ۱۰۷
د (۴۱) لوست د تدریس لارښود پلان ۱۰۹
د (۴۲) لوست د تدریس لارښود پلان ۱۱۱
د (۴۳) لوست د تدریس لارښود پلان ۱۱۳
د (۴۴) لوست د تدریس لارښود پلان ۱۱۵
د (۴۵) لوست د تدریس لارښود پلان ۱۱۸
د (۴٦) لوست د تدریس لارښود پلان ۱۲۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی څپرکی

سریزه

ښوونیز یا تعلیمي نصاب څه شی دی؟

په دې اړه هرڅوک بېلابېل نظر لري، څوک يې درسي مفردات ګڼي او څوک يې درسي کتاب بولي. د ښوونې او روزنې پوهانو يې هم بېلا بېل تعريفونه کړي دي. ښوونيز يا تعليمي نصاب هغه لارښود دی چې د ښوونې او روزنې ټول فعاليتونه پکې شامل او تر لاسه کول يې هدف دی.

تعليمی نصاب له ټاکلې پوهې، مهارتونو او ذهنيتونو څخه عبارت دی چې يوه تعليمي موسسه يې زده کړه د خپلو زده کوونکو لپاره په پام کې نيسي. په بله وينا تعليمي نصاب د يوې تعليمي موسسې د ښوونيزو او روزنيزو زده کړو د پروګرام ټولې زده کړې دي چې درسي کتاب، درسي مرستندويه توکي، د ښوونکي لارښود، تجربې او عملي کارونه پکې شامل دي.

هغه څه چې نن يې د ښوونې او روزنې د ماهرينو پام ځانته اړولی دی، ددې پوښتنې ځواب دی: د مفرداتو چمتو کوونکي او د درسي کتابونو ليکوال بايد څه شی په ټاکلو لارو چارو زده کونکو ته ورزده کړي چې په اوسنی او راتلونکی ژوند کې يې ګټور وي؟

ټول يو شان په دې نظر دي چې کوچنيان په بېلابېلو شرايطو کې وده کوي او په راتلونکې کې له نوو موضوعګانو سره مخامخ کيږي. له دې امله زياتره ددې پېژندل ډېر سخت دي، چې هغوی ته د څه شي زده کړه اړينه او د څه شي ورته نه ده او د زده کړې تر ټولو اغېزمنه لاره کومه يوه ده.

له بله پلوه د ځوانی پېر د خپلواکې پرېکړې د کولو، د مسؤوليت د منلو، راتلونکې ته د کتنې او په مسايلو کې بيا غور په څېر ځانګړتياوو له مخې دا پېر له نور پېرونو څخه جلا کوي. ځوانان له ټولنې سره رغنده راشه درشه او د لويانو نړۍ ته د ورننوتو لپاره د بېلابېلو وړتياوو موندلو ته اړتيا لري. هغوی بايد پوه شي هغه ټولنه څنګه ده چې دوی پکې اوسيږي او څومره پوهه او علمي وړتياوې ورته پکار دي. هغوی ځان پېژندنې ته اړتيا لري، پېښو او حوادثو ته څنګه ګوري، حقايق څنګه درک کولای شي، څنګه انتخاب کولای شي او څنګه عمل کوي؟ هغوی هغه پوهې ته اړتيا لري چې يې فکر کولو، مطالعې او په ټولنيز ژوند کې تحقيق ته وهڅوي.

پورته وينا ته په پام د (تاريخ) د درسي مفرداتو په چمتو کولو کې، په داسې حال کې چې له علمي اړتياوو سره تړاو لري، د زده کړې په نوو لارو چارو ټينګار شوی، ترڅو زده کړه د پخوانيو لارو چارو پرځای پر هغه زده کړې ډېر ټينګار وشي چې د فعالې،ګډې، ابتکاري او انتقادي زده کړې په لارو چارو ولاړه وي.

په فعالې او ګډې (مشارکتي) زده کړې يا فعالې زده کړې (Active Learning Method) کې ښوونکی د تدريس په بهير کې ستره ونډه لري. د ښوونکي دنده په دې نقش کې د معلوماتو او پوهې په لېږدونه پای ته نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسیږي. هغه د زده کړې تجربې په غوږ نیولو او حفظولو پورې تړلې نه بولي. په دې نقش کې ښوونکی د زده کړې تر پام لاندې شرایطو لارښود او مرسته کوونکی دی. هغه د مطلبونو د یو اړخیز انتقال پر ځای د زده کړې پر لارو چارو، د تجربې په ترلاسه کولو او د مسئلې په حلولو ډېر ټینګارکوي. د ښوونکي د لارښود د کتاب یوه موخه هم د زده کړې لپاره د لارو چارو وړاندې کول دي.

د ښوونکي ددې لارښود د تالیف د نورو موخو او لاملونو په ترڅ کې د زده کړو د موخو څرګندول، د محتوا (متن) د ټاکلو اصول او د تاریخ ټولګي د لسم درسي کتاب ارزول دي.

دا درسي کتاب د تاریخ زده کړې لپاره چمتو شوی او د زده کوونکو د زده کړې لپاره پکې د ډېر تجربو رامنځته کول په پام کې نیول شوي دي، د ښوونکي د لارښود د کتاب چمتو کول اړین بلل شوي. باید ومنو چې تدریس او زده کړه یو ابتکاري او تجربي کار دی او نوښتګر او مبتکر ښوونکي په دې برخه کې نوي، نوي شیان او لارې چارې رامنځته کوي. دا باید هم له یاده ونه ایستل شي چې د زده کړې د ستراتیژۍ په ټاکلو کې، له موخو، د ارزونې له لارو چارو، د زده کوونکو دګډون شونتیا او نور اصول چې د اړواپېژندنې، د ترتیبیتي اروایوهنې او د زده کړې د اروایوهنې سره په همغږۍ کې زموږ په وړاندې پرتې دي، باید سم پام وشي. دا هم باید له یاده ونه ایستل شي، چې متن د کومو اصولو له مخې وټاکل شي، د محتوا د همغږي کولو اصول کوم دي؟ د تدریس او ارزونې لارې چارې کومې دي او څه اهمیت لري؟ دا چې د مهمو مفهومونو راایستل څنګه سرته رسیږي، د ښوونکی په دې لارښود کې څرګند شوي دي.

د ښوونکي لارښود

د ښوونکي لارښود د ښوونکو د زده کړې یوه وسیله ده؛ هغه کتاب دی چې له ښوونکي سره مرسته کوي د یو درسي ساعت او یا د تعلیمي دورې په اوږدو کې د خپل تدریس پلان چمتو کړي. د ښوونکي په لارښود کې د هر لوست عمومي او خصوصي موخې، د تدریس وسایل، لارې چارې، د زده کوونکو د انګېزې پارول، د ښوونکي فعالیتونه، د زده کوونکو فعالیتونه، د زده کوونکو د زده کړې د تحکیم برخه او ارزونه او په پای کې د لوست په اړوند اضافي معلومات او اختلیکونه په پام کې نیول شوي دي. د ښوونکي لارښود ددې لپاره لیکل کیږي، چې ښوونکي د درسي پلان له جوړولو او د زده کړې په یو پړاو کې د ښوونې او روزنې له عمومي موخو سره بلد کړي. له ښوونکو سره مرسته وکړي د هر لوست مفاهیم او موضوعات وپېژني، د لوست په اړوند ورته اضافي معلومات چمتو کړي، د هېواد په ټولو ښوونځیو کې د درسي کتاب د یو خېل او همغږي تدریس لپاره لاره هواره کړي او په دې توګه د افغانستان په ټولو ښوونځیو کې د لوست تدریس په پام کې نیول شوې دورې کې سرته ورسوي او درسي کتاب بشپړ کړي. دا خبره اړینه کړي، چې درسي کتاب، هغسې چې د هېواد په پلازمېنې یا د بل لوی ښار په کوم عصري ښوونځي کې تدریسیږي، د هېواد د لرې پرتو ولسوالیو او بانډو په ښوونځیو کې هم هماغسې یو خېل او یو راز تدریس شي او لکه چې ویل کیږي د یو متوازن او هر اړخیز معارف لپاره په ټول هېواد کې لاره هواره کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانستان د پوهنې ښوونيزه او روزنيزه پاليسي

د افغانستان د اسلامي جمهوريت د اساسي قانون په شپاړسمه، درې څلويښمه، څلور څلويښتمه، پنځه څلويښتمه، شپږڅلويښتمه او اووه څلويښتمه ماده کې د درج شوو احکامو او د افغانستان د پوهنې د قانون د شپږمې، اوومې مادې او نورو احکامو له مخې او د هېواد د معنوي او مادي اړتياوو او واقيعتونو ته په پام او د افغانستان د ښوونې او روزنې د نظام د اساسي ليکو د انځورولو په خاطر د افغانستان د اسلامي جمهوري دولت د پوهنې ښوونيزه او روزنيزه پاليسې په لاندې ټکو کې رانغاړل کيږي:

۱. د خدای پالنې، د اسلامي احکامو او ارزښتونو تطبيق ته د پابندۍ، وطن دوستۍ، د ملي يووالي ټينګښت، ګډ ژوند او بشر دوستۍ په روحيې د هېواد د ماشومانو، تنکيو ځوانانو او ځوانانو لپاره، که ښځينه وي يا نارينه، د ښوونې او روزنې د زمينو چمتوکول،
۲. له خپلواکۍ، ملي واکمنۍ، د ځمکنۍ بشپړتيا، اسلامي ورورولئ، ملي پيوستون، له سولې سره د مينې او فرهنګي بډاينې څخه د دفاع، د توپير او زور زياتۍ د ټولو بڼو او ډولونو د له منځه وړلو د روحيې پياوړتيا،
۳. د ښوونيزو او روزنيزو موسسو بيا رغاول، جوړول، پراختيا او سمبالول،
٤. په نړۍ کې له علمي مثبتو بدلونونو سره جوخت د هېواد د ښوونيز اوروزنيز سيستم پراختيا،
٥. د نورو هېوادونو له ښوونيزو اوروزنيزو رغندو او برياليو تجربو څخه ګټه اخيستنه،
٦. د جنس، توکم، ژبې، مذهب، نژاد او ټولنيز دريځ له په پام کې نيولو پرته ټولو ته تر لومړنيو او منځنيو (۱-۹) ټولګيو پورې په جبري او وړيا توګه د لومړنيو زده کړو چمتو کول،
۷. په (دولتي او خصوصي) ښوونځيو کې په هغو ژبو تدريس، چې په اساسي قانون کې تسجيل شوي دي.
۸. د اسلام د سپيڅلي دين له زده کړو، د افغانستان د اسلامي جمهوريت د اساسي قانون د ارزښتونو او د افغاني ټولنې له دودونو سره سم او د پيداګوژيکي اصولو او عملي تجربو ته په پام او د افغانستان د ښوونې او روزنې د کيفي ښه والي په خاطر د افغانستان د پوهنې سيستم د هلکانو او نجونو د جلاوالي پر بنسټ ولاړ دی. له دې امله ګډه زده کړه د لومړنۍ دورې له دريم ټولګي څخه وروسته د زده کړې په هيڅ يوه موسسه کې، که دولتي وي يا خصوصي، کورونو، ورزشي کلپونو او نورو ځايونو کې مجاز نه ده.
۹. د دريمو ژبو تدريس (د اساسي قانون ۱۶ ماده) په اړوندو سيمو کې د يو مضمون په توګه،
۱۰. د بيځايه شوو کورنيو، کډوالو او د ځانګړو اړتياوو لرونکو زده کوونکو ته د ښوونې او روزنې د زمينو چمتو کول،
۱۱. د اسلامي زده کړو د مدرسو، عمومي زده کړو، حرفوي او مسلکي ښوونځيو او د ښوونکو د روزنې موسسو پراخوالی او د هغوی سمبالول،
۱۲. د ښوونکو د علمي او مسلکي سويې لوړول،
۱۳. د ښوونکو د ژوندانه د حالت سمول،
۱٤. د بيسوادۍ د له منځه وړلو، د حياتي سواد او د کارګري متممو ښوونځيو (نارينه او ښځينه) د پراخوالي لپاره هلې ځلې،

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۵. د افغانستان د پلي شوو قوانينو په اډانه (چوکاټ) کې د پوهنې د مسلکي تخصصي، اداري ظرفيتونو په رغاولو، سمبالولو او لوړولو کې د هېوادونو، نړيوالو موسسو، غير دولتي موسسو او اشخاصو له بې غرضه او بشر دوستانه مرستو او ونډې څخه ملاتړ،

۱۶. د متوازن معارف پياوړتيا او د هېواد په مرکز او ولايتونو کې د ښوونيزو او روزنيزو امکاناتو سم او عادلانه ويش،

۱۷. د تاوتريخوالي، تبعيض، ناروا جګړو، نشه يي توکو، مسکراتو او اخلاقي مفاسدو په څېر د ناوړو پدېدو پر زيانونو د زده کوونکو خبرول،

۱۸. ازادۍ، سولې، سوله ييز ګډ ژوند، شورا او ديموکراسۍ، بشري حقونو ته درناوى او د استوګنې د چاپيريال د ساتنې په څېر غوره ارزښتونو ته د زده کوونکو لارښوول،

۱۹. له اسلامي احکامو او ارزښتونو سره سم د نجونو ښوونې او روزنې ته هراړخيزه پاملرنه او د نجونو او هلکانو د ښوونځيو ترمنځ د توازن رعايت،

۲۰. د خاصو زده کړو (ډېرو هوښيارو، ړندو، کڼو او ذهني وروسته پاتې زده کوونکو) ته پام او د ښوونې او روزنې لپاره يې اغيزمنې او ګټورې لارې چارې لټول،

۲۱. د هېواد د پلي شوو قانونونو په اډانه کې د افغانستان د اسلامي جمهوريت د پوهنې د تعليمي نصاب، په (دولتي او خصوصي) ښوونځيو کې له تدريس او درسي موادو څخه د ګټې اخيستنې څارنه او نظارت،

۲۲. د ورزش، سپورت او بدني روزنې د ودې لپاره د زمينې چمتو کول،

۲۳. د علمي برياوو او مسلکي تجربو د راکړې ورکړې په موخه د تعليمي نصاب د پراختيا، د اسلامي زده کړو د معينيت او د ښوونکو د روزنې، د ساينس د مرکز د رياستونو او په هېواد کې د اړوندو پوهنتونونو او نورو ارګانونوتر منځ د اړيکو ټينګښت او د لا زياتې همغږۍ رامنځته کول،

۲۴. د افغاني ټولنې له اړتياوو سره سم د اسلامي زده کړو د مدرسو هراړخيزه وده، پراختيا او رغنده کول.

د لوى خداى (ج) په مرسته به د هېواد په پوهنې کې ددغې پاليسۍ په پلي کولو لاندې لويې پايلې ترلاسه شي:

- په اسلامي روحيې د هېواد د اولاد روزل، د الله جل جلاله د رضا د ترلاسه کول او د يوې سوکاله او نېکمرغې ټولنې رامنځته کول،
- د ملي هويت ساتنه،
- د مسلمانو، هېوادپالو، ګټورو، ژمنو او متمدنو انسانانو په توګه د هېواد د اولاد سالمه روزنه،
- د نړۍ او ټولنې له علمي معيارونو سره سم د بريمن تطبيق په موخه د پوهې، مهارتونو او رغنده تفکر تر لاسه کول،
- د کار موندلو لپاره د لازمو وړتياوو د ترلاسه کولو او د کار مارکيټ ته په بري سره د ننوتو په منظور د زده کوونکو د پوهې د کچې لوړول،

(c) ketabton.com: The Digital Library

په افغانستان کې د ښوونې او روزنې عمومي موخې (هدفونه)

د هېواد د ښوونې او روزنې نظام د افغانستان د اسلامي جمهوریت د اساسي قانون د احکامو، د پوهنې د قانون او پالیسی پر بنسټ او د افغاني ټولنې اړتیاوو او واقیعتونو ته په پام د زده کوونکو د سالمې روزنې په خاطر لاندې موخو ته ځان رسوي:

الف ـ عقیدتي او اخلاقي موخې

١. د اسلام د سپیڅلي دین پر اساساتو او ارزښتونو د ایمان او عقیدې پیاوړتیا، د قرآني زده کړو او د پیغمبر صلی الله علیه وسلم د حدیثو پر بنسټ د اسلامي لید پراخوالی،
٢. د خدای جل جلاله د پېژندنې په منظور د ځان پېژندنې د روحیې پیاوړتیا،
٣. پر ځان د ویسا او پر اخلاقي ښېګڼو د پابندۍ د روحیې پیاوړتیا،
٤. د نظم او د دسپلین د منبت د روحیې وده او روزنه او د قانوني احکامو او ارزښتونو منل،
٥. د دیني، ټولنیزو، ښوونیزو او روزنیزو ارزښتونو په وړاندې مسؤولیت ته د غاړې ایښوولو د روحیې پیاوړتیا،

ب ـ د زده کړې او روزنې موخې

١. د زده کړې د مهارتونو لاسته راوړل او پیاوړتیا، لکه: اوریدل، خبرې کول، لوستل، لیکل، په رسمي او بهرنیو ژبو کې د شمېر او حسن خط کارول،
٢. د پوهنو، فنونو او معاصرې تکنالوژۍ زده کړه او د اړتیا وړ فردي او ټولنیزو مهارتونو ترلاسه کول،
٣. د زده کړې د وړتیاوو وده او د زده کړې په اوږدو کې ځاني زده کړه او ارزونه،
٤. په علمي، ادبي، فرهنګي او فني ډګرونو کې د تفکر، استدلال، مطالعې، څېړنې، تشخیص او نوښت د وړتیاوو وده او پراختیا،
٥. د فردي او ټولنیزو ستونزو د پېژندلو او هوارۍ لپاره د وړتیاوو ترلاسه کول،

ج ـ فرهنګي، ادبي او هنري موخې

١. د فرهنګ، ادب او رغنده هنر په برخو کې د زده کوونکو د فطري وړتیاوو وده او پراختیا او د تاریخي، فرهنګي، ادبي پاته شونو (میراثونو) او شتمنیو د پېژندلو، ساتلو او د درناوۍ روحیه،
٢. د افغانستان، اسلامي تمدن او د نورو هېوادونو له تاریخ، ادب او فرهنګ سره پېژندګلوي،
٣. د فرهنګ، ملي هنرونو، د افغاني ټولنې د غوره او سالمو ادابو او دودونو پراختیا او د هغوی د اصالت ساتنه،
٤. د تمرین او یوکسیزو او ډله ییزو فعالیتونو له لارې د ادبي او هنري مهارتونو پراختیا،

د ـ مدني او ټولنیزې موخې

١. د خپلواکۍ. وطن دوستی او ازادۍ غوښتلو، د اسلامي ارزښتونو او ملي نوامیسو د ساتنې د روحیې پیاوړتیا او د انسانانو د حقوقو د عدالت او رعایت په بنسټ د کورنیو اړیکو ټینګښت،
٢. د اسلامي ورورولۍ، مرستې، سولې، ټولنیز عدالت، ملي او نړیوال پیوستون د روحیې پیاوړتیا،

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳. د خیر غوښتنې د حس پراختیا، د اخلاقي فضایلو لوړتیا او له زور زیاتي او ناروا جګړو سره ضدیت، له نشه يي توکو، مسکراتو، اخلاقي او ټولنېزو مفاسدو سره مبارزه،

٤. قانون ته د درناوۍ او د هغې د منبت د روحیې پیاوړتیا او د توکم، جنس، عمر، اقتصادي او ټولنیز دریځ او سیاسي تړاو له په پام کې نیولو پرته د هېواد د ټولو اتباعو د قانوني حقوقو ملاتړ،

٥. په ټولنیزو اړیکو کې د زغم، سرښندنې او ایثار د روحې پراختیا او ټولنیزې ګټې پر فردي ګټو ړومبی کول،

٦. د انتقاد او انتقاد منلو، زغم او د نورو رایو ته د درناوۍ د روحیې پیاوړتیا،

٧. انساني کرامت ته د درناوۍ د روحیې پیاوړتیا او پراختیا، د اشخاصو د حرمت ساتل، د معاشرت او په ټولنیزو اړیکو کې د بشري حقونو د ادابو رعایت،

٨. په سوله ییز او رغنده ډول د توپیرونو او شخړو د هوارولو د روحیې پیاوړتیا،

٩. د زغم او د نورو د منلو د فرهنګ پیاوړتیا،

١٠. د بشري ټولنې له علمي او تخنیکی تجربو او مثبتو بریاوو څخه د ګټې اخیستنې د روحیې پیاوړتیا،

١١. د هر ډول تبعیض د ردولو او له منځه وړلو د روحیې پیاوړتیا او پراختیا،

١٢. د ښځې انساني دریځ ته د درناوۍ د روحیې پیاوړتیا او له ښځو څخه ملاتړ،

١٣. د مور پلار، مشرانو، ګاونډیانو، هېوادوالو او د نورو انسانانو حقونو ته د درناوۍ د روحیې پیاوړتیا،

١٤. د استوګنې د چاپیریال او سمسورتیا د ساتنې د روحیې وړتیا، پر ځارویو زړه سوی او د طبیعی ژوندانه او نباتاتو ملا تړ،

١٥. د اوبو د زیرمو د ساتنې د روحیې پیاوړتیا، د اوبو په کارولو کې زیاتی (افراط) نه کول او د سیندونو، ویالو، کاریزونو او ځاګانو د اوبو له ککړتیا څخه مخنیوی.

هـ ـ اقتصادي موخې

١. په انساني ژوند کې د اقتصاد پر ارزښت پوهېدل، د ټولنې پراختیا او اقتصادي ودې او له کورني اقتصاد او فردي سلوک سره د اقتصادي فعالیتونو تړاو ته پاملرنه،

٢. د کار پر ارزښت او اهمیت پوهېدل او د بیوزلۍ د له منځه وړلو په خاطر په ګټورو دندو کې د کار د روحیې پیاوړتیا،

٣. د سپما، قناعت، اسراف او تجمل د مخنیوي د روحیې رامنځته کول او ځواکمنول،

٤. د هېواد د اقتصادي سرچینو پېژندل او له هغو څخه د استخراج په سمو لارو چارو پوهېدل او د ملي ګټو، شتمنیو او پانګو د ساتلو د روحیې پیاوړتیا،

٥. د تکنالوژۍ له پرمختګ سره یوځای د بیلابیلو حرفو او تولیدي دندو پیژندل، د ملي عایداتو د زیاتوالي او د بېکارۍ او د بل پر اوږو د بارېدو د مخنیوی په موخه د لاسي او سیمه ییزو صنایعو احیا او دودول،

٦. په معاملو او اقتصادي فعالیتونو کې د اخلاقي اصولو د رعایت د روحیې پیاوړتیا او نامشروعو اقتصادي فعالیتونو پر خلاف مبارزه،

٧. د حرفه يي فعالیتونو د زده کړې هڅول،

٨. د عرضې او تقاضا پر اړیکو د زده کوونکو د پوهې د کچې لوړول،

- د انصاف او د کار د اخلاقو دودول او پر کار د ګومارونکو او کارکوونکو ترمنځ د کار قانون ته درناوی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

و- روغتیايي موخې

١. د پاک ساتنې (حفظ الصحې) او د فردي او ټولنیزې روغتیا په اړه د رغنده ژوند په لارو چارو پوهېدل،
٢. د عمومي حفظ الصحې او د چاپېریال د پاک ساتنې د روحیې پراختیا،
٣. له ناروغیو څخه د ساتلو په موخه له روغتیايي پوهې څخه برخمن کېدل او د اساسی مهارتونو پیاوړي کول،
٤. د لارو چارو او شرایطو په رامنځته کولو د بدني او رواني روغتیا تامینول او د سالمو تفریحګانو لپاره د بدني روزنې، ورزش او د سمسور چاپېریال چمتو کول،

د مور او ماشوم روغتیا ته پاملرنه او د هغوی ننګه او ملاتړ.

و ـ ثانوي دوره (له ١٠ – ١٢ ټولګي)

- د تیرو ښوونیزو او روزنیزو دورو د بریاوو ځواکمنول او لوړو زده کړو ته چمتووالی،
- د تفکر د ځواک وده او لا پراختیا، په دیني مسایلو او اعتقادي بنسټونو کې ژور فکر او د معلوماتو تر لاسه کول او د ژوندانه د نظام په توګه د اسلام د دین له زده کړو سره د زده کوونکو زیات بلدول،
- د نفس پاکوالی او پر خدای جل جلاله او اسلامي لارښوونو باندي د ایمان پر بنسټ د اخلاقي فضیلتونو پیاوړي کول،
- په زده کوونکو کې د ښوونې او روزنې د روحیې پیاوړتیا او د مناسبو زمینو چمتو کول،
- د پوهنو، بشري تجربو او پرمختللې تکنالوژۍ په مرسته په طبیعت کې د موجودو قوانینو او د نړۍ د اسرارو د پیژندلو لپاره هلې ځلې،
- د رسمي او مورنی ژبې لا ښه زده کړه، د زده کوونکو د ادبي پوهې پراختیا او د بهرنیو ژبو زده کړه،
- د اړتیا وړ پوهنو او فنونو زده کړه او د فردي او ټولنیزو مهارتونو ترلاسه کول،
- له اسلامي ارزښتونو او د ملي فرهنګ له مثبتو غوښتنو سره سم له هنر سره د زده کوونکو بلدول او له هغې څخه معقوله ګټه اخیستل،
- د هېواد د ادبي، فرهنګي، هنري او تاریخي میراثونو د ساتنې د روحیې وده،
- د مرستې د روحیې او رغنده سیالیو ته د زده کوونکو د مینې وده او پراختیا،
- د ملي نوامیسو د ساتنې د روحیې پیاوړتیا او د اسلامي حقوقو او اخلا قو پر بنسټ د کورنیو اړیکو د بنسټ ځواکمنول،
- د خیر غوښتنې د حس پیاوړتیا، د اخلاقي فضیلتونو او د سوله غوښتنې د فضایلو لوړتیا، له تاوتریخوالي او ناروا جګړو سره ضدیت، له نشه يي توکو، الکولي څښاک او اخلاقي مفاسدو سره مبارزه،
- مسؤولیت ته د غاړې ایښولو د روحیې پیاوړتیا، د کورنیو او ټولنیزو چارو سم سرته رسول او په اسلامي، فرهنګي او ټولنیزو چارو کې ونډه اخیستل،
- په ټولنیزو اړیکو کې د زغم، سرښندنې او ځان تېرېدنې د روحیې پیاوړتیا او ټولنیزې ګټې پر فردي ګټو لومړي کول،
- د سبا ورځې لپاره د زده کوونکو چمتوکول، د کورنۍ د جوړښت له ارزښت او په هغې پورې له اړوندو شرعي احکامو څخه خبرتیا،
- د اقتصاد ارزښت ته پام او د زده کوونکو معنوي بشپړتیا او سوکالۍ ته د رسیدو د یوې وسیلې په توګه د هغې رغنده وده،

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د ښوونې او روزنې په بهیر کې د ځاني ارزونې د وړتیاوو ځواکمنول،
- له ورزش سره د زده کوونکو د مینې پراخول او د بدني او رواني روغتیا ځارنه،
- د فرهنګي یرغل په وړاندې له زده کوونکو سره مرسته او له بېځایه پېښو او تقلیدونو څخه د هغوی د مخنیوی او د افغاني او اسلامي ارزښتونو او هویت د ساتلو له لارې د وخت د مثبتو پرمختګونو او تکنالوژۍ څخه د استفادې د روحیې پیاوړتیا،
- د زده کوونکو د استعدادونو د روزلو په موخه په فرهنګي او ټولنیزو فعالیتونو کې د هغوی د ګډون د روحیې پیاوړتیا،
- د مطالعې او دکتاب لوستلو د فرهنګ وده.

د منځپانګې د غوره کولو لارې چارې

د منځپانګې په غوره کولو کې لاندې اصول په پام کې نیول شوي دي:

له اړتیاوو او علاقه مندۍ سره همغږي، اعتبار (د منطقي، پرله پسېوالي، له پلټنو او تایید شوو کتابونو او له لومړنیو او مستندو سرچینو څخه ګټه)، د ټولګي دننه او بهر د زده کوونکو له عمر او ذهني وړتیاوو سره سم د لازمو فرصتونو چمتو کول.

د منځپانګې د تنظیم او ترتیب اصول

د منځپانګې په تنظیم او ترتیب کې له لاندې لارو چارو څخه ګټه پورته کېږي:

پرله پسېوالی، همغږي، د زده کوونکو د فردي او ټولنیزو اړتیاوو تر منځ سمون، د تدریس د لارو چارو او منځپانګې تر منځ سمون،

د تدریس ستراتیژي

دا کتاب د فعال او ګډ تدریس د اصولو له مخې تالیف شوی دی. له دې امله ښایي د کتاب په تدریس کې د فعال او مشارکتي لارو چارو څخه ګټه واخیستل شي، لکه؛ د مناظرې (Argument)، د پوښتنې او ځواب (Question & Answer)، د لکچر یا توضیحي (Lecture)، ډله ییزې خبرې اترې او مباحثه (Group Discussion)، د نقش لوبول (Role Play)، د علمي سیر(Excursion)، د ذهني یا فکري تحرک (Brain Storming)، له میتودونو څخه ګټه واخیستل شي. پروژه یي میتود (Project Method) دې هم په دې برخه کې ورزیات شي.

دې ټکي ته ښایي پام وشي چې تدریس یو ابتکاري او تجربي کار دی. نشي کېدای د یوه لوست یا کتاب لپاره د یوې ټاکلې او یوازنۍ لارې وړاندیز وشي؛ ځکه د هېواد په بېلابېلو برخو کې له امکاناتو او شرایطو سره سره هر ټولګی او ښوونځی خپل ټاکلي شرایط لري. دا ددې معنا نه لري چې یوه ټاکلې لاره (د تدریس له فعالو ستراتیژو څخه ګټه) دې وړاندې نشي.

د لوست اصلي برخې

هر لوست له لاندې برخو څخه جوړ شوی دی:

سرلیک (عنوان)، سریزه (مقدمه)، متن، انځور، شکل، فرعي سرلیک او ورودي، منځنۍ او وروستنۍ فعالیتونه. یو څو هغه یې لاندې څېړل کېږي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لوست سرليک

سرليک لوست ته د زده کوونکو د ذهني چمتوالي لامل کيږي. کېدای شي د لوست له سرليك څخه د يو فعاليت په توګه هم ګټه واخيستل شي.

انځور، نقشه او شکل

په هر لوست کې له متن سره سم انځورونه او نقشې راغلې دي. انځورونه او نقشې، نه دا چې کتاب لا په زړه پورې کوي، بلکې انګيزه هم راپاروي.

ورودي فعاليت

هر لوست په يوه فعاليت پيليږي چې د هغې له مخې د زده کوونکو ونډه او فعاليت هم پيليږي. فعاليت داسې کوم شی نه دی چې له متن څخه دې بېل په پام کې ونيول شي او يا دې متن او منځپانګه بېله تدريس شي.

منځنی فعاليت

د هر لوست دويم فعاليت، لکه هم لومړي فعاليت (ورودي) ته ورته نقش لري؛ يعنې د راوروسته متن د تدريس لپاره کارول کيږي او کله هم د لومړنيو مفهومونو د تحکيم او بشپړوالي نقش لري.

وروستنی فعاليت

د هر لوست په پای کې داسې فعاليتونه راوړل شوي چې د لوست د منځپانګې له پياوړتيا سره مرسته کوي او له مخې يې لوست هم ارزول کېدای شي.

د لوست د اصلي پيغامونو په نښنه کول (Key Concepts)

لومړی ښايي د «اصلي پيغامونو» معنا او مفهوم وپېژنو. هر لوست پوهنيزه موخه يا موخې لري. دا موخه يا موخې د يوه يا څومفهومونو د زده کړې لپاره چمتو شوي دي. دا د لوست هماغه اصلي پيغامونه دي. ددې سريزې له مخې د لوست له اصلي پيغامونو څخه د ارزونې لپاره هم کار اخيستل کيږي؛ څکه د زده کوونکو له خوا ددې عمل سرته رسول دا معنا لري چې هغوی لومړنی پوهه ترلاسه کړې ده.

کېدای شي د مختلفو متنونو د زده کړې او مطالعې مهارت او وړتيا (د لوست د اصلي پيغامونو په نښه کول) د زده کړې او ارزونې په پړاو کې د يو عمده مهارت په توګه وګڼل شي او په زده کوونکو کې د هغې رامنځته کول او پياوړي کول يوه موخه بلل کيږي.

د لوست لنډيز

د «لنډيز» فعاليت هم پخپله يو اساسي مهارت دی او هم د ارزونې لپاره کارول کيږي، چې ښايي زده کوونکي يې زده کړي.

د «لوست د لنډولو» وړتيا د تفکر يو مهم مهارت دی. د لوست د لنډولو له لارې کېدای شي پراخ معلومات په لنډ ډول بيان شي، ترڅو د لوست د متن موخه اسانه په لاس راشي. لنډيز په لنډه وينا د لوست د اصلي مفهومونو بيان دی. لنډيز په يوه وينا کې د ټولو جزياتو نغښتل دي. د لنډيز توپير د لوست د اصلي پيغامونو له رااېستلو سره دادی

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې د اصلي مفهومونو د يادولو پر ځای زيار ايستل کيږي مفهومونه يوه پلا بيلا سره يوځای شي او بيا بېرته نوی متن لاسته راشي.

د لنډيز لپاره ځينې لارښوونې

۱- که غواړئ يو مطلب لنډ کړئ، زيار وباسئ له ليکلو او ياداشتولو پرته پرې پوه شئ.

۲ - تر مهمو کلمو او مفهومونو لاندې ليکه وکاږئ. په دې کار هغه معلومات مخې ته نه راځي چې ګټه يې لږه وي.

۳ – لنډيز په خپلو عبارتونو وليکئ. د اصلي متن د جوړښت په څېر يې مه ليکئ. په دې کار ډاډ تر لاسه کوئ چې خپل شخصي عقيدې مو په لنډيز کې نه دي راوستي. د لنډيز هره کلمه او عبارت بايد پر متن ولاړ وي. لنډيز بايد د ټول متن ۱۵ – ۲۰ سلنه وي.

۴ – له لنډيز څخه وروسته د خپل ډاډ لپاره هغه له اصلي متن سره پرتله کړئ.

ارزول (Evaluation)

ارزونه د زده کړې موخو ته د زده کوونکي د پرمختګ د معلومولو او ټاکلو لپاره له منظم بهير څخه عبارت دی. منظم بهير په دې معنا چې ارزونه بنايي د پلان له مخې منظمه سرته ورسيږي. په دې ترڅ کې د «زده کړې د موخې» ددې لپاره دي چې په ارزونه کې بايد د زده کړې موخې له وړاندې ټاکل شوې وي. په دې توګه د زده کړې ارزونه د تدريس له څرنګوالي سره د مرستې، د ښوونکو په اړه د لوړپوړو چارواکو د پرېکړې، د زده کوونکو سره د مرستې او د تدريس په برخه کې د پلټنې په اړه د لارو چارو د معلومولو په منظور سرته رسيږي.

په ارزونې کې اساسي لارې چارې په دې بڼه وي چې د زده کړې د دورو موخو ته متوجه وي او پايلې يې زده کوونکو او ښوونکو ته د لارښونې او له هغوی سره د مرستې لپاره وکارول شي. همدا راز ارزونه بنايي موخو، د تدريس لارو چارو او د درسي مضمون بېلابېلو توکو ته په پام سرته ورسيږي.

ارزونه د زده کړې د بهير د سمون لپاره سرته رسيږي. د زده کوونکو په اړه قضاوت بايد د هغوی د کړنو، چال چلن او شخصيت په اړه د هر اړخيزو معلوماتو پر بنسټ ترسره شي، نه مازې د ازموينو د نومرو له مخې. له بل پلوه زده کوونکی بنايي په ارزونه کې ورګډ شي، ترڅو خپل ځان پخپله وارزولای شي. په لنډ ډول بايد د ارزونې لپاره غوښتونکي شرايط به پام کې ونيول شي.

په زده کړه کې د ارزونې اهميت او اړتيا

د زده کړې ارزونه دوې ګټې لري:

۱ – زده کوونکي پوهيږي چې څومره علمي پرمختګ يې کړی او څومره بريالیتوب يې ترلاسه کړی،

۲ – ښوونکی پوهيږي چې د مضمون تدريس يې څومره بريالی و.

له خپل بريالیتوب څخه د زده کوونکو خبرتيا ددې لامل کيږي چې زده کوونکي په سم ډول او ټاکلې لاره د خپل پرمختګ په اړه قضاوت وکړای شي او د زده کړې او بريالیتوب لپاره د زيات مسؤوليت احساس وکړي. زده کوونکي خپل کمزورې ټکي وپېژني او ويې مني او د هغې د له منځه وړلو لپاره زيار وباسي. که چېرته ارزونه په ښه نيت او سم ډول سرته ورسيږي، پر ځان د زده کوونکو ويسا پياوړې کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مضمون د تدریس له بریالیتوب څخه د ښوونکي خبرتیا ددې لامل کیږي چې ښوونکی د لاسته راغلو معلوماتو له مخې د درسي مضمون په کمزورو او قوي ټکو وپوهیږي او د تدریس لاره چاره د هغې له مخې سمه کړي او د تدریس فن د زده کړې په بېلابېلو لارو چارو او د تدریس د نوو مهارتونو د زده کړې له لارې بډای کړي.

د ارزونې بڼې

ارزونه د وخت او موخو له مخې په درېو ډلو ویشل کېدای شي:

تشخیصي، پرله پسې او وروستنۍ ارزونه.

الف: تشخیصي ارزونه د زده کړې په هر نوي پړاو کې د زده کوونکو د مخکنیو زده کړو او مهارتونو د معلومولو په موخه سرته رسیږي.

ب: پرله پسې ارزونه له منظمې او پرله پسې ارزونې څخه عبارت ده چې د ښوونیز کال په اوږدو کې په هر څپرکي یا لوست کې د زده کوونکو ترلاسه شوې زده کړه او پوهه ازمویل کیږي.

ج: وروستنۍ ارزونه د یوه ښوونیز کال په پای کې په هر ټولګي کې د زده کوونکو د مفهومونو او مهارتونو د زده کړې د معلومولو لپاره تر سره کیږي.

د تدریس د ستراتیژیو ډلبندي

د تدریس لارې چارې (د تدریس ستراتیژي) له بېلابېلو لارو چارو ډلبندي کېدای شي. تر اوسه بېلا بېلې ډلبندۍ وړاندې شوې. لاندې ډلبندي د هغې له ډلې څخه یوه ده:

۱ – دودیزه یا غیر رسمي لاره، چې په جوماتونو او غیر رسمي مدرسو کې ترسره کیږي.

۲ – د تدریس نوي میتودونه

۳ – د لکچر میتود (وینا یا څرګندونې)

۴ – د ذهني یا فکري هڅونې میتود

۵ – اکتشافي میتود،

۶ – د مسئلې د حل میتود،

۷- د پوښتنې او ځواب میتود،

۸ – انفرادي میتود،

۹ – د خبرو اترو میتود،

۱۰ – د پروژې ورکولو میتود،

۱۱ – ډله ییز میتود،

۱۲ – د نمایش میتود،

۱۳ – د تمثیل میتود،

۱۴- استقرایي میتود،

۱۵ – ازمایښتي میتود،

۱۶ – د کیسې ویلو میتود،

۱۷ – تلفیقي یا ګډ میتود (په یوه لوست کې د څو میتودونو کارول)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لوستونکو د لا زیاتو معلوماتو لپاره په لاندې ډول یوه بله ډلبندي راوړل کیږي:

۱ – فعال دوه اړخیز میتود

د تدریس یو شمېر میتودونه ښوونکی او زده کوونکي له غوښتنې سره سم فعالوي او یادول او ورزده کول له دوه اړخیزې لارې ترسره کیږي. په دې میتود کې مطلبونه او مفهومونه د ښوونکي او زده کوونکو له فعالیتونو څخه راوځي او هر یو انتخابي میتود د تدریس محور جوړیږي. سربېره پر دې ښایي په هغې کې دننه له یو یا څو میتودونو څخه ګټه واخیستل شي. دا میتودونه پراوونه لري او په هغې کې تدریس په منظم ډول پیلیږي او د مفهوم تر موندلو پورې دوام مومي. ددې میتودونو له ډلې څخه استقرایي، د مسئلې د حل، د نقش د سرته رسولو، ازمایښتي او ... میتودونو نومونه واخیستل شي.

۲ – ګډ یا مشارکتي میتود

ګډ میتود د زده کړې د بهیر د فعال کېدو له مخې د فعالو میتودونو په ډله کې راځي. هغه څه چې مشارکتي میتود له نورو فعالو میتودونو څخه بېلوي، موخو ته د رسېدو لپاره د څو زده کوونکو همکاري او همفکري ده. ښایي د ښوونکي او زده کوونکو تر منځ فعاله زده کړه سرته ورسیږي، خو مشارکتي میتود په ډله ییز ډول دی او په هغې کې د ډلې ګټې زیات اهمیت لري.

۳ – غیر فعال یا یو اړخیز میتود

د تدریس یو شمېر نور میتودونه، لکه د لکچر میتود زده کوونکي چوپ او ښوونکی فعالوي؛ ځکه معلومات په یو اړخیز ډول سرته رسیږي. څنګه چې دا میتود اکتشافي میتود نه دی، له دې امله په یوازې سر ترې په تدریس کې ګټه نه اخیستل کیږي.

د مضمون د تدریس وسیلې او بنسټیز توکي

۱ – د اړتیا وړ درسي مرستندوی توکي

توره تخته، تباشیر، مارکر، د لوست کتاب، د ښوونکي لارښود، ورځپاڼې او مجلې، د زده کړې چارټونه، فلش کارتونه، جغرافیایي نقشې، کمپیوتر، انترنېټ، سلایډونه، انځورونه، فلمونه، تاریخي اطلسونه، د ځمکې د کرې مودلونه، ګرافونه، د مندلیف جدولونه، د تاریخي لړۍ شجرې، د موضوع په اړه تاریخي او داستاني مستند فلمونه، عکسونه، د نقاشۍ تابلوګانې، د علمي، تاریخي، ملي شخصیتونو عکسونه، د اعتبار وړ کتابونه او ماخذ، د سکو، کاغذي لوټونو او فلزي پیسو البومونه، ... د درسي توکو په ډلې کې راځي.

۲ – له ښوونکو څخه هیلې

الف – عمومي وړتیاوې

د معلمۍ له تجربې سره د لیسانس یا لېږ تر لږه د فوق بکلوریا بریلیک لرل، د مضمون په اړه د وروستنیو معلوماتو په اړه پوهه، د زده کوونکو په عمر او ذهن پورې پر اړوندو ځانګړتیاو پوهېدل، د فعال او مشارکتي تدریس په اړه معلومات او د زده کوونکو د ارزونې په اړه پوهه او معلومات، د ښوونکي له دندې سره مینه او د اخلاقي وړتیاوو درلودل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ب: اختصاصي او مسلکي وړتیاوې

- د مختلفو لوستونو لپاره د درسي پلان د چمتوکولو وړتیا،
- د ټولګي د اداري وړتیا،
- له درسي مرستندویه توکو د کارونې وړتیا،

۳ – له ښوونځي څخه غوښتنې

- د اړوند مضمون د تدریس لپاره د شرایطو چمتو کول(د لوست د کتابونو، د ښوونکي د لارښود او د درسي مرستندویو توکو چمتو کول)
- د زده کوونکو له میندو او پلرونو سره د منظمو اړیکو چمتو کول،
- د پلانونو په سر ته رسولو کې د پوهنې وزارت مصوبې په پام کې نیول،
- په ټولګي کې د ښوونکو د اعمالو څارنه او د ښوونکو لارښوونه،
- په ښوونځي کې د کتابتون جوړول،
- د کورنیو په مرسته د ښوونکو او زده کوونکو د اړتیا وړ کتابونو چمتو کول،

۴ – د زده کوونکو له میندو او پلرونو څخه هیلې

- د زده کوونکو د تعلیمي څرنګوالي په اړه د خپلو کوچنیانو له ښوونکو سره د اړیکو نیول،
- د زده کوونکو له درسي پرمختګ څخه خبرېدل،
- له ښوونځي سره پرله پسې مرسته او همکاري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويم څپرکی

د مضمون د تدريس لارښود

ددي لارښود په لومړي څپرکي کې مو د درسي مضمون له عموومياتو او لومړنيو خبرو او د تدريس او ارزونې له لارو چارو سره بلد شوئ. په دې څپرکي کې به د تدريس له کلني پلان او د هر لوست د تدريس له لارو چارو سره بلد شئ.

د تدريس کلنی پلان

د تدريس کلنی پلان څرګندوي چې د لوست کتاب پر يوه تعليمي کال څنګه وويشل شي. زموږ په هېواد کې تعليمي کال د سړو او تودو سيمو لپاره يو له بله توپير کوي. په تودو سيمو کې تعليمي کال د وري په پنځلسمه پيل کيږي. د مرغومې د مياشتې په لومړۍ دوه اوونيو کې څلور نيم مياشتنۍ ازموينه اخيستل کيږي او وروستۍ دوه اونيو کې زده کوونکي رخصتيږي. د پسرلي د فصل په وروستۍ مياشت، د غبرګولي په دوو لومړنيو اوونيو کې ازموينه اخيستل کيږي او له هغې وروسته زده کوونکي د اوړي په رخصتۍ ځي.

په سړو سيمو کې تعليمی کال د کب په پنځلسمه پيليږي. څلورنيم مياشتنۍ ازموينه د چنګاښ په مياشت کې اخيستل کيږي. زده کوونکي له ازموينې څخه وروسته د زمري په دوو لومړنيو اوونيو کې رخصتيږي. د تعليمي کال په پای کې د ليندۍ د مياشتې په لومړيو دوو اوونيو کې کلنۍ ازموينې پيليږي او له هغې وروسته زده کوونکي د ژمي په رخصتۍ ځي.

تعليمي کال ۲۸ اوونۍ دوام مومي. د کلني پلان د تنظيم لپاره د لوست د کتاب مخونه پر ۲۸ ويشل کيږي. لاسته راغلې شمېره په يوې اوونۍ کې د لوست د کتاب د تدريس برخه څرګندوي.

د هر لوست په ورځني پلان کې د هر لوست د زده کړې موخې، د تدريس او ارزونې لارې چارې، د تدريس توکي، د تدريس فعاليتونه (د لومړنيو فعاليتونو سرته رسول، لکه سلام، روغبړ، د حاضرۍ اخيستل، د پخواني لوست پوښتنه، د انګېزې رامنځته کول، د نوي لوست وړاندې کول او د زده کوونکو د زده کړې ارزول)، د لوست د متن او پای په اړه پوښتنې او د زده کوونکو او ښوونکو لپاره اضافي معلوماتو برخه جوړوي. هغه په ځير وګورئ او په پوره زړه سوي او رغنده ډول يې د شونتيا تر کچې پر خپلو زده کوونکو عملي کړئ.

ستاسو د ټولو د برياليتوب په هيله

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۱) لوست د تدریس لاربود پلان

د تدریس مهال : یو درسي ساعت (۴۵ دقیقې)

<table>
<tr><th>د مطلبونو سرليكونه</th><th colspan="2">د مطلبونو شرح</th></tr>
<tr><td>د لوست موضوع</td><td colspan="2">د اريانا تمدن</td></tr>
<tr><td>عمومي موخې</td><td colspan="2">زده کوونکي دې د اريانا د تمدن په اړه معلومات تر لاسه کړي.</td></tr>
<tr><td>(پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې</td><td colspan="2">زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسيږي:
- د اريايانو له تمدن سره به پيژندګلوي پيدا کړای شي،
- د اريايانو په لرغونې تاريخ باندې به وپوهيږي،
- د اريانا د لرغوني تاريخ له مطالعې سره به مينه پيدا کړي،
- د لرغوني اريانا حدود به د نقشې پر مخ وښودلای شي.</td></tr>
<tr><td>د تدريس لارې او طريقې</td><td colspan="2">توضيحي، تشريحي، لکچر او مباحثه وي.</td></tr>
<tr><td>مرستندويه او اړين درسي توکي</td><td colspan="2">تخته، تباشير، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...</td></tr>
<tr><td>د ارزونې طريقې</td><td colspan="2">تقريري، تحريري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...</td></tr>
<tr><td>لومړني فعاليتونه او د انګيزې رامنځته کول</td><td>لومړني فعاليتونه:
سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړينو توکو چمتو کول، د تير لوست ارزونه او د حاضرۍ اخيستل.

د انګيزې رامنځته کول:
د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او يا د يوه په زړه پورې تاريخي مطلب وړاندې کول.</td><td>وخت په دقيقو

لس دقيقې</td></tr>
</table>

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنــۍ او وروســـتۍ کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخـت پـه دقیقو
	– پر تخته باندې د لوست د سرلیك لیکل، – پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، – د لوست تشریح او توضیح، – پـه ډلـو بانـدې د زده کوونکـو ویـشل او د دندو سپارل، – پوښتنو ته ځواب ورکول، – د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، – د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	– د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، – د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونـو یاداښت، – په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، – د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، – په کور او ټولګي کې د دنـدې سـرته رسول، – د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځـــــه دیــــرش دقیقې

– **د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:**

۱– اریایان له میلاد څخه ۲۵۰۰ کاله وړاندې په افغانستان کې میشت شول او د افغانستان له شمال (امو سیند او سیر دریا) څخه افغانستان ته راننوتل.

۲– اریایانو په ډله ییزه توګه د سویل، سویل ختیځ او لویدیځ په لور کډې وکړې.

اضافي معلومات:

له میلاد څخه۲۵۰۰ کاله وړاندې د سپین پوستو اریایانو یوې لویې ډلې په اریانا ویجه نومې سیمه کې چې د امـو د سیند شمال لورې ته پرته وه، ژوند کاوه چې د وګړو د ډیروالي له کبله، د امو د سیند سـویل سـیمو تـه خپـاره او د هندوکش د غره په شمال او سویل کې میشت شول.

د آریانا ویجه کلمه په پښتو ژبه کې د ټاټوبي او هستوګنځي په معنـا کـارول شـوې ده، د تـاریخ پوهـانو پـه انـد، د اریانا خاوره له پامیر څخه نیولې تر خوارزمه او د خزر د سمندرګي تر څنډو پورې وه او اریـایي لرغـوني ژبه چې په اریانا ویجه کې پر هغې خبرې کیدې د اریك په نامه یادیده.

ویدي او اویستایي مدنیتونه د اریایانو له سترو او مهمو لاس ته راوړنو څخه شمیرل کیږي.

د لا زیاتو معلوماتو په موخه دې لاندنیو منابعو ته مراجعه وشي:

– افغانستان در مسیر تاریخ، میر غلام محمد غبار.

– تاریخ مختصر افغانستان، عبدالحی حبیبي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۲) لوست د تدریس لاربنود پلان

د تدریس مهال : یو درسي ساعت (۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	د ویدي مدنیت	
عمومي موخې	زده کوونکي دې د ویدي مدنیت په اړه معلومات تر لاسه کړي.	
(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: – له ویدي مدنیت سره به پیژندګلوي پیداکړای شي، – د ویدي کلمې مفهوم به بیان کړای شي، – د ویدي مدنیت ځانګړتیاوې به تحلیل کړای شي، – د مدنیتونو له مطالعې سره به مینه پیدا کړي.	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړني فعالیتونه:** سلام اچول، ستړې مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یوه په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	وخت په دقیقو لس دقیقې

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستۍ کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	- د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې
	- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه: ۱- ویدي کلمه له وید څخه اخیستل شوې چې د علم او پوهې معنا ورکوي. ۲- په ویدي مدنیت کې د بخدي یا پخواني (بلخ) ښار د اریایانو د پلازمېنې او د اداري چارو د لومړني مرکز په توګه وټاکل شو. ۳- د مهال ویش له پلوه، ویدي مدنیت له میلاد څخه وړاندې (۱۸۰۰) کلونو ته رسیږي.		

اضافي معلومات:

د پخوانیو اریایانو ژوند او تاریخ د ویدي سرودونو له مخې راڅرګندیږي چې دا سرودونه د اریایانو د تاریخ د پیژندنې لپاره یوه اړینه سر چینه بلل کیږي.

همدې تاریخي سر چینې د اریایانو فکرونه، عقیدې، د ژوند کړنلارې او د هغوی مهاجرتونه د اریانا (نننۍ افغانستان) له خاورې څخه د نړۍ نورو سیمو ته او ځینې نور اړین تاریخي مسایل را څرګند کړي دي. د ژبې پوهنې له مخې دا جوته شوې ده چې د افغاني ژبو او د ویدي او سانسکریت ژبو تر منځ یو لړ ژبنې مشترکات هم شته دي.

ویدي سرودونه په مختلفو وختونو کې غږول شوي او په شفاهي ډول له یوه نسل څخه بل نسل ته لیږدول شوي دي.

د ویلو وړ ده چې د ویدي کتابونو او ژبې او اوستایي سرودونو تر منځ نږدې ورته والی شته دی. په پایله کې ویلای شو چې د ویدي پخوانیو سرودونو سرچینه د اوسنیو سرودونو نوې بڼه ده، د ویدي مدنیت ټینګې اړیکې د افغانستان د خاورې او سانسکریت تر منځ په پښتو او درې ژبو کې ریښې لري چې د پخوانیو ویدي او سانسکریت ژبو یو شمیر کلمې په پښتو او درې ژبو کې ریښې لري او دا ژبنۍ میراث له پخوانیو اریایانو څخه اریایي (افغاني) ژبو ته راپاتې دی.

د لا زیاتو معلوماتو په موخه دې لاندنیو منابعو ته مراجعه وشي:

- افغانستان در مسیر تاریخ، میر غلام محمد غبار.
- تاریخ مختصر افغانستان، عبدالحی حبیبي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۲) لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس مهال : یو درسي ساعت (۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطالبو شرح
د لوست موضوع	اوستایي مدنیت
عمومي موخې	زده کوونکي دې د اوستایي مدنیت په اړه معلومات تر لاسه کړي.
(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: – له اویستایي مدنیت سره به پېژند ګلوي پیدا کړای شي، – د اوستایي مدنیت تحلیل او تجزیه به وکړای شي، – د دې مدنیت د ودې پړاوونه به بیان کړای شي، – اوستایي مدنیت به د افغانستان د تاریخي لرغونتوب په توګه وپیژني او له هغه سره به مینه پیدا کړي.
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وي.
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...

لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول		وخت په دقیقو
	لومړني فعالیتونه: سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یوه په زړه پورې تاریخي مطلب وراندې کول.	لس دقیقې

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنـــــــی او وروستی کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخـــت په دقیقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - پـه ډلو بانـدې د زده کوونکـو ویـشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	- د ښـوونکي څرګنـدونو تـه پـام کول، - د لوسـت پـه بهیـر کـې د مهمـو مطلبونو یاداشت، - پـه ټـولګي کـې د ډلـو د اسـتازو لخـوا د لوسـت او مهمـو مطلبونـو وړاندې کول، - د ښـوونکي پوښـتنو تـه ځـواب ورکول، - په کـور او ټـولګي کـې د دنـدې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځـــه دیـــرش دقیقې

- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:

۱- د اوستا په کتاب کې هغه نصیحتونه دي چې د زردشت یا سپین تمان لخوا لیکل شوي دي او هم یواځنۍ اړینه معلوماتي سرچینه ده چې د اریایي (پخواني افغانستان) لومړني مدنیتونه روښانه وي.

۲- زردشت له میلاد څخه ۶۶۰ کاله وړاندې په بلخ کې دنیا ته راغی او په شل کلنۍ کې یې یوازیتوب غوره کړ، تر هغه چې په (۴۲) کلنۍ کې د خپل آیین رهبر وګرځیده، وروسته یې خپل نصیحتونه پیل کړل چې د هغه له نامتو ویناوو څخه (پندارنیک، ګفتار نیک او کردار نیک) دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اضافي معلومات:

د افغانستان د خلکو دويم مدنيت د اوستايي مدنيت په نوم په بخدي (بلخ) او د هندوکش په شمالي سيمو کې منځ ته راغی او له ميلاد څخه ۱۲۰۰ کاله وړاندې پيل او د اوستا په نوم يو کتاب ورڅخه پاتې شوی دی چې پنځه ټوکه لري.

د دې لپاره چې دا ټول فرهنګ د افغانستان د خاورې زېږنده دی، نوله دې امله زموږ د هيواد په تاريخ کې بې ساری ارزښت لري.

د اوستا په کتاب کې چې د زردشت پواسطه ليکل شوی دی، د پخواني افغانستان د خلکو مدني او فکري اوضاع په ښه توګه په کې توضيح شوې ده. له دې کتاب څخه دا جوتيږي چې اريايي خلک له کوچياني ژوند څخه مدنيت ته رسيدلي او په کلو او ښارو کې ميشت شوي دي او د اقتصادي او ټولنيز ژوندانه په څپو کې يې يو نوی پير پيل کړی دی. په دې پير کې د لومړي ځل لپاره په بلخ کې شاهي نظام منځ ته راغی او هم د زردشت په وسيله يو ټاکلی آيين چې روحي او مدني قوانين او لاښوونې يې درلودې منځ ته راغی.

زردشت د يواځني خدای(ج) په يووالي او عظمت قايل و او له پخوانيو خدايانو څخه يې چې د اريانا خلکو پرې عقيده درلوده، مخ واړاوه.

هغه به ويل (چې وروسته له يواځني خدای(ج) څخه په نړۍ کې دوه قدرته چې يو يې اهورامزدا يعنې د ښېګڼې لار او بل اهريمن يعنی د بدۍ لاره پرمخ بيايي شتون لري).

زردشت په خپل کيش کې د څارويو قرباني او د شرابو خوړل چې په پخوانيو اريايانو کې دود وو، منع کړل. دا ساده مدنيت، خپلواک مدنيت و چې د افغانستان له ټولنې څخه سر راپورته کړی او له بل هيڅ تمدن څخه يې رنګ نه و اخيستی، د کرنې د پراختيا، دولت جوړولو او د يوه خدای د لمانځنه له اړخه يې په منځنی اسيا کې لومړيتوب درلود.

د لا زياتو معلوماتو په موخه دې لاندنيو منابعو ته مراجعه وشي:

- افغانستان در مسير تاريخ، مير غلام محمد غبار.
- تاريخ مختصر افغانستان، عبدالحی حبيبي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (٤) لوست د تدريس لاربنود پلان

د تدريس مهال : يو درسی ساعت (۴۵ دقيقې)

د مطلبونو سرليکونه	د مطالبو شرح	
د لوست موضوع	د افغانستان اساطيري تاريخ (د پيشداديانو واکمني)	
عمومي موخې	زده کوونکي دې د افغانستان د اساطيري تاريخ په اړه معلومات تر لاسه کړي.	
(پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې	زده کوونکي دی د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسيږي: – د پيشداديانو د واکمنی په اړه به معلومات پيدا کړای شي، – د پشداديانو د لړی مهم واکمنان به فهرست کړای شي، – د پيشداديانو د شاهانو کار نامې به تحليل کړای شي، – د افغانستان د اساطيري تاريخ له مطالعې سره به مينه پيدا کړي.	
د تدريس لارې او طريقې	توضيحي، تشريحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندويه او اړين درسي توکي	تخته، تباشير، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طريقې	تقريري، تحريري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعاليتونه او د انگيزې رامنځته کول	**لومړنی فعاليتونه:** سلام اچول، سترې مشي، د لوست د اړينو توکو چمتو کول، د تير لوست ارزونه او د حاضرۍ اخيستل. **د انگيزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او يا د يوه په زړه پورې تاريخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقيقو** **لس دقيقې**

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستی کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	- د ښوونکي خرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې
	- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه: ۱- د پشدادیانو د لړۍ موسس کیومرث (هوشنګ) و. ۲- د بلخ ښار د یما پاچا په وسیله جوړ شو او هغه ښار یې د اس زغلولو د ډګر په کچه جوړ کړ چې په هغه کې د اوبو ډنډونه، د آس زغلولو ډګرونه او د کورونو لپاره مناسبې سیمې او د هغه تر څنګ یې یو ژوبڼ هم جوړ کړ. ۳- ضحاک له یما څخه وروسته واک تر لاسه کړ. هغه یو ظالم سړی و او په زور او جبر یې پاچایي کوله چې د هغې له امله ډیر خلک له ستونزو سره مخامخ شول.		

اضافي معلومات:

د افغانستان اساطیري تاریخ د پیشدادیانو له لړۍ سره پیل کیږي. کرنه او دکرنې پراختیا په همدې دوره کې منځ ته راغلې ده چې د البیروني په قول د حکومت او شاهي نظام اصل هوشنګ منځ ته راوړی دی او له دې روایت څخه جوتیږي چې اوستایي مدنیت د ویدي او کوچیاني ژوند سره توپیر درلود. په دې معنا چې د بخدي (بلخ) خلکو په دې مهال کې د کرنې، ودانۍ او د کلو او ښارونو په جوړولو لاس پورې او د کوچیاني او بدوی اقتصاد څخه اسکان شوې او کرنیزې ژوند مرحلې ته ورسیدل او د حکومتونو او سلطنتونو بنسټ یې کیښود او هوشنګ په یوه پراخه خاوره باندې واکمنې او د مدنیت له دښمنانو سره یې جګړه کوله.

د لا زیاتو معلوماتو په موخه دې لاندنیو منابعو ته مراجعه وشي:

- افغانستان در مسیر تاریخ، میر غلام محمد غبار.
- تاریخ مختصر افغانستان، عبدالحی حبیبي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۵) لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس مهال : یو درسي ساعت (۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطالبو شرح	
د لوست موضوع	د افغانستان اساطیري تاریخ (د کیانیانو واکمنی)	
عمومي موخې	زده کوونکي دې د کیانیانو د کورنۍ په اړه معلومات تر لاسه کړي.	
(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: – د کیانیانو له لړۍ سره به پېژندګلوي پیدا کړای شي، – د دې لړۍ د واکمنانو نومونو به واخیستلی شي، – د کیانیانو د لړۍ تاریخي پیښې به تحلیل کړای شي، – د افغانستان له اساطیري تاریخ سره به مینه پیدا کړای شي.	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړنی فعالیتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یوه په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	وخت په دقیقو لس دقیقې

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنـــــــی او وروستی کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخـــت په دقیقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرلیك لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	- د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځـــه دیــرش دقیقې
	- **د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:** ۱- د کیانیانو د کورنۍ لومړنی واکمن کیقباد نومیده چې د پلار (رستم پهلوان) له غوښتنې سره سم بلخ ته څیرمه د البرز د غره پرتخت کښیناست. ۲- سیاوش د بلخ له زړورو او باتورو واکمنانو څخه و چې له کیکاوس څخه وروسته د تاج او تخت خاوند شو. نوموړي د آریانا ویجې په ناحیه کې ستره کلا جوړه کړه چې په اوستایي متونو کې د دژکنګ په نامه یاده شوې ده او د تورانیانو د پادشاه افراسیاب نومې د لور فرنګیس سره یې واده وکړ. ۳- د کیانیانو وروستنی چارواکی کیخسرو و، هغه د کیانیانو مختلفې سیمې یو له بلې سره وتړلې او له ډیر واك او اختیار څخه برخمن شو.		

اضافي معلومات:

د کیانیانو لړۍ چې له پیشدادیانو څخه وروسته منځ ته راغلې ده، د افغانستان د اساطیري تاریخ دویمه لړۍ بلل کیږي. د دې لړۍ د نوم اینبودلو په اړه باید وویل شي چې کوی یا کاوی هم په ویدي او هم په اوستایي ژبو کې د (پوه- پادشاه- امیر) په معنا راغلي دي چې د اوستا په قول کوی له کی سره مساوی د بلخ او د هغه شا او خوا سیمو د پخوانیو شاهانو په لقب کې معمول و او د اوسني افغانستان په لویدیځو سیمو کې یې استعمال نه درلوده.

د کوی مساوي په کی کلمه د بلخي شاهانو د نومونو په لومړیو کې وینو چې د پیشدادیانو له کورنۍ څخه وروسته واك ته رسیدلي دي. په دري ژبه کې له کیان سره یې کی یو ځای کړی او دې کورنۍ ته یې په نورو کتابونو کې کیان، کیانیان یا کیاني ویلې دي.

د اوستا د کتاب په قول د دې کورنۍ لومړنی پاچا کواته، کیقباد) و او د دې لړۍ وروستی پاچا کیخسرو و. کیخسرو د کیاني لړۍ یو غښتلی او پیاوړی پاچا و چې د کیاني شاهنشاهۍ ټول هیوادونه یې سره یوځای کړل او وروسته له هغه د کیاني لړۍ پای ته رسیږي.

د لا زیاتو معلوماتو په موخه دې لاندنیو منابعو ته مراجعه وشي:

- تاریخ مختصر افغانستان، عبدالحی حبیبي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (٦) لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس مهال : یو درسي ساعت (۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطالبو شرح	
د لوست موضوع	د افغانستان اساطیري تاریخ – د اسپه کورنۍ	
عمومي موخې	زده کوونکي دې د اسپه کورنۍ په اړه معلومات تر لاسه کړي.	
(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: – له اسپه کورنۍ سره به پېژندګلوي پیدا کړای شي، – د اسپه د کورنۍ سیاسي او ټولنیزه وضعه به تحلیل کړای شي، – د اسپه د کلمې مفهوم به بیان کړای شي، – د دې کورنۍ له تاریخي لړۍ سره به مینه پیدا او هغه به د افغانستان د اساطیري تاریخ د یوې برخې په توګه وپېژني.	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړنی فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړنی فعالیتونه:** سلام اچول، سترې مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یوه په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	وخت په دقیقو لس دقیقې

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستی کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	- د ښوونکي خرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې

- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:

۱- د دې لیاره چې د اسپه د کورنۍ د هر یو واکمن د نوم په پای کې د (اسپه) پسوند راغلی، نو له همدې امله په تاریخي متونو کې د اسپه د کورنۍ په نوم شهرت لري.

۲- د اسپه د کورنۍ لومړنی واکمن لهراسپ نومیده، نوموړی د کیاني په ټول قلمرو باندې واکمن، د ستر شخصیت لرونکی او یو عادل سړی و. هغه ډیر ودانیز کارونه سر ته رسول.

۳- د اسپه د کورنۍ وروستنی واکمن سپینتوداتایا اسفندیار و، هغه یو پوه او زړه ور پاچا و او ډیر ودانیز کارونه یې سر ته ورسول او د زردشتي کیش لیاره یې د پام وړ خدمتونه وکړل.

اضافي معلومات:

له کیانی کورنۍ څخه وروسته د پخواني افغانستان په تاریخ کې دریمه لړۍ د اسپې په نوم یاده شوې ده او دا لړۍ د اسپې له پسوند سره چې د دې لړۍ د پاچاهانو د هر یوه له نوم سره و، د اسپې د کورنۍ په نوم یاده شوې ده. د بیلګې په توګه د لهراسپ، ګستاسپ، پوراسپ او له ځیني نورو څخه کولای شو یادونه وکړو.

کوم څوک چې له کیخسرو څخه وروسته د بلخ د پاچاهۍ پر تخت کښیناست د اوستا په کتاب کې د ائوادت اسپه (برابردکي) لهراسپ په نامه یاد شوی دی چې د هغه معنا تیز او چابک اس دی او نسب یې کیقباد او منوچهر ته رسیږي، لهراسپ د دې لړۍ لومړنی پاچا و چې د نوموړي له واکمنۍ سره د اسپې لړۍ پیل کیږي. نوموړی د اذر برزین په نوم آتشکده (د اورپرستان د عبادت ځای) جوړه کړه او د خپل یو تن سپاه سالار سره یې په اورشیلم باندې یرغل وکړ او هغه یې ویجاړ کړ او د ژوند په پای کې یې واک خپل زوی ګیشتاسپ ته پرېښود او پخپله د بلخ نو بهار ته لاړ او د زردشت کیش یې ومانه.

ګیشتاسپ یو نیک عمله او پاک نفسه سړی و او پرخپلو دښمنانو باندې بریالی شو. له ګیشتاسپ څخه وروسته زوی یې اسفندیار واک ته ورسید، اسفندیار یو هوښیار او پوه سړی و، خو د ځینو روایاتو پر بنسټ نورو شاهانو هم تر هغه وروسته واکمنۍ کړې ده چې له هغې ډلې څخه بهمن اسفندیار او لور یې همای او د همای زوی داراب و چې د دوی د واکمنۍ سیمه هلمند او سیستان وه.

د لا زیاتو معلوماتو په موخه دې لاندنیو منابعو ته مراجعه وشي:

- تاریخ مختصر افغانستان، عبدالحی حبیبي.
- لرغونی افغانستان، رسول باوری.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۷) لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس مهال : یو درسي ساعت (۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح
د لوست موضوع	پخوانی افغانستان او هخامنشیان
عمومي موخې	زده کوونکي دې د هخامنشیانو د لړۍ په اړه معلومات تر لاسه کړي.
(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: – د هخامنشیانو له لړۍ سره به پیژندګلوي پیدا کړای شي، – د هخامنشیانو له واکمنۍ سره به د افغانستان اړیکې تحلیل کړای شي، – د هخامنشیانو د پاچاهانو نومونه به واخیستلی شي، – د افغانستان له لرغونی تاریخ سره به مینه پیدا کړي، – د هخامنشیانو حدود به د نقشې پر مخ ښودلې وشي.
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وي.
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...
لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړني فعالیتونه:** سلام اچول، سترې مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یوه په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول. **وخت په دقیقو:** لس دقیقې

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنـــــی او وروستی کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخـــت په دقیقو
	– پـر تختـه بانـدې د لوسـت د سـرلیك لیکل، – پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، – د لوست تشریح او توضیح، – په ډلو باندې د زده کوونکـو ویـشل او د دندو سپارل، – پوښتنو ته ځواب ورکول، – د لوسـت ارزونـه او د کـورنی دنـدې سپارل، – د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	– د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، – د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونـو یاداشت، – په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست مهمو مطلبونو وړاندې کول، – د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، – په کور او ټولګي کې د دنـدې سـرته رسول، – د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځـــه دیـــرش دقیقې

– د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:

۱– د هخامنشیانو امپراتور کوروش د افغانستان د نیولو هڅه وکړه او نوموړي له میلاد څخه وړاندې په ۵۴۹ کال کې د افغانستان ځینې برخې ونیولې.

۲– له میلاد څخه وړاندې په ۳۳۳ کال کې د هخامنشیانو امپراتوري د یونانیانو لخوا له منځه ولاړه او د هغې تر ولکې لاندې سیمې له یوناني امپراتورۍ سره یو ځای شوې.

اضافي معلومات:

له میلاد څخه وړاندې له شپږمې تر څلورمې پیړیو پورې افغانستان له سیاسي اړخه کمزوری شوی و، ځکه چې لـه میلاد څخه وړاندې په ۸ او ۷ پیړیو کې کوم غښتلې دولت چې پخوایې درلـود هغـه یې لـه لاسـه وکـړ، سیاسي مرکزیت له منځه ولاړ او محلي واکمنانو د خپلو شخصي ګټو د ساتلو په موخه د هخامنشیانو د سیاست تـابع داري کوله، خو په ټولنیزو برخو کې یې تدریجي پر مختګ دوام درلود.

سره له دې چې هخامنشي دولت علومو ته د پام وړ کوم خدمتونـه نـه دي کـړي، خـو بیـا هـم د هیـواد پـه نظـم او اداره، هنر او معمارۍ کې مخکښ و.

هخامنشي دولت په افغانستان کې آرامي رسم الخط رامنځتـه کـړ او پـه همـدې توګـه یـې د دفـترداری، معمـارۍ، حجارۍ او د اوبو لګولو فن په افغانستان کې منځ ته راوړ.

هخامنشی دولت په افغانستان کې سیاسي جوړښت او ملکي ویش هم منـځ تـه راوړ او د خپـل قلمـرو پـه هـر لـوی ولایت کې یې ساتراپی (والي) درلود چې دیو پوځي سردار او یو دبیر (منشي) سره یې یو ځای د ولایـت چـارې په خپلواکه توګه اداره کولې.

خو سره له دې هم په دې پیر کې د افغانستان تمدن او کلتور د پر مختګ په حال کې و.

د لا زیاتو معلوماتو په موخه دې لاندنیو منابعو ته مراجعه وشي:

– تاریخ مختصر افغانستان، عبدالحی حبیبي.

– افغانستان در مسیر تاریخ، میر غلام محمد غبار.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۸) لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس مهال : یو درسي ساعت (۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	لرغونی افغانستان او یونانیان	
عمومي موخې	پر افغانستان د مقدوني سکندر د یرغل له څرنګوالی سره د زده کونکو بلدتیا.	
(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: – پر افغانستان باندې د مقدوني سکندر د یرغل له څرنګوالي سره به بلد شي. – د مقدونی سکندر د یرغل لاملونه به بیان کړلای شي. – د یرغلګرو پر وړاندی له هیواد څخه د دفاع د روحیې تقویه کول. – د سکندر د یرغل پر مهال د افغانستان سیاسی حالت به تحلیل کړای شي. – په نقشه کې پر افغانستان د مقدونی سکندر د یرغل لوری وښودلی شي.	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړنی فعالیتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یوه په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	وخت په دقیقو لس دقیقې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۸) لوست دتدريس لاربنود پلان

د تدريس مهال: يودرسي ساعت(۴۵ دقيقې)

منځنۍ او وروستۍ کړنې	د ښوونکي فعاليتونه	د زده کوونکو فعاليتونه	وخت په دقيقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرليک ليکل، - پـر تختـه بانـدې د مهمـو مطلبونـو ليکل، - د لوست تشريح او توضيح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ويشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دنـدې سپارل، - د تدريس په وخت کې ښه څارنه.	- د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهير کې د مهمو مطلبونو ياداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلين رعايت کول.	پنځه ديرش دقيقې
	- دلوست دمتن پوښتنوته ځوابونه: ۱. مقدوني سکندر ۳۳۰ کاله مخکې له ميلاد څخه دهخامنشيانو امپراتورۍ يې له منځته يوړه. ۲. مقدوني سکندرپه باخترکې د رخشانې نومې جنۍ سره واده وکړ. **۳**. دمقدوني سکندر له مړينې څخه وروسته دهغه دقوماندانانو ترمنځ د واک پرسراختلاف پيدا شوچې خونړي جنګونه ونښتل، په پاى کې دهغه له قوماندانانوڅخه يوکس دکاسندر په نوم دمقدونيې په ښارکې واک ته ورسيد اويوناني امپراتوري په دريو لويو مرکزونو وويشل شوه.		

(c) ketabton.com: The Digital Library

اضافي معلومات:

مقدوني سکندر دیونان دمقدونیه په ښارکې زیږیدلی دی. نوموړي له میلاد څخه ۳۳۱کاله ولاندې دپلار (دوهم فلیپ)، چې دیونان حاکم و، له مړینې څخه يې وروسته دحکومت واك په لاس کې ونیو. نوموړی یو مبارز ځوان او دیونان دستر فیلسوف ارسطو له زده کونکو څخه و او دقهرمانۍ خیال یی په سرکې ګرځیده.

نوموړي له میلاد څخه مخکې په ۳۳۴ کال کې د دېر شوزرو‌پلو، څلورزرو سپرو او دڅلورویشتو ورځو توښې سره دهخامنشیانو له دولت سره دجګړې په نیت حرکت وکړ، هغه د دریو جګړو په ترځ کې د ایران فوځونو ته ماتې ورکړه اودغه هیواد يې ونیو، سکندر چې د نړۍ له سترو نړۍ نیوونکو څخه دی، دڅلورو کلونو په اوږدوکې له خپلو پیاوړو عسکرو سره وتوانیده چې د کوچنۍ اسیا لوی هیوادونه، مصراو ایران په خپله ولکه کې راولي.

مقدوني سکندر دهخامنشیانو د امپراتورۍ له منځه وړلو څخه وروسته دهندوستان دنیولو په فکرکې شو، هندوستان ته د رسیدلو په هیله اړ و، چې دافغانستان له لارې څخه دیو ارتباطي پل په حیث ګټه واخلي، په دې توګه نوموړی ۳۳٤ کاله مخکې له میلاد څخه د دریم داریوش د ځارنې په نیت چې افغانستان ته تبنتیدلی و، لومړي یی په هرات اوبیایې دباختر پرلورخپلې حملې پیل کړې، مګردریم داریوش دباختر د والي (بسوس) د پلویانوله خوا د دامغان په سیمه کې ووژل شو.

کله چې مقدوني سکندر پر افغانستان باندې یرغل وکړ، افغانستان دیو مرکزي دولت له درلودلوڅخه بې برخې و، نوموړی په افغانستان کې دهغه دهیلې اوانتظار په خلاف دخلکو له وسله وال مقاومت سره مخ شو چې دڅلورو کلونو په اوږدوکې دافغانستان اوسغدیانا د لاس ته راوړلوپه هیله په ډیروسختیو جګړوکې بند پاتې شو، په پای کې وتوانیده چې دتوس اوهرات له لارې، قندهار، کابل اوبیا وروسته بلخ اوماورالنهر ته ورسیږي.

په پای کې مقدوني سکندر له میلاده ۳۳۷ کاله مخکې دهندوکش دغرونوله لارې دهندوستان په لورې یرغلونه پیل کړې، نوموړی دهغو جنګونو په بهیر کې چې دافغانستان په ختیځ کې یې ترسره کړي وو، له بطلیموس سره یوځای ټپي شو. دسکندر لښکرې دڅلورو کلونو په موده کې دافغانستان دخلکو دبې شمیره پاځونونو او دفاعي جنګونو سره په طوس، هرات، غزني، بلخ او ماورالنهر کې ستړې شوې وې، خوبیایې هم وکولی شول چې د سند له سیند څخه تېرې شي او د جهلم (پوروس) په غاړه (څنډه) کې دپنجاب پاچاته ماتې ورکړي.

له هغه څخه وروسته سکندرد(بیاس) ترسینده پورې مخکې ولاړ، خونور دهغه له پوځونو څخه دجنګي سفرونو د زغم توان تللی و، نو دبلوچستان او ایران له لارې د بابل پرلور رهي شو او هلته یی د(۳۲) کلونو په عمر له نړۍ څخه سترګې پټې کړې.

د ډیرو معلوماتو په موخه دې لاندنیو منابعو ته مراجعه وشي:

۱. افغانستان درمسیرتاریخ، میرغلام محمدغبار.
۲. باستان شناسی مدنیت های اولیه افغانستان، رسول باوری.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۹) لوست دتدریس لاربنود پلان

د تدریس مهال: يودرسي ساعت(۴۵ دقيقې)

د مطلبونو سرليکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	موریایان او لرغونی افغانستان	
عمومي موخې	زده کوونکي دې د موریایانو دحکومت اود هغه وخت له سیاسي حالاتو سره بلد شي.	
(پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسيږي: -زده کوونکي به دموریایانو دحکومت دمنځته راتلو له څرنګوالي سره بلد شي، -زده کوونکي به په نقشه کې دموریایانو دواک لاندې سیمو دمعلومولومهارت پيدا کړای شي، -په زده کوونکوکې به د وطن دوستۍ دفکرپياوړتيا رامنځته کړای شي.	
د تدريس لارې او طريقې	توضيحي، تشريحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندويه او اړين درسي توکي	تخته، تباشير، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طريقې	تقريري، تحريري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعاليتونه او د انګيزې رامنځته کول	**لومړني فعاليتونه:** سلام اچول، سترې مشې، د لوست د اړينو توکو چمتو کول، د تير لوست ارزونه او د حاضرۍ اخيستل. **د انګيزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او يا د يوه په زړه پورې تاريخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقيقو** **لس دقيقې**

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنی او وروستی کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	– پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، – پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، – د لوست تشریح او توضیح، – په ډلو بانـدې د زده کوونکو ویـشل او د دندو سپارل، – پوښتنو ته ځواب ورکول، – د لوســت ارزونــه او د کــورنۍ دنــدې سپارل، – د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	– د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، – د لوسـت پـه ښهیـر کـې د مهمـو مطلبونـو یاداشت، – په ټـولګي کـې د ډلـو د اسـتازو لخـوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، – د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، – پـه کـور او ټـولګي کـې د دنـدې سـرته رسول، – د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې
کړنې	**– دلوست دمتن پوښتنوته ځوابونه:** ۱. دموریایانودلومړني پاچا نوم چندراګوپتا و چې له میلاد څخه ۳۲۴کاله مخکې په هند کې واک ته ورسید، دافغانستان ځینې ختیځې سیمې، چې دیونانیانو په واک کې وې په خپله ولکه کې یې راوستلې. ۲. بندوسارا، انتیاکوس ته ولیکل چې ماته یو کس طبیب، خواږه شراب اویوه اندازه وچ انځرراولیږه، انتیاکوس ورته په ځواب کې ولیکل چې شراب او وچ انځربه درولیږم خودیونانیانو په قانون کې دعالم اوطبیب پلورل منع دي. ۳. آشوکا دبودایي کیش لاروی و نوموړي دبودایي آیین په خپرولو کې ډیرزیارونه وګالل اوډیرمبلغان یې افغانستان اودنړۍ نوروسیموته واستول.		

اضافي معلومات:

موریایـان دهنـدي واکـدارانو لـه لړیـو څخه یـوه کـورنۍ ګڼـل کیـږي چـې لـه مـیلاد څخه ۳۲۴کالـه مخکـې واک تـه د چندراګوپتا په رسېدلو سره ددې لړۍ حکمراني پیل کیږي. دهنـد موریـایـانو هغـه وخـت دلرغـوني افغانستان پـه ځینـو برخـو حاکمیت وموند چې دهغه وخت په یوناني امپراتورۍ کې تزلـزل، بـې اتفـاقي اوځـان ځـانۍ لاره پیـدا کـړې وه. لـه مقـدوني سکندرڅخه وروسته دیوناني امپراتورۍ سیمې دبېلابېلو خپلواکو یوناني قوماندانانو له خوا اداره کېدلې.

سلوکیدیانوله شام څخه دیونانیانو دختیځې امپراتورۍ سیمې اداره کولې. دوخت په تېرېـدلو سـره د ټولوکـارونو لـه اداره کولوڅخه کمزوري شول اودیوناني قوماندانانو ترمنځ بې اتفاقي رامنځته شوې. داپخپله ددې لامل شـوې چـې دهند دموریایانو نوي را څرګند شوي ځواک لـه دې فرصـت څخـه ګټـه واخیـستله اوخپـل پرمختـګ تـه یـې دوام ورکړ چې په دې توګه یې دلرغوني افغانستان ځینې سیمې تر خپلې اداري لاندې راوستلې.

دهند دموریایي لړۍ مشهور واکمن چندراګوپتا دی چې ۲۴کاله یې په یوه پراخه سیمه باندې حکومت وکړ.

نوموړي دخپل مدبر وزیر نندرا په مرسته او لارښوونه دخپلې امپراتورۍ اداره پرمخ بیووړله.

له میلاد څخه ۳۰۵کاله مخکې سلوکیدي عـسکرو دګنـدهارا(ننګرهـار) دسیمو دلاس تـه راوړلوپـه موخـه دهنـدي موریایـانو په وړاندې لښکر راوویست، خـو موریایـانو لـه خپلوسنګرونوڅخه ساتنه وکـړه چـې پـه پـای کـې دموریایـانو اوسلوکیدیانو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترمنځ سوله رامنځته شوه او د ګندهارا سیمې دموریایانو د واکمنۍ سیمو په برخوکې پاتې شوې.
دچندراګوپتا له مړینې څخه وروسته له میلاد څخه ۳۰۰کاله مخکې دهغه زوی بندوسارا واک ته ورسید چې ګندهارایې هم په واک کې وه، نوموړي دسلوکیدیانو سره ښې اړیکې ټینګې کړې، دهغوی ترمنځ سوداګریزو اړیکو وده ومونده، دغه اړیکې دهندي اویوناني فرهنګ د یوځای کېدلو لامل شوې.

د ډیرو معلوماتو په موخه لاندې منابعو ته مراجعه وکړئ.

۱. باستان شناسی مدنیت های اولیه افغانستان، رسول باوری.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۱۰) لوست دتدریس لارښود پلان

د تدریس مهال: یودرسي ساعت(۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرليکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	دافغانستان لومړنی مدنيت(د یونان- باختري خپلواک دولتونه)	
عمومي موخې	زده کوونکي دې دیونان- باختري دولتونو د رامنځته کېدلو له څرنګوالي سره بلد شي.	
(پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسيږي: - زده کوونکي به د یونانو باختري خپلواکو دولتونو په هکله معلومات ترلاسه کړي، - ددې دورې د تاریخي اثارو په ارزښت به پوه شي، - زده کوونکي به دهیواد له لرغونواوتوریستي سيمو سره مينه پيداکړي، - دیونانیانو ځانګړتیاوې اوخصوصيات به وپيژني، - دیوناني اوباختري حکومتونو ترواک لاندې سيمې به په نقشه کې وښودلی شي.	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشير، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعاليتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړنی فعاليتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تير لوست ارزونه او د حاضرۍ اخيستل.	**وخت په دقیقو**
	د انګیزې رامنځته کول: د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یوه په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	**لس دقیقې**

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستۍ کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	- د ښوونکي ځرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې
	- دلوست دمتن پوښتنوته ځوابونه: ۱. دیونان- باختري دولت لومړني ینسټ ایږودونکی دیودتس دلومړي ځل لپاره په باخترکې له سلوکیدیانو څخه خپله خپلواکي اعلان کړه. ۲. آی تیدیوم ۲۲۰ کاله مخکې له میلاد څخه د باخترنوی خپلواک حاکم شو.نوموړی لومړنی سړی وچې یوناني هنریې دهند تر نیمې وچې پورې ورساوه. ۳. د یونان – باختري وروستنی امپراتورچې دباختر په ټوله حوزه باندې یې واک درلوده، دیمیتروس نومیده.		

اضافي معلومات:

لرغونی یونان دبالکان په سویلي جزیره(ټاپو) کې پروت دی،دا دخاورینو غرونو هیواد دومره حاصل ورکوونکی هم نه دی، یواځې دشمال په ځینو لویو پرتو سیموکې یې دکرنې لپاره مناسبې اوحاصل خیزه دښتې لیدل کیږي.

زموږ بحث د یونان- باختري دولت په هکله دی، ددې لوی بنسټګرلومړنی دیودتس دی چې ۲۵۵کاله مخکې له میلاد څخه په باخترکې خپله خپلواکي اعلان کړه.

دنوموړي د واکمنۍ په مهال کې، باختر د سغد، مروه، بلخ او دتخار له سیمو څخه عبارت وو.

لومړي دیودتس له میلاد څخه ۲۵۰کاله مخکې مړ شو، دهغه له مرګ څخه وروسته دهغه زوی دویم دیودتس واک ته ورسید، هغه له میلاد څخه مخکې تر۲۳۰کاله پورې دباختر په خاوره واکمني وکړه، دپارت له حکومت سره یې غوره اړیکې ټینګې کړې، په دې توګه دسلوکیدیانو په وړاندې دوه نوي خپلواک حکومتونه په خپلو کې سره یو شول.

د دیودتس دلړۍ واکدارۍ ډېر وخت پایښت ونه کړ، له میلاد څخه ۲۲۰کاله مخکې د آی تیدیوم په نوم یو قوماندان دهغه پرضد پاڅون وکړاو د دیودتس دحاکمیت سلسلې ته یې دپای ټکی کېښود. آی تیدیوم دباختر لومړنی پاچا وچې یوناني هنریې د هندترنیمې وچې پورې ورساوه. له آی تیدیوم څخه وروسته دهغه زوی دیمیتروس له میلاد څخه ۱۹۰کاله مخکې دهغه ځای ناستی شو، نوموړي تر خپلې ولکې لاندې سیموته پراخوالی ورکړه، دتاکسیلا، کاشیوار او موریاپته سیمې یې دهند ي پاچا هانوله واک څخه ووېستلې، دیمیتروس دخپل د

(c) ketabton.com: The Digital Library

واکمنی په بیلابیلو سیموکې دنوو ښارونو دجوړولو کارپیل کړ، په اراکوزیاکې دکلات ښار، په سند اوهندکې سیالکوټ اوپټاله دهغه له څرګندو نښانو څخه ګڼل کیږي.

د آی تیدیوم دلړۍ وروستی حکمران دیمیتروس وچې دخپلو قوماندانانو له خوا یوتن چې ایوکراتید نومیده ماتې وخوړه، ایوکراتید دنوې واکمنی دلړۍ بنسټ کېښود.

د ډیرو معلوماتو په موخه لاندې منابعو ته مراجعه وکړئ.

1. افغانستان درمسیرتاریخ، میرغلام محمدغبار.
2. باستان شناسی مدنیت های اولیه افغانستان، رسول باوری.
3. تاریخ مختصرافغانستان، عبدالحي حبیبي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۱۱) لوست د تدریس لاربنود پلان

د تدریس مهال: یودرسی ساعت(۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	دیونان- باختري مدنیت ځانګړتیاوې	
عمومي موخې	زده کوونکي دې دیونان- باختري مدنیت له ځانګړتیاوو سره بلد شي.	
(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: - زده کوونکي به د دې دورې له فرهنګي ځانګړتیاوو سره بلدشي، - زده کوونکي به د دې دورې تاریخي ارزښت وپیژني، - دیونان- باختري مدنیت خصوصیات اوځانګړتیاوې به وپیژني، - دهغو عواملو په پیژندلوکې به چې د یونانو باختري مدنیت په وده او پراختیا کې یې ونډه درلوده تحلیل وکړای شي، - دیونان- باختري فرهنګي مرکزونه به دنقشې په مخ کې وښودلی شي.	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وې.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وې، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړنی فعالیتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یوه په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقیقو** لس دقیقې

(c) ketabton.com: The Digital Library

<table>
<tr><th>منځنۍ او وروستي کړنې</th><th>د ښوونکي فعاليتونه</th><th>د زده کوونکو فعاليتونه</th><th>وخت په دقيقو</th></tr>
<tr><td></td><td>- پر تخته باندې د لوست د سرليک ليکل،
- پر تخته باندې د مهمو مطلبونو ليکل،
- د لوست تشريح او توضيح،
- په ډلو باندې د زده کوونکو ويشل او د دندو سپارل،
- پوښتنو ته ځواب ورکول،
- د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل،
- د تدريس په وخت کې ښه څارنه.</td><td>- د ښوونکي څرګندونو ته پام کول،
- د لوست په بهير کې د مهمو مطلبونو ياداشت،
- په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول،
- د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول،
- په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول،
- د نظم او دسپلين رعايت کول.</td><td>پنځه ديرش دقيقې</td></tr>
<tr><td></td><td colspan="2">- دلوست دمتن پوښتنوته ځوابونه:

۱. مؤرخينو لرغونی افغانستان دپخوانيومدنيتونو کانون اودهغوی ديوځای کيدلو، دسوداګريزوچارو څلورلاری اودهغوی دتمدنونود ځانګو په نوم ياد کړی دی.
۲. ديوناني او باختري معمار يو د هنر د يوتربلو اغيزو بيلګه ځای لرغونی بګرام دی چې دشتل او پنجشير سيندونو ديوځای کېدلو په سيمه کې جوړ شوی دی
۳. په افغانستان کې ديوناني د مجسمو جوړولو هنرخپلې اغيزې درلودلې، دې هنرپه افغانستان کې دافغاني هنرمندانوپه کوښښونو ډېرپرمختګ وکړ.</td><td></td></tr>
</table>

(c) ketabton.com: The Digital Library

اضافي معلومات:

دمؤرخينو اوڅېړونکوله نظره پخوانی افغانستان يو ډېر ارزښتناک او دپام وړچاپريال ګڼل شوی دی. دانګليس نامتومؤرخ(تاينبي) افغانستان دلرغونو مدنيتونو کانون (مرکز) اودهغوی دتلاقي(يوځای) کېدلوسيمه بللې ده، مګرجاپاني لرغون پيژندونکو(ماوريزويوتوزی)، لرغوني افغانستان ته دسوداګريزې څلور لارې نوم ورکړی دی، خو علامه حبيبي افغانستان په سيمه کې دتمدنونو زانګو ګڼلې ده.

د تاريخي مشهورو مدنيتونو له جملې څخه يو مدنيت چې په افغانستان اوسيمه کې دپيژندنې وړ و، ديونان-باختري مدنيت دی.

يونان - باختري مدنيت په اصل کې د دووتمدنونو د يوځای کېدلو په نتيجه کې رامنځته شوی دی.

له دې دوو مدنيتونوڅخه يو يې ديونانيانو او له هغوی سره سم افغانستان اوسيمې ته رسېدلی دی او دويم يې د باختر دهغو اوسېدونکومدنيت دی چې دارايي لرغونو مدنيتونو پربنسټ يې پراختيا کړې وه، د دې دوو تمدنونو په يوځای کيدلو سره په افغانستان اوسيمه کې د يو نوي مدنيت بنسټ کېښودل چې په تاريخ کې ديونان - باختري مدنيت په نوم وپيژندل شو.

افغانستان ته دسکندر مقدوني اويونانيانو په راتلو سره يو شمېر يوناني عالمان اوهنرمندان له هغوی سره سم په افغانستان کې استوګن شول چې دافغانستان دخلکو او اوسېدونکو په فرهنګ باندې يې ډېره اغيزه وکړه، دا يوه لويه پيښه وه چې دهېواد په ټولنيز نظام، تمدن او لرغوني فرهنګ کې رامنځته شوه.

يونانيانو له خپلو فتوحاتو سره سم خپلې مدني لاس ته راوړنې د خپل واک لاندې سيموته انتقالولې چې د هغو بېلګې دهغوی دواک لاندې په ټولو سيمو کې په ځانګړې توګه په لرغوني افغانستان کې څرګندې دي.

يوناني معمارانو به د نظامي هډو لپاره داسې ځايونه ټاکل چې دوو يا دريو خواوو ته به طبعي محافظت شتون درلود اويوه خوا به يې دهغوی دځواکونو له خوا ساتل کېدله.

ددې ډول معماريو نمونې دافغانستان په بيلابيلو سيموکې ليدل کيږي، دبيلګې په ډول: د ای خانم لرغونی ښار چې دکوکچې او آمو سيندونو ديوځای کېدو په سيمه کې آباد شوي دي، همدارنګه دبګرام يوبل لرغونی محل چې ددې معماريو بيلګه ده، دشتل اوپنجشير دسيندونو د يوځای کېدو په سيمه کې جوړه شوي ده.

سربېره پردې په ای خانم کې د(کورنتين) شکله ستنو شتون پخپله ديوناني معمارۍ دصنعت د اغيزې اچولو بيلګه ده.

ديوناني هنردمجسمه سازۍ اوهيکل تراشۍ نمونو په لرغوني افغانستان کې دافغاني هنرمندانو د هلو ځلو اوکوښښونو په نتيجه کې ډېره وده اوپرمختګ وکړ.

دغه هنردباميانو دمجسمو په شتون سره د يو نړيوال فرهنګي ميراث په توګه پيژندل شوی دی.

د نورومعلومات لپاره لاندنيو منابعوته مراجعه وکړئ:

١. افغانستان درمسيرتاريخ، ميرغلام محمدغبار.

٢. تاريخ مختصر افغانستان، مرحوم عبدالحی حبيبي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۱۲) لوست د تدريس لارښود پلان

د تدريس مهال: يودرسي ساعت(۴۵ دقيقې)

د مطلبونو سرليکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	ای خانم	
عمومي موخې	زده کوونکي دې د ای خانم له لرغوني سيمې سره بلد شي.	
(پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسيږي: –زده کوونکي به د ای خانم له لرغوني سيمې سره بلد شي، –زده کوونکي به د دې سيمې په ارزښت پوه شي، –زده کوونکي به د هيواد له تاريخي ځايونو سره مينه پيدا کړای شي. –زده کوونکي به په نقشه کې د ای خانم ښار په نښه کړای شي.	
د تدريس لارې او طريقې	توضيحي، تشريحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندويه او اړين درسي توکي	تخته، تباشير، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طريقې	تقريري، تحريري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړنی فعاليتونه او د انګيزې رامنځته کول	**لومړنی فعاليتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړينو توکو چمتو کول، د تير لوست ارزونه او د حاضرۍ اخيستل. **د انګيزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او يا د يوه په زړه پورې تاريخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقيقو** **لس دقيقې**

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستي کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	– پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، – پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، – د لوست تشریح او توضیح، – په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، – پوښتنو ته ځواب ورکول، – د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، – د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	– د ښوونکي خرګندونو ته پام کول، – د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، – په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، – د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، – په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، – د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې
	– دلوست دمتن پوښتنوته ځوابونه: ۱. ای خانم ترکي نوم دی چې آی دمیاشتې اوخانم دښځې په نوم کارول کیږي چې دتخار ولایت دکوکچې او آمو سیندونو دیوځایی کېدلو په سیمې کې موقعیت لري. ۲. له ای خانم څخه د یونانو باختري دورې دمدنیت مسکوکات لاس ته راغلي دی.		

اضافي معلومات:

د ای خانم د نوم ترکیب ترکي ریښه لري چې آی، دسپوږمی په معنا اوخانم، د ښځې په معنا ده، ای خانم یوه سیمه ده چې دتخارولایت دآمو اوکوکچې دسیندونو دیوه ځای کېدو په سیمه کې موقعیت لري، دیونان – باختري دولت له دفاعي ښارونو څخه پېژندل شوې ده چې دیو لوی دیوال په واسطه احاطه شوی چې اوږدوالی یې ۱۵۰۰متره او لوړوالی یې ۱۰مترو ته رسیده. په اغلب ګمان سره دغه سیمه دآموسیند دشمالي سیمو دخلکو له خطرونو څخه دځان ساتلوپه منظور اړه جوړه شوې وه، سربېره پر دې ای خانم یوه کرنیزه او ښیرازه سیمه وه چې دهغه ځای د اوسیدونکو اړتیاوې پوره کولې، د ای خانم دښار دآبادولوپه هکله بشپړ معلومات په لاس کې نشته، خو داسې ویل کیږي چې ددې ښار بنسټ د مقدوني سکندر له خوا ایښودل شوی دی، دلرغوني یونان نومیالي عالم بطلیموس پخپلو اثاروکې د آمو اسکندریه یادونه کړې ده چې د اوسني ای خانم باندې دلالت کوي.

همدارنګه په ځینو منابعوکې راغلي دي چې دا ښار دسلیکوس اودهغه د زوی انتیوکیوس له خوا جوړ شوی دی.

د هغه وخت نامتو معمار(کنیاس) نامی چې ددې ښار په آبادۍ او جوړولو کې یې برخه اخیستلې وه، دنوموړي قبر دښار په دننه محوطه کې کشف شوی دی، ددې مقبرې دخنګ یوه کتیبه(لیکنه)هم لاس ته راغلې ده چې دتاریخ پوهانو اولرغون پېژندونکولپاره ډېر معلومات وړاندې کولای شي.

د ای خانم په لرغوني سیمه کې دلومړي ځل لپاره په ۱۹۴۶زیږدیزکا ل کې د شلمبرژه په نوم یوفرانسوي لرغون پېژوندونکي کندنې وکړې. دنوموړي کندنو(حفریاتو) ثابته کړه چې نوموړی ښار دیونان اوباختري دلوی تمدن استازیتوب کوي.

دا ښار له خامو خښتوڅخه جوړ شوی دی چې په ځینو ودانیوکې یې د اومو خښتو لاندې له پخوخښتو څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کار اخیستل شوی دی، همدارنگه په نومورو ودانیوکې دتزءین(ښکلا) اوهمدارنگه دځینو لویو ستنو(پایو) په جوړولوکې دتباشیرپه ډول اهکي تیږې هم کارول شوي دي، د ودانیو په ستنو، دسالون په منځ اودعمده اتاقونو په فرش کې له تیږو څخه کار اخیستل شوی دی.

د ای خانم د دوو دوو قبرونو په څیړنه کې دقبراود هغو دجوړښت په هکله پوره معلومات لاس ته راغلی دی.

له دې قبرونو څخه یو یې د دې ښار د بنسټ ایښودونکی(کنیاس) پورې اړه لري چې دښار په منځ کې کشف شوی دی. ترلاسه شوی جسد په نوموړي قبرکې له تزیین پرته د ډبرین تابوت په منځ کې ایښودل شوی دی، کوم شیان چې له دې قبرڅخه لاس ته راغلي دي، په لوی گمان ډبرین لوښي دي چې یوناني لوښوته ورته دي.

د ډیرو معلوماتو په موخه لاندې منابعو ته مراجعه وکړئ.

۱. باستان شناسی مدنیت های اولیه افغانستان، رسول باوری.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۱۲) لوست دتدریس لارښود پلان

د تدریس مهال: یودرسی ساعت(۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	ساکان او پارتیان	
عمومي موخې	زده کوونکي دې د افغانستان په سویلي سیمو کې دساکانو او پارتیانو له واکمنۍ سره بلد شي.	
(پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسيږي: –زده کوونکي به د ساکانو او پارتيانو دواکـ لاندې سیمو سره بلد شي، –زده کوونکي به دساکانو دواکـ لاندې سیمې دنقشې له مخې وښودلی شي، –په زده کوونکو کې به د وطن دوستۍ روحيه پیاوړې کړي.	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړنی فعالیتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضری اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یوه په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقیقو** **لس دقیقې**

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستۍ کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	– پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، – پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، – د لوست تشریح او توضیح، – په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، – پوښتنو ته ځواب ورکول، – د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، – د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	– د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، – د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداښت، – په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، – د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، – په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، – د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې
	– دلوست دمتن پوښتنو ته ځوابونه: ۱. دساکانولومړنی مرکز د افغانستان په سویل کې اراکوزیا (کندهار) سکستان (سیستان) و. ۲. دساکانو لومړنی واکمن هرایوس نومیده.		

اضافي معلومات:

د یونانو- باختري پیر وروستني واکمن هیلوکیلس و، نوموړی د یونانو- باختري امپراتورۍ په ټول قلمرو باندې واکمن و. له هغه څخه وروسته سیمه ییز واکمنان او حاکمان منځته راغلل چې هغوی هر یوه په وړه سیمه باندې حکومت کاوه.

دې لړۍ له میلاد څخه وړاندې سل کاله دوام وموند، ددې مهال په اوږدو کې دلرغوني افغانستان په سویل اوسویل ختیځ سیمو کې ساکه یا ساکانو په نوم د نوې لړۍ واکمنې پیل شوه.

ساکان له امو سیند څخه په تیریدو د درنګیانه په سیمې اوپه سکستان(سیستان) میشت شول. یوې بلې ډلې یې د هندوکش په شمال او باختر سیمو کې ژوند کاوه، له دې سیمې څخه یې سویل اولویدیځ ته مهاجرت وکړ.

د افغانستان په سویلي سیمو، لکه: اراکوزیا (کندهار) سګستان (سیستان) کې د ساکانو په نوم ځواکمن قوم د خپل حاکمیت بنسټ کېښود. د دغه قوم لومړنی واکمن د هرایوس په نوم پیژندل شوی چې هغه هم د باختري یونان د واکمنانو په شان په خپل نوم سکه جوړوله.

ساکانو په لنډه موده کې د خپلو نیول شوو سیمو لمن تر تاکسیلا، سند او د بلوچستان تر بولان پورې وغزوله، د باختري یونان د امپراتورۍ سویل او سویل ختیځې سیمې یې هم تر خپلې ولکې لاندې راوستې.

له هرایوس څخه وروسته مایوس له میلاد څخه مخکې په ۷۲ کال کې واک ته ورسید. هغه د خپلو سکو په مخ د شهنشاه کلمه ولیکله، د هغه د واکمنۍ د مهال یو لیک د لرغون پوهانو لاس ته رسیدلی او د یوې مسې ټوټې پر مخ لیکل شوی، په دې لیک کې له میلاده ۷۸ کاله وړاندې له یوناني او خروښتي رسم الخط څخه ګټه اخیستل روښانه کیږي.

د ډیرو معلوماتو په موخه لاندې منابعو ته مراجعه وکړئ.

۱. افغانستان درمسیرتاریخ، میرغلام محمدغبار.
۲. باستان شناسی مدنیت های اولیه افغانستان، پوهندوي رسول باوری.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۱٤) لوست دتدریس لارښود پلان

د تدریس مهال: یودرسی ساعت(۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	دکوشانیانوامپراتوري	
عمومي موخې	زده کوونکی دي دکوشانیانود امپراتورۍ له څرنګوالی سره بلد شي.	
(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې	زده کوونکي دي د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: – زده کوونکي به دکوشانیانو له امپراتورۍ سره بلد شي، – زده کوونکي به دکوشانیانو دواک لاندې سیمې د نقشې له مخې وښودلی شي. – زده کوونکي به د کوشاني فرهنګ په خپریدو اوپراختیا کې د کوشاني سترو شاهانو په ونډه باندې پوه شي، –زده کوونکي به د وریښمو د لارې په اقتصادي ارزښت باندې پوه شي.	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړنی فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړنی فعالیتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یوه په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقیقو** **لس دقیقې**

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستي کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	– پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، – پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، – د لوست تشریح او توضیح، – په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، – پوښتنو ته ځواب ورکول، – د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، – د تدریس په وخت کې ښه نظارځارنه.	– د ښوونکي خرګندونو ته پام کول، – د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، – په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، – د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، – په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، – د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې
	– دلوست دمتن پوښتنوته ځوابونه: ۱. د کوشاني امپراتورۍ بنسټ اېښودونکی کجولا کد فیسیس و. ۲. د رباطک کتیبه ډېر لیک دی چې د ویماکدفیسیس پلار دکجولا کدفیسیس زوی ویماتکتو په واسطه لیکل شوی دی، دویماتکتو دپیر استازی توب کوي. ۳. دکوشانیانونامتوچارواکي عبارت دي: کجولاکدفیسیس، ویماتکتو، ویماکدفیسیس، کنشکا، هوویشکاو او واسودیوا دي.		

اضافي معلومات:

دکوشانیانو نوم د کوشان له کلمې څخه اخیستل شوی دی. کوشان یو کوچی قوم و چې دآمو له سیند څخه راتېرشو اوپه بلخ کې یې یونان- باختري واکمني له منځه یوړه.

د کوشاني امپراتورۍ بنسټ اېښودونکی کجولا کد فیسیس دی. نوموړی مخکې له دی چې د پاچاهي اعلان وکړي، د خپل قوم مشري یې په غاړه درلوده چې د کوی شوانګ په نوم یادیږي، نوموړی په ۴۰ میلادي کال کې واک ته ورسید او تر ۸۰ میلادي کال پورې یې د لرغوني اریانا په ډېرو سیمو واکمنی وکړه. هغه د خپل سلطنت په پای کې د شهنشاه لقب تر لاسه کړ.

د کجولا کد فیسیس له مړینې وروسته د هغه زوی ویماتکتو واک ته ورسید. د دې شخص په اړه ډېر معلومات نشته. په دې اړه یوازینی لاسته راوړنه د رباطک ډېر لیک دی چې د ویماتکتو په واسطه لیکل شوی دی.

له ویماتکتو وروسته د هغه زوی ویما کدفیسیس واک ته ورسېد. نوموړي له میلاد څخه وړاندې تر ۱۲۷ کال پورې واکمني وکړه. ویما کدفیزیس د کوشانیانو لومړنی امپراتور و چې د هېواد پولې یې په سویل کې د هند د ګنګاه تر سیند پورې ورسولې. نوموړي د چین له هېواد سره ښې اړیکې ټینګې کړې او د روم د امپراتور تراجان دربار ته یې یو سفیر هم ولیږه او له هغه سره یې اقتصادي او سوداګریزې اړیکې ټینګې کړې.

له ویماکدفیسیس وروسته د هغه زوی لوی کنشکا واک ته ورسید. کنشکاه د افغانستان د لرغوني تاریخ یو ځواکمن امپراتور و او له ځانګړې شهرت څخه برخمن و،په ختیځ کې یې له چین او په لوېدیځ کې یې د روم له هېواد سره سوداګریزې اړیکې درلودې.

د کوشانیانو په دوره کې په تېره بیا د کنشکا په واکمنی کې د وربښمو مشهورې لارې نړیوال شهرت تر لاسه کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۱۵) لوست دتدریس لارښود پلان

د تدریس مهال: یودرسي ساعت(۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	بګرام د کوشاني سترې امپراتورۍ پلازمینه	
عمومي موخې	زده کوونکي دې د بګرام د کوشاني سترې امپراتورۍ د پلازمینې په اړه معلومات تر لاسه کړي.	
(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: – زده کوونکي به د بګرام د کوشاني سترې امپراتورۍ له پلازمینې سره پېژندګلوي پیدا کړي. – د بګرام د کوشاني سترې امپراتورۍ د پلازمینې په اړه به معلومات وړاندې کړای شي. – زده کوونکي به ومني چې له بګرام څخه لاس ته راوړل شوې اثار د کوشاني سترې امپراتورۍ د لوړوالي(عظمت) نښه ده.	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وې.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وې، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړنی فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړنی فعالیتونه:** سلام اچول، سترې مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یوه په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقیقو** **لس دقیقې**

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستۍ کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
کړنې	- پر تخته باندې د لوست د سرلیك لیکل، - پـر تختـه بانـدې د مهمـو مطلبونـو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کـورنۍ دنـدې سپارل، - د تـدریس پـه وخـت کـې ښـه نظارخارنه.	- د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې
	- دلوست دمتن پوښتنوته ځوابونه: ۱- په ۱۹۳۷ز کال کې په بګرام کې سروې تر سره شوه او له ځینو ځخه چې کومه پایله لاس ته راغله دا یې وښودله چې د بګرام مدنیت له سکندر څخه وروسته دی او د یونان د باختر له مهال سره تړاو لري. ۲- ودانۍ د یو منظم پلان له مخې جوړې شوې دي او د معمارۍ د ځانګړتیاوو له مخې د یونان ښارونو ته ورته والی لري. ۳- له بګرام څخه په لوړه کچه د سرو زرو سکې، برونزي او عاجي آثار لاس ته راغلي دي.		

(c) ketabton.com: The Digital Library

اضافي معلومات:

له ۲۵/ تر ۱۴۴ ز کلونو په شاوخوا کې د کوشانیانو ستر امپراتور کنشکاه وکړای شول، د خپلې واکمنی حدودو ته پراختیا ورکړي او د هغه د امپراتورۍ پولو داسې پراختیا درلوده: ختیځې پولې یې د هند بنارس ته رسیدې، په لویدیځ کې له پارتانو سره تړلې وې، په شمال کې کاشغر او یارکند د کوشانیانو د امپراتورۍ برخه وه، چین او ختن یې هم تر خپلې ولکې لاندې راوړ. کنشکا په دوبې کې بګرام او په ژمي کې شاپور(پېښور) خپله پلازمینه ټاکلې وه.

بګرام د افغانستان له لرغونو ښارونو څخه و چې د کاپیس یا کاپیسا په نومونو هم یاد شوی دی. فرانسوي لرغونپوه (ګرسیمن) په (۱۹۳۷ز) کال کې له یو لړ څیړنو څخه وروسته چې په بګرام کې یې تر سره کړې او د څیړنو له مخې چې تر لاسه شوې، د نوموړې ښار په اړه یې داسې معلومات وړاندې کړل: کله چې اسکندر بګرام ته ورسید یو شمیر عسکر یې ناروغ شول. اسکندر په بګرام کې دمه وکړه. د قفقاز د اسکندریې په نوم یې ښار جوړ کړ او وروسته بلخ ته ولاړ، خو د ځینو افزارو او مسکوکاتو له څیړنو څخه وروسته چې له بګرام څخه لاس ته راغلي داسې جوتیږي چې د دې ښار تمدن د یونانو باختري پیر سره تړاو لري. په هر صورت بګرام د یو ښه موقعیت لرونکی دی. د وریښمو نامتو لاره له هغه څخه تیریده چې د کابل له لارې له تاکسیلا سره یو ځای کېده.

د نوموړې ښار ودانۍ په منظم ډول دي او ننیو ودانیو ته ورته دي.

متظرفه صنایع: د عاج پر مخ کیندنې او نقاشي، د یوالونه او د ارباب الانواعو او مجسمو جوړول د کوشاني عصر د عالي هنر ښکارندوی دی. له ۱۹۳۹ تر ۱۹۴۰ کلونو پورې له بګرام څخه قالبونه لاس ته راغلې چې د هغو په واسطه د سرو زرو او سپینو زروګانې جوړیدلې.

نساجي: د کارګاه وو په واسطه د البسو لپاره ټوټې اوبدل کیدې چې نوموړې کار ګاه وې له لرګیو او ختو څخه جوړې شوې وې او د غالۍ او ټغرو او بدلو صنایع هم په بګرام کې دود وې.

سوداګري: د بګرام ښار د یونان باختری له نامتو ښارونو څخه و چې له تاکسیلا سره یې سوداګریزې اړیکې درلودې. هندې توکې بګرام ته واردیدل.

عقاید: مخکې له دې چې خلک بودایي آیین ته واوړي یعنې د سترو کوشانیانو د امپراتورۍ له جوړښت څخه وړاندې خلکو هلته ارباب الانواع، لکه: (ناهیتا او میترا) لمانځل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۱٦) لوست دتدريس لارښود پلان

د تدريس مهال: يودرسي ساعت(۴۵ دقيقې)

د مطلبونو سرليکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	هډه د کوشاني امپراتورۍ فرهنګي پلازمينه(مرکز)	
عمومي موخې	زده کوونکي به کوشاني امپراتوري د فرهنګي مرکز په هکله معلومات تر لاسه کړي.	
(پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسيږي: – د هډې په هکله به چې د کوشاني امپراتورۍ فرهنګي مرکز و، پيژندګلوی تر لاسه کړي، – د کوشاني امپراتورۍ د فرهنګي مرکز(هډې) په هکله به معلومات ورکړای شي، – هغه پاتې شونې چې له هډې څخه لاسته راغلې، د ګندهارا د تمدن يوه برخه ده. زده کوونکي به د هغه په ارزښت پوه شي.	
د تدريس لارې او طريقې	توضيحي، تشريحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندويه او اړين درسي توکي	تخته، تباشير، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طريقې	تقريري، تحريري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړنی فعاليتونه او د انګيزې رامنځته کول	**لومړنی فعاليتونه:** سلام اچول، ستړی مشې، د لوست د اړينو توکو چمتو کول، د تېر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخيستل. **د انګيزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او يا د يوه په زړه پورې تاريخي مطلب وراندې کول.	**وخت په دقيقو** **لس دقيقې**

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستی کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه نظارځارنه.	- د ښوونکي خرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې
	- دلوست دمتن پوښتنوته ځوابونه: ۱- افغانستان ختیځې برخې تر شمالي هند پورې د ګندهارا د حوزې په نوم یادیږي چې له جلال آباد، کنر، پیښور او سوات څخه عبارت دي. هېره د ننګرهار په دولس کیلو متری کې یوه پرته سیمه ده چې له هغې څخه ډیر زیات شمیر فرهنګي پاتي شونې آثار لاسته راغلي دي چې د هغو په مطالعې سره به د افغانستان د لرغوني تاریخ ډیرې برخې روښانه شي. ۲- د لاندنې دلایلو له مخې هډه، لومړی ګټور لامل د اغیزمنو شرایطو او امکاناتو شتون چې د کنشکا لخوا چمتو شوی و، دویم د بودیزم په کیش کې نوښتونه او بدلونونه او دریم د ګندهارا د وګړو فکري ذکاوت او ظرافت.		

اضافي معلومات:

د لرغوني افغانستان ختیځې برخې د هند تر شمال سیمو پورې چې ننګرهار، کنر، پښور او سوات پکې شامل دي د ګندهارا په نوم یادیږي او د هډې فرهنګي ښارګوټی د ننګرهار په دولس کیلومترۍ کې پروت دی.

چیني زایر هوان تسانګ له هډې څخه لیدنه کړې او په خپل لیک کې یې له هډې څخه د هیلو په نوم یادونه کړې ده او داسې لیکي چې د هډې ښار ډیر لوی او ښیرازه دی او د تپه سرخ، تپه شتر، شاه خیل غونډۍ، تپه خمزاد په نومونو لرغوني معابد پکې شتون لري. په همدې توګه یې په ننګرهار کې د شایستې په نوم د یوې استوپې څخه یادونه کړې ده او هم یې له یوې مغارې څخه یادونه کړې ده چې هلته د بودا سوری پکې و، خو نن هغه له منځه تللی دی.

د هډې ښار د ډیرې لویې ودانۍ او برجونو لرونکي و چې یو وخت باختري او هخامنشي واکدارانو پکې ژوند کاوه. سپین غر چې د هډې په سویل کې پروت دی، د خپلو سرو بادونو په وسیله یې هډه د ژوند لپاره تیاره کړې وه. د زیاتو اوبو لرونکي سیمه وه چې ځمکې یې د حبوباتو د کرنې لپاره چمتو وې، هډه له ساختماني پلوه په پنځو دورو ویشل کیږي. د څلورمې او پنځمې دورې په ترڅ کې بودایي کیش خپل لوړ پوړ ته ورسید. د پنځمې دورې په وروستیو کې د یفتلیانو واکمنې هلته تر سترګو کیږي، ځکه چې د دوی مړې د هډې په مغارو کې خاورو ته سپارل شوي دي. په دریمه او څلورمه دوره کې لویې ودانۍ جوړې شوې چې سنګ کاری یې د چونې پواسطه انکاف شوي دي. د ستراتیګرافی د علم پر بنسټ په څلورمه او پنځمه دوره کې د مجسمو په جوړولو کې له ګچ کاری او ملمع کاری څخه ګټه پورته شوې وه.

د دویمې او دریمې دورې په لومړیو کې د مجسمو په جوړولو کې د قالب ګیری او د مفرغي مجسمو قالب ریزي هم منځ ته راغله. په ګندهارا کې د یوناني هنر او د یوناني او بودایي هنر ترکیب په څرګند ډول لیدل کیږي. له دغو منقولو اثارو څخه یو شمیر د کابل موزیم ته د لیدنې او کتنې لپاره راوړل شول، خو په خواشینی سره چې دغه اثار د دیرش کلنو جګړو په ترڅ کې له منځ تللي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۱۷) لوست دتدریس لارښود پلان

د تدریس مهال: یودرسی ساعت(۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	باميان د کوشاني امپراتورۍ فرهنګي مرکز	
عمومي موخې	زده کوونکي دې د کوشاني امپراتورۍ د فرهنګي مرکز باميانو په اړه معلومات تر لاسه کړي.	
(پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسيږي: – زده کوونکي به د باميانو د کوشاني امپراتورۍ له فرهنګي مرکز سره پيژندګلوي پيدا کړي. – زده کوونکي به د باميانو د کوشاني امپراتورۍ د فرهنګي مرکز په اړه معلومات وړاندې کړای شي. – زده کوونکي به د باميانو په شهکارۍ کې د ګوريک بوديک له مهارتونو سره لوالتيا پيدا کړي.	
د تدريس لارې او طريقې	توضيحي، تشريحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندويه او اړين درسي توکي	تخته، تباشير، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طريقې	تقريري، تحريري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړنې فعاليتونه او د انګيزې رامنځته کول	**لومړنی فعاليتونه:** سلام اچول، سترې مشې، د لوست د اړينو توکو چمتو کول، د تېر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخيستل. **د انګيزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او يا د يوه په زړه پورې تاريخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقيقو** **لس دقيقې**

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستي کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه نظارځارنه.	- د ښوونکي خرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې
	- دلوست دمتن پوښتنوته ځوابونه: ۱- الفورد فوشه فرانسوي لرغون پوه په خپلو څېړنو کې جوته کړه چې د بودا ستري مجسمې صلصال او شمامه په څلورمې او پنځمې زیږدیزې پیړیو کې جوړې شوي دي. ۲- مخکې تر دې چې کنشکاه بودایي دین ته واوړي، نوموړی دین د هند په اړوندو سیمو کې یو غلی او بې حرکته آیین و چې له بامیانو څخه وروسته نورو سیمو ته خپور شو.		

اضافي معلومات:

بامیان د هندوکش د غره لویدیځ لور ته د فرعي لمنو په منځ او د بابا غره چې کابل، پروان، ارزګان، غور او غزنې ولایتونو تر منځ پروت دی. په پهلوي سرچینو کې د (بامیکان) او په چینایي سرچینو کې د (فان، بان) په نومونو یاد شوی. په بامیانو کې د (ګوریک بودیک) آثار چې له انځورونو او پیکرونو څخه عبارت دي، د غرونو په دیوالونو(جدارونو) کې جوړ شوي چې د (جدار کبیر) په نامه یاد شوي دي. چې دا سوري هماغه رسوبات دي او په دویم او دریم جیولوجیکي پیر کې منځ ته راغلي، له ۷۰ څخه تر ۹۰ مترو پورې لوړوالی لري، دوه سترې مجسمې چې ۳۸ او ۵۵ متره لوړوالی لري، د بامیانو د نامتووالي لامل ګرځیدلې دي.

د بامیانو په شاوخوا سیمو کې نورې مجسمې هم جوړې شوي چې هریوه یې جلاجلا سمڅې او معابد لري. په نوموړو معبدونو کې طاقچې موجودي دي چې په هغو کې انځورونه تر سترګو کیږي. د بامیانو په نورو سیمو کې هم لرغوني آثار لاس ته راغلي چې د غلغلې او ضحاك ښار، اژده های سرخ دره ، کرک دره، فولادي، آهنګرانو دره او له بند امیر څخه عبارت دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۱۸) لوست دتدريس لارښود پلان

د تدريس مهال: يو درسي ساعت(۴۵ دقيقې)

د مطلبونو سرليکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	کيداريان يا کوچنی کوشانيان	
عمومي موخې	زده کوونکو ته د کيداريانو يا کوچنی کوشانيانو په اړه معلومات لاسته راوړي.	
(پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسيږي: – زده کوونکو به د کيداريانو يا کوچنيو کوشانيانو له دولت سره بلد شي. – زده کوونکي به وکولای شي چې د کيداريانو يا کوچنی کوشانيانو د دولت په اړه معلومات وړاندې کړي.	
د تدريس لارې او طريقې	توضيحي، تشريحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندويه او اړين درسي توکي	تخته، تباشير، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طريقې	تقريري، تحريري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعاليتونه او د انګيزې رامنځته کول	**لومړنی فعاليتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړينو توکو چمتو کول، د تير لوست ارزونه او د حاضرۍ اخيستل. **د انګيزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او يا د يوه په زړه پورې تاريخي مطلب وړاندې کول.	وخت په دقيقو لس دقيقې

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستي	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
کړنې	- پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه نظارځارنه.	- د ښوونکي خرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې
	- دلوست دمتن پوښتنوته ځوابونه: ۱- د کیداریانو لومړنی پاچا یو کیداري شاه زاده و چې (کیدار) نومیده. ۲- د کوشانیانو او ساسانیانو تر منځ اړیکي ښې نه وې. جګړو او مخالفتونو اته کاله دوام وکړ او د یوې جګړې په ترځ کې ساسانیانو د کیداریانو له خوا ماته وخوړه. ۳- کنکاش، پیرو او بهرام.		

اضافي معلومات:

د دریمې پیړۍ په ۲۲۰ زیږدیز کال کې د کوشانیانو لویه امپراتوري له ماتې سره مخامخ شوه. د کوشانیانو تر له منځه تللو وروسته مرکزي دولت له منځه لاړ. د اریانا په ختیځ او د سند په پورې غاړه په هر ولایت کې یو شمیر والیانو د واک چارې په لاس کې ونیولې، خو د اریانا په لویدیځ کې د پارتیا او سیستان ولایتونه د ساسانیانو لاس ته ورغلل یواځې د اریانا په مرکز کې یعنې د هندوکش په شمال او سویل کې دوه کوچنۍ حکومتونه چې یو یې په باختر او بل یې په کابل کې پاتې شوی و د کوچنیو کوشانیانو په نامه یادیدل.

د هفوی نومیالی پاچا کیدار نومیده نوموړی د دغې لړۍ بنسټ ایښودونکي و چې د یوې پیړۍ په موده کې یې د باختر په سیمه کې حکومت وکړ. کیداریانو له دریمې پیړۍ څخه د څلورمې پیړۍ تر لومړیو پورې د دوو پیاوړو (یفتلي او ساساني) ځواکونو په وړاندې په ډیره میړانه دفاع وکړه. کابو د یوې پیړۍ په موده یې خپل شتون خوندي کړی و.

د ساسانیانو پاچا فیروز شاه د کیدار له حکومت څخه د باج غوښتنه وکړه، خو هغوی ونه منله او د ساسانیانو په وړاندې مقابلې ته راپورته شول. کیدار څخه وروسته زوی یې ګنګهاس واک ته ورسیده چې د کیداریانو د واکمنۍ په ساتلو او د لویو کوشانیانو د امپراتورۍ په له منځه تللو کې یې اړین رول ولوبوه. د زیږدیزې پنځمې پیړۍ په لومړي سر کې کله چې یفتلیان د باختر سیمې ته ورسیدل، کیداریان د ساسانیانو د جګړې په مهال کې د هندوکش څخه تیر شول او د کابل د کوشانیانو سره یو ځای شول او په دې توګه د لویو کوشانیانو وروستني پاتې شوني پای ته ورسیدل.

د کوچنیو کوشانیانو سیمې تر بامیانو پورې محدودې وې په ۳۵۰ زیږدیز کال کې د هند پاچا سمودراګپتا د کابل له کوشاني پاچا سره چې د (آسماني پاچاهاو زوی) لقب یې درلود د ورورولي سوداګریزې اړیکې درلوې. سره له دې چې د اریانا او کوشانیانو د دریمې پیړۍ تاریخ تیاره دی او دومره ویلی شو چې د کوچنیو کوشانیانو ځواکمني تر پنځمې زیږدیزې پورې یې دوام وکړ او د دوی حکومت د یفتلیانو په لاس پای ته ورسیده. وروسته له دې چې کابل سقوط وکړ، دوی کابل پریښود او د اریانا په شمال ختیځ (چترال ګلګیت) ته یې پناه یوړله. او ډیر انتظار وویست تر هغه پورې چې یفتلیانو سقوط وکړ او بیا کابل ته د ننه شول او د کوچنیو کوشانیانو د حکومت بنسټ یې کیښود.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۱۹) لوست دتدریس لارښود پلان

د تدریس مهال: یودرسی ساعت(۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	د یفتلیانو امپراتوري	
عمومي موخې	زده کوونکي دې د یفتلیانو د امپراتورۍ په اړه معلومات لاس ته راوړي	
(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: – زده کوونکي به د یفتلیانو د امپراتورۍ له څرنګوالی سره بلد شي. – زده کوونکي به وکولای شي چې د یفتلیانو د امپراتورۍ په اړه معلومات وړاندې کړي	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړنی فعالیتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یوه په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	وخت په دقیقو لس دقیقې

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستي کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	– پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، – پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، – د لوست تشریح او توضیح، – په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، – پوښتنو ته ځواب ورکول، – د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، – د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	– د ښوونکي خرګندونو ته پام کول، – د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، – په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، – د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، – په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، – د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې
	– دلوست دمتن پوښتنوته ځوابونه: ۱– یفتلیانو له منځنۍ اسیا څخه د سویل خواته کډه وکړه او په کال ۴۲۵ زیږدیز کې یې د خپل لومړنی حکومت بنسټ یې په تخار کې کیښود. ۲– اخشنور د یفتلیانو له مشهورو پاچایانو څخه و او ساماني پاچا فیروز شاه ته ماتې ورکړه او فیروز شاه د ځان د خلاصون لپاره خپل زوی قباد د ګروګان په توګه د اخشنور دربار ته ورکړ او د یفتلیانو باج ومانه. ۳– تورمنه د اخشنور زوی وو چه پخپل مسکوکاتو کې ځان د زابل امپراتور یاد کړی ده او د هغه د واکمنۍ سیمې تر منځنۍ هندوستان پورې رسیدې.		

اضافي معلومات:

د یفتلیانو د امپراتورۍ جوړښت په لومړیو کلونو کې د اریانا په خاوره او د هغې په ختیځ کې ځینې بدلونو نه رامنځته کړل. لکه څنګه چې د څلورمې زیږدیزې پیړۍ په وروستیو او د پنځمې پیړۍ په پیل کې د کوشانیانو امپراتورۍ کمزورۍ شوه او د دوی اخلافو په شمالي او سویلي هندوکش کې د ځایي واکمنانو په توګه خپل ژوند ته ادامه ورکړه. په ختیځ هندوستان کې ګوپتایان پیاوړی شول او هلته کوشاني واکمنانو پرله پسې ماتې و خوړله. شمالي کیداریانو د ساسانیانو د یرغل پر وړاندې سویل خواته شاتګ وکړ او یواځې کیداریانو په کابل کې خپل شتون په یوې کوچنۍ سیمې کې وساته. باید وویل شي چې دغو بدلونونو تر یوې اندازې پورې د یفتلیانو د امپراتورۍ د جوړښت زمینه برابره کړه.

یفتلیان د یوچیانو یا د کوشانیانو یوه څانګه و چې په چین کې د (ایپتات)، په کوریا کې (پیتل) په روم کې (افتهالي) او په فارس کې د (هیطل) په نومونو یاد شوي دي د ۴۲۰ زیږدیز کال په شاوخوا کې یې د جیهون د کینې څنډو (سواحل) ته مهاجرت وکړ او په ۴۲۵ زیږدیز کال کې د هغوی لومړنی پاچا(افتالینوس) شاهي تاج په خپل سر کیښود. د هغوی واکمنۍ سیمه د جیهون دوو لورو ته له تخارستان څخه تر مروې پورې وه. د مرغاب په سیمه کې افتالینوس د بهرام ګور په وړاندې ماته وخوړه، خو وروسته د یفتلیانو یو بل پاچا مهر پور وکولای شول چې د لویدیځ ځینې برخې بیا لاسته راوړي. د یفتلیانو یو نامتو پاچا اخشنور په ۴۶۰ زیږدیز کال کې واکمنی درلوده چې د هغه د واکمنۍ سیمه تر هرات ته پورې رسیدله. له ساساني پاچا فیروز شاه سره یې جګړه وکړه او

(c) ketabton.com: The Digital Library

فیروزشاه له ماتې وروسته اسیر شو او خپل زوی قباد یې اخشنور یې د ګروګان په توګه پرېښود او د یفتلیانو د حکومت باج یې ومانه. دوه کاله وروسته د ساسانیانو نفوذ په لویدیځ او د هیرمند په سیمه کې ډېر شو او د سیمه ییزو کیداریانو څواکمني په کابل او ځینو ولایاتو یې له منځه لاړه او د یفتلیانو لویه او پراخه څواکمني منځ ته راغله. له اخشنور وروسته د هغه زوی (تورامانا) واک ته ورسید او په هندوستان کې یې ډېرې سیمې لاس ته راوړې. لکه څنګه چې د تورامانا کتیبې په هندوستان کې له (سکر، کورا او ګوالیار) څخه لاس ته راغلې دي، او بیا د هغه زوی (مهراکولا) واک ورسید، هغه وتوانید چې د ګوپتا حکومت ته ماته ورکړي. وروسته د ګوپتا حکومت په حکومتونو وویشل شو. خو سیمه ییز حکومتونه د یووالي په لټه کې ووتل او یو شمیر جګړې د ګوپتا او یفتلیانو په منځ کې پیل شوې. په ۵۲۸ زیږدیز کال کې (مهراکولا) په یوه جګړه کې ماته وخوړه او د مهراکولا له مړینې وروسته په ۵۴۰ زیږیز کې په افغانستان کې سیمه ییز حکومتونه منځ ته راغلل چې په پای کې د یفتلیانو امپراتوري له منځه لاړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۲۰) لوست دتدریس لارښود پلان

د تدریس مهال: دوه درسی ساعت(۹۰ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	د اسلام د سپیڅلی دین د خپریدو په درشل کې د افغانستان عمومي اوضاع	
عمومي موخې	زده کوونکي دې د اسلام د سپیڅلي دین د خپریدو په درشل کې د افغانستان د عمومي اوضاع په هکله معلومات لاس ته راوړي.	
(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: – زده کوونکي به د اسلام د سپیڅلی دین د خپریدو په درشل د افغانستان له عمومي اوضاع سره بلد شي، – زده کوونکي به د اسلام د سپیڅلي دین د خپریدو په درشل کې د افغانستان د عمومي اوضاع په هکله معلومات وړاندې کړي. – د اسلام سپیڅلي دین سره مینه پیدا کړي.	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وې.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وې، سوال او ځواب، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعالیتونه او د انگیزې رامنځته کول	**لومړنی فعالیتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انگیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یوه په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقیقو** **لس دقیقې**

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستی کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	– پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، – پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، – د لوست تشریح او توضیح، – په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، – پوښتنو ته ځواب ورکول، – د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، – د تدریس په وخت کې ښه ځارنه.	– د ښوونکي خرګندونو ته پام کول، – د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، – په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، – د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، – په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، – د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې
	– دلوست دمتن پوښتنوته ځوابونه: ۱– د افغانستان اوضاع له سیاسي پلوه کړکیچنه وه. د دوو قوي دولتونو، د هندوستان ګوپتایانو او په لویدیځ کې ساسانیانو د افغانستان په کورنیو چارو کې لاس وهنې وکړې چې د مرکزي دولت د له منځه تللو لامل شوې او ملي اقتصاد ته زیان ورسید. ۲– له دیني پلوه د افغانستان خلکو په ډیر شمیر کیشونو باندې اعتقاد درلود او د خلکو کلتور پر ویدي او اوستایي تهذیبونه باندې ولاړ و. ۳– د ساسانیانو وروستنی پاچا، دریم یزدګرد نومیده.		

اضافي معلومات:

د افغانستان سیاسي، اقتصادي او ټولنیزه اوضاع د اسلام د سپیڅلي دین د خپریدو په درشل کې، د یفتلیانو د امپراتورۍ له منځه تللو وروسته بې ثبات شوه او د پردیو حکومتونو د لاس وهنې لپاره لاره هواره شوه، لکه: څرنګه چې په لویدیځ کې ساسانیانو، په شمال کې د ماوراالنهر ترکانو او شمال ختیځ کې چینایانو پر افغانستان یرغل وکړ او افغانستان یې ونیوه او په نورو پاتې سیمو کې ملوک الطوایفي منځ ته راغله او یو شمیر ځایي حکومتونو، لکه: (شاران) په غور، (شیران) په بامیان، (رتبیلان) په کابل او (لاویکیان) په غزني او ګردیز کې منځ ته راغلل.

اقتصاد: د مرکزي حکومت نشتوالي، کړکیچني وضعي په هر سکتور کې اقتصاد ته زیان رسولی و، د بیلګې په توګه سوداګریزې قافلې چې له چین څخه هند، ایران، عراق، ترکیې، ختیځ او لویدیځ روم ته د توکو د لیږلو په موخه د افغانستان له لارې تیریدلې چې دغه لاره د وریښمو د لارې په نامه یادیده چې د هغې ترانسپورتي عواید د افغانستان په اقتصاد کې له ډیر ارزښت څخه برخمن وو، له ستونزو سره مخامخ شوه.

د اقتصاد بل سکتور کرنه وه چې په تیره زمانه کې یې د خلکو اړتیاوې پوره کولې، خو د بهرنیانو د تیرې او ولکې په وخت کې د محصولاتو کچه ټیټه شوه چې په ټولنه کې د مالي او اقتصادي رکود د منځته راتللو لامل وګرځید.

دین او عقاید: دین او عقاید چې په ټولنه د وحدت یو قوي عامل شمیرل کیږي، د اسلام د سپیڅلي دین د خپریدو په درشل کې د خلکو له ملاتړ څخه برخمن نه و او په ټولنه کې یې خپل موقف له لاسه ورکړی و. چې پخپله د یووالي د له منځه تلو او د بې اتفاقۍ د رامنځه کیدو لامل وګرځید. لکه څنګه چې د هیواد لویدیځې برخې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساسانیانو تر سیاسي او کلتوري اغیزې لاندې وې چې دوی د زردشتي ایین پیروان وو، خو په منځنیو سیمو کې، لکه: زابلستان، د کابل وادی «گندهارا»، له ارغنداب څخه تر هندوکش پورې سیمی شمالي سیمو او د سند په غاړو کې بودایي او برهمني ایینونو رواج درلود. د لمر او د بتانو لمانځنې هم په ځینو برخو شتون درلود.

ژبې: د جغرافیایي وضعیت له نظره افغانستان له ډیرو لوړو غرونو، درو او میرو څخه جوړ شوی دی. هره دره او میره یې د ځانگړې ژبې او لهجې لرونکي وه، لکه څنگه چې د اسلام د سپیڅلي دین د خپریدو په لومړي سر کې د افغانستان خلك په دري، پښتو، تخاري یا سانسگرت او نورو ژبې خبرې کولې.

په داسې شرایطو کې د اسلام غبږ زموږ هیواد ته راورسید او ټولنه د یو بدلون د قبلیدو لپاره تیاره وه او هغه دین چې ټول خلك یې د یو خدای لمانځنې، یووالي، خپلواکی، عدالت، مساوات او ورورولی ته بلل. د اسلام د سپیڅلي دین مجاهدین د حضرت عمر فاروق(رض) د خلافت په مهال کې (۲۲ هـ / ۶۴۳ زیږدیز کال) زموږ د هیواد لورې ته راورسیدل او د اسلام د سپیڅلي دین په خپریدلو یې پیل وکړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۲۱) لوست دتدریس لارښود پلان

د تدریس مهال: یودرسی ساعت(۴۵ دقیقې)

<table>
<tr><th>د مطلبونو سرلیکونه</th><th colspan="2">د مطلبونو شرح</th></tr>
<tr><td>د لوست موضوع</td><td colspan="2">د تمدن د منځته راتلو ځرنګوالي او د هغه ځانګړتیاوې.</td></tr>
<tr><td>عمومي موخې</td><td colspan="2">زده کوونکي دې د تمدن د منځ ته راتلو د ځرنګوالي او د هغه د ځانګړتیاوو په اړه معلومات لاس ته راوړي.</td></tr>
<tr><td>(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې</td><td colspan="2">زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي:
– زده کوونکي به د تمدن د منځته راتلو له ځرنګوالي او د هغه له ځانګړتیاوو سره بلد شي،
– زده کوونکي به د تمدن د منځته راتلو د ځرنګوالي او د هغه د ځانګړتیاوو په اړه معلومات وړاندې کړای شي،
– زده کوونکي به د تمدن د منځته راتلو د ځرنګوالي اغیزه د انسانانو په ژوند کې احساس کړي.</td></tr>
<tr><td>د تدریس لارې او طریقې</td><td colspan="2">توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وي.</td></tr>
<tr><td>مرستندویه او اړین درسي توکي</td><td colspan="2">تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...</td></tr>
<tr><td>د ارزونې طریقې</td><td colspan="2">تقریري، تحریري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...</td></tr>
<tr><td>لومړنې فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول</td><td>لومړنی فعالیتونه:
سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل.

د انګیزې رامنځته کول:
د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یوه په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.</td><td>وخت په دقیقو

لس دقیقې</td></tr>
</table>

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستۍ کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	– پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، – پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، – د لوست تشریح او توضیح، – په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، – پوښتنو ته ځواب ورکول، – د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، – د تدریس په وخت کې نظارځارنه.	– د ښوونکي خرګندونو ته پام کول، – د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، – په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، – د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، – په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، – د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې
	– **دلوست دمتن پوښتنوته ځوابونه:** ۱– پر له پسې ستونزو انسانان دې ته اړ کړل چې د خپلو هڅو په پایله کې ننني تمدن منځ ته راوړي. ۲– پوهان په دې عقیده دي چې د تمدنونو سرچینه یوه نده، خو د هرې سیمې، او ځای شرایط د تمدن د منځته راتلو او پراختیا لامل ګرځي.		

اضافي معلومات:

د بشر اوسني تمدن ډول ډول پړاوونه تیر کړي دي او په تدریجي توګه منځ ته راغلی دی. لومړنیو انسانانو په غرونو کې د سوړو له ژوندانه (مغاره نیشني) وروسته د خپلې تغذیې په موخه د وحشي ځارویو د ښکار لپاره په ډیرو ساده افزارو سره وادي ګانو ته مخه وکړه او د لومړي ځل لپاره یې د غلې په کرنه لاس پورې کړ.

له تودوخې او سړو او د ژویو له خطر څخه د ځان ساتنې لپاره ځانو ته ساده کورونه جوړول. او دا مرحله د ښاري ژوند پیل و چې ورو ورو د ښارونو د وګړو شمیر ډیر شول او خلک په دې اند شول چې د ټولنیز نظم او امنیت د ټینګولو لپاره اداري مرکزونه او حکومت جوړ کړي او د زرو کلونو په تیریدو او د ډیرو هڅو په کولو سره یې د خپلو ستونزو د له منځه وړلو، د اړتیاوو د پوره کولو او ځایي ستونزو د مخنیوی لپاره یې د هنر، فنونو او مهارتونو ته لاس رسی پیدا کړ.

تمدن د بشر د مادي او معنوي د لاسته راوړنې ټولګه ده چې په ټولنه کې د پوهې او هنر په برخو کې دغه فکري او فرهنګي وده د پرمختګ نښه بلل کیږي.

د ډیرو معلوماتو لپاره دې د میر غلام محمد غبار اثر ته رجوع وشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۲۲) لوست د تدريس لارښود پلان

د تدريس مهال : يو درسی ساعت (۴۵ دقيقې)

<table>
<tr><th>د مطلبونو سرليکونه</th><th colspan="2">د مطلبونو شرح</th></tr>
<tr><td>د لوست موضوع</td><td colspan="2">د بين النهرين تمدن</td></tr>
<tr><td>عمومي موخې</td><td colspan="2">زده کوونکي دې د بين النهرين د تمدن په هکله معلومات لاس ته راوړي.</td></tr>
<tr><td>(پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې</td><td colspan="2">زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسيږي:
- په ختيځ کې د بين النهرين له تمدن سره د زده کوونکو بلدتيا،
- زده کوونکي به د بين النهرين د تمدن د پيدايښت لاملونه فهرست وکړاي شي،
- زده کوونکي به د بين النهرين د تمدن لرغونی سيمه د نقشې پر مخ ښکاره کړای شي.
- زده کوونکي به په ختيځ کې د بين النهرين د تمدن ارزښت او اهميت احساس کړای شي.</td></tr>
<tr><td>د تدريس لارې او طريقې</td><td colspan="2">توضيحي، تشريحي، لکچر او مباحثه وي.</td></tr>
<tr><td>مرستندويه او اړين درسي توکي</td><td colspan="2">تخته، تباشير، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...</td></tr>
<tr><td>د ارزونې طريقې</td><td colspan="2">تقريري، تحريري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...</td></tr>
<tr><td>لومړنۍ فعاليتونه او د انګيزې رامنځته کول</td><td>لومړني فعاليتونه:
سلام اچول، ستړی مشې، د لوست د اړينو توکو چمتو کول، د تير لوست ارزونه او د حاضرۍ اخيستل.

د انګيزې رامنځته کول:
د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او يا د يوه په زړه پورې تاريخي مطلب وړاندې کول.</td><td>وخت په دقيقو

لس دقيقې</td></tr>
</table>

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنی او وروستی کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرلیك لیكل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیكل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه خارنه.	- د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې

- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:

۱- د بین النهرین لرغونی تمدن د (سومر) په نامه یادیږي. مورخین د هغه د رامنځ ته کیدلو لامل د دوو سیندونو سواحل (دجله او فرات) چې د خوړو او ډیرو اوبو درلودونکي وو ، ګڼي.

۲- د سومریانو ښارونه د سومر په سیمه کې رامنځ ته شوي وو، له هغو ښارونو څخه د اور، اورك، کیش لاګاش، لارسا او وینپور نومونه یادولای شو. دغه ښارونه په خپلواکه توګه اداره کېدل.

۳- د ګوتي یانو د واکمنۍ له پای ته رسیدو څخه وروسته، سومریان او اکدي یان یو له بل سره یو متې شول او د (اور) په نامه حکومت یې جوړ کړ.

۴- حمورابي د بابلیانو د امپراتورۍ له نامتو واکمنانو څخه و، دی وتوانیده چې د بین النهرین یوالی تامین کړي او د خپلې واکمنۍ سیمې ته پراختیا ورکړي. د یوې لرغونې امپراتورۍ بنسټ یې کېښود چې پلازمینه یې د بابل ښار و. سر بیره پر دې کرنې او سوداګرۍ ته یې پراختیا ورکړه او هم یې د حمورابي قانون په نامه یوقانون جوړ کړ.

اضافي معلومات:

دوه سیندونه (دجله او فرات) د اسیا د وچې په سویل لویدیځ کې (اوسنی عراق) موقعیت لري، دغه دوه سیندونه د قفقاز له غرونو څخه سرچینه اخلي او د پارس په خلیج کې توییږي. بین النهرین یوه ښیرازه سیمه وه او هغه خاوره چې د دجله او فرات سیلابونو له ځان سره راوړله، د دې سیمې په حاصلاتو کې یې زیاتوالی راوسته. په بین النهرین کې بیلابیل تمدنونه، لکه: د سومریانو، کلدانیانو، بابلیانو او د آشوریانو تمدن یو د بل پسې رامنځ ته شوي دي. له میلاد څخه څلور زره کاله د مخه په سویلي بین النهرین کې خلکو د غونډیو په سر ژوند کاوه چې د سیلابونو له خطر څخه خوندي اوسي.

په سویلي بین النهرین کې د دې سیمې لومړنی تمدن منځ ته راغلی دی چې د سومر د تمدن په نامه او خلك یې سومریانو نومیدل. سومریانو په لومړي سر کې په ختینو کورونو کې ژوند کاوه او په ښکار، کبان نیولو، کرنې او مالدارۍ باندې بوخت وو او له دې لارې یې خپل ژوند پر مخ بیوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۲۳) لوست د تدریس لاربنود پلان

د تدریس مهال : یو درسی ساعت (۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	د بین النهرین تمدن او کلتور	
عمومي موخې	زده کوونکي دې د بین النهرین د تمدن او کلتور په اړه معلومات تر لاسه کړي.	
(پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسيږي: - زده کوونکي به د بین النهرین له تمدن او کلتور سره بلد شي، - زده کوونکي به د بین النهرین د تمدن او کلتور د څرنګوالي په اړه نورو ته خپل معلومات وړاندې کړای شي، - زده کوونکي به په ختيځ کې د بين النهرين د تمدن او کلتور عظمت تحليل کړای شي.	
د تدریس لارې او طریقې	توضيحي، تشريحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشير، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقريري، تحريري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړنی فعالیتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړينو توکو چمتو کول، د تير لوست ارزونه او د حاضرۍ اخيستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او يا د يوه په زړه پورې تاريخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقیقو** لس دقیقې

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستۍ کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرلیك لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنی دندې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	- د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې

- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه :

۱- په بین النهرین کې علومو او په ځانګړې توګه د نجوم علم(ستوري پیژندنې) ډیر پرمختګ کړی و، د دې دلیل د ستورو لمانځنه وه، په همدې توګه د هندسې او ریاضي علومو په برخه کې لومړنی فعالیتونه رامنځته شول او وروسته د ښوونې په برخه کې د جمعې او منفي، ضرب او تقسیم عملیې راڅرګندې شوې.

۲- د بابل ښار د بین النهرین د لرغونو ښارونو له ډلې څخه و او په نړۍ کې لومړنی ښار شمیرل کیږي. د مورخینو په اند د دې ښار تاریخي قدامت له میلاد څخه وړاندې ۴۰۰۰ کالونو ته رسیږي ، د بابل ښار د حمورابي د واکمنۍ په مهال ډیر پرمختګ وکړ چې د فرات د سیند په څنډو پروت دی، د دې ښار پرخوالی ۵۲۰ کیلو متره مربع اټکل شوی دی.

اضافي معلومات:

د بین النهرین د تمدن او کلتور بنسټ د سومریانو په واسطه له میلاد څخه وړاندې د ۴۰۰۰ کالونو په شاو خوا کې کېښودل شو. وروسته اکادیانو، بابلیانو او اشوریانو په خپل وار سره د دې تمدن او کلتور په پراختیا کې ونډه واخیستله. د بین النهرین تمدن او کلتور له دې امله زیاد ارزښت لري چې نه یواځې یې د لومړي ځل لپاره د علومو د رامنځ ته کیدو او پراختیا په برخه کې ګامونه پورته کړل، بلکې د فینقې، فلسطین، فارس او یونان هیوادونو ته علوم خپاره کړل. په همدې توګه د بین النهرین تمدن د یونان له لارې روم او نورو اروپایي هیوادو ته خپور شو.

د لا زیاتو معلوماتو لپاره لاندنیو منابعو ته مراجعه وکړئ:

۱- تمدن مغرب زمین، محمد حسین آریا.

۲- نگاهی به تاریخ جهان، جواهر لعل نهرو.

۳- تاریخ بشریت، پوهنمل محمد رحیم روهین.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۲٤) لوست د تدریس لاربنود پلان

د تدریس مهال : یو درسي ساعت (۴۵ دقیقې)

<table>
<tr><th>د مطلبونو سرليکونه</th><th colspan="2">د مطلبونو شرح</th></tr>
<tr><td>د لوست موضوع</td><td colspan="2">د مصر تمدن</td></tr>
<tr><td>عمومي موخې</td><td colspan="2">زده کوونکي دې په ختیځ کې د لرغوني مصر د تمدن په اړه معلومات لاس ته راوړي.</td></tr>
<tr><td>(پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې</td><td colspan="2">زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسيږي:
– د لرغونی مصر له تمدن سره د زده کوونکو بلدتیا،
– زده کوونکي به د لرغونی مصر د تمدن د رامنځ ته کيدو لاملونه او د مصر تاريخي دورې بيان کړای شي،
– زده کوونکي به د مصر د تمدن سيمې د نقشې پر مخ ښکاره کړای شي.
– زده کوونکي به د مصر د تمدن عظمت تحليل کړای شي او د مصر له پرمختګ او ودې سره به مينه پيدا کړي.</td></tr>
<tr><td>د تدريس لارې او طريقې</td><td colspan="2">توضيحي، تشريحي، لکچر او مباحثه وي.</td></tr>
<tr><td>مرستندويه او اړين درسي توکي</td><td colspan="2">تخته، تباشير، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...</td></tr>
<tr><td>د ارزونې طريقې</td><td colspan="2">تقريري، تحريري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...</td></tr>
<tr><td>لومړني فعاليتونه او د انګيزې رامنځته کول</td><td>لومړنی فعاليتونه:
سلام اچول، سترې مشي، د لوست د اړينو توکو چمتو کول، د تير لوست ارزونه او د حاضرۍ اخيستل.

د انګيزې رامنځته کول:
د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او يا د يوه په زړه پورې تاريخي مطلب وړاندې کول.</td><td>وخت په دقيقو
لس دقيقې</td></tr>
</table>

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستی کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	- د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې

- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه

۱- له میلاد څخه ۳۲۰۰ کاله وړاندې هم مهاله د مصر دوو سویلي او شمالي حکومتونو په یووالي سره په مصر کې یو مرکزي حکومت د لومړی مینز په واسطه رامنځ ته کړ.

۲- مورخینو د لرغوني مصر تاریخي دورې په دریو دورو ویشلي دي.

لومړی لرغونی سلطنت، دویم منځنی سلطنت او دریم د امپراطوری دوره(۱۰۹۰ ق. م تر ۱۵۸۰ ق.م).

۳- حضرت موسی(علیه سلام) د دویم رامسس د واکمنۍ په مهال څرګند شو.

اضافي معلومات:

د افریقا په وچه کې د لرغونی مصر د تمدن د رامنځ ته کیدو اصلي لامل د نیل سیند و. د نیل سیند د نړۍ تر ټولو له اوږدو سیندونو څخه شمیرل کیږي. دغه سیند د افریقا له سترو جهیلونو څخه سر چینه اخلي او په پای کې د هغه اوبه د مدیترانې په سمندرګي توییږي. له تاریخي دورو څخه وړاندې په مصر کې خلکو ګڼوګڼه کوچیانی ژوند درلود تر هغه پورې چې د هغوی په ژوندانه کې پرمختګونه رامنځ ته شول او د نیل د سیند پر څنډو ځای پر ځای شول. په نیل کې د ډول ډول کبانو شتون د لرغوني مصر د خلکو په خوړلو کې پوره مرسته کوله. د وخت په تیریدو سره د نیل د سیند په څنډو کې یې په کرنه او مالداری باندې پیل وکړ او د یو څلانده تمدن بنسټ یې د نیل د سیند په څنډو کې کېښود. ورو ورو کلي او ښارونه منځ ته راغلل او دغه ښارونه او کلي یو له بل څخه خپلواکه وو او په هغه وخت کې یو مرکزي او واحد حکومت شتون نه درلود، خو د ځایي واکمنانو د جګړو او سیالی په پایله کې د مصر ټول وګړي د یو کس تر فرمان لاندې چې له نورو څخه پیاوړی او ځواکمن و، راغلل. دغه فرمان چلوونکی (رامسس) نومیده.

د لا زیاتو معلوماتو لپاره لاندنیو منابعو ته مراجعه وکړئ:

۱- تمدن مغرب زمین، محمد حسین آریا.

۲- نگاهی به تاریخ جهان، جواهر لعل نهرو.

۳- تاریخ بشریت، پوهنمل محمد رحیم روهین.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۲۵) لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس مهال : یو درسی ساعت (۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	د لرغونی مصر تمدن او فرهنګ	
عمومي موخې	زده کوونکي دې د مصر د تمدن او کلتور په اړه معلومات تر لاسه کړي.	
(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسيږي: – زده کوونکي به د لرغوني مصر له تمدن او کلتور سره بلد شي، – زده کوونکي به د لرغونی مصر د تمدن د کلتوري لاسته راوړنو په اړه معلومات وړاندې کړي، – زده کوونکي به د لرغونی مصر د تمدن او کلتور پر ارزښت پوه شي.	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړنی فعالیتونه:** سلام اچول، سترې مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یوه په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	وخت په دقیقو لس دقیقې

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنـــی او وروســـتی کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخـــت په دقیقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو بانـدې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوســت ارزونــه او د کــورنۍ دنــدې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	- د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمـو مطلبونـو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلـو د اسـتازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټـولګي کـې د دنـدې سـرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځــــه دیــرش دقیقې

- **د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:**

۱- مصریانو په ارباب النوع باندې باور درلوده. لمر، سپوږمۍ، د نیل سیند او ځینې ځناور یې سپیڅلې ګڼل او د هغوی انځورونه او مجسمې یې د احترام په موخه په معابدو کې کېښودلې.

۲- د مصر ټولنه له څلورو طبقو څخه جوړه شوې وه، د هرې طبقې په سر کې د فرعون کسانو شتون درلود، د طبقو په منځ کې د ژوندانه ډیر توپیرونه نه لیدل کیدل، ټول وګړي د قانون په وړاندې یو شان وو.

۳- لومړنی لیک چې مصریانو رامنځ ته کړ، د هیرو ګلیف لیک و. کاهنانو (مذهبي لارښوونکو) به هغه د عبادت ځایونو، قصرونو او د فرعونیانو په قبرونو کې د مطلبونو د لیکلو په اړوند کارول او په ځانګړو ښوونځیو کې به زده کوونکو ته هم زده کړه ورکول کیده.

اضافي معلومات:

د مصریانو فرهنګي میراث، له ډیر شمیر اهرامو، عبادت ځایونو، هدیرو، انځـور شـوو مجسمو، کتیبـو او سـرودونه څخه دی چې ټول د عقایدو په سیوري کې منځ ته راغلي دي. د لرغوني مصر وګـړو پـه ډول ډول خـدایانو بـاور درلود چې د هغوی تر ټولو نامتو، (را) د لمر خدای و.

څرنګه چې هغوی د لمر په راختو او لویدو باندې پوهېدل، فکر یې کاوه چې (را) هره ورځ په سرعت لـه آسـمان څخه تیریږي او د شپې لخوا دښتو او بیابانونو ته ځي. کله چې د مریتوب نظام (غلامي) رامنځ ته شو فرعونیان هـم د ځمکې پر مخ د خدای استازی شمیرل کیدل، سربیره پـر دې د دوی پـه انـد لمـر، سپوږمۍ، نیـل او ځنـاوران، لکه:غویې، پشکه، نهنګ ټول سپیڅلي دي.

د پخواني مصر د کشف شوو آثارو له جملې څخه چې د ټولنیز ژوندانه پـه اړه مـوږ تـه معلومـات راکـوي، څلـور طبقې هرم دی چې په واقعیت کې د مصر ټولنه له یو څلور طبقي هرم څخه جوړه شوې ده چې په هره طبقه کـې د یوې ډلې خلکو شتون درلود. د دې هرم په سر کې فرعون و چې په ټول ځواک سـره یـې پـر خلکـو حکومـت کاوه، پوځیان، قانون جوړونکي، مذهب او اداري سازمانونه ټول د ده په اختیار کې وو چې د وزیر په مرسته سـره یې هغوی اداره کول.

د لرغونی مصر لیکونه د هیروګلیف په لیک دي. د هیروګلیف لیک د سپیڅلي الفبا لرونکی و چې پـه هغـه مهـا ل کې د سپیڅلو توکو د ښکارولو لپاره د تصویري علایمو په عنوان ورڅخه کار اخیستل کیده. هیروګلیـف وروسـته ساده او د لیکنې په موخه په دوه ډله لیک باندې وویشل شو، خو هیڅ کله یې د الفبا په ډول بدلون و نه موند.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۲٦) لوست د تدریس لاربنود پلان

د تدریس مهال : دوه درسي ساعت (۹۰ دقیقې)

د مطلبونو سرليکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	د فارس تمدن	
عمومي موخې	زده کوونکي دې په ختيځ کې د فارس د تمدن په اړه معلومات تر لاسه کړي.	
(پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسيږي: – د پخواني فارس له تمدن سره د زده کوونکو بلدتيا، – زده کوونکي به د لرغونی فارس د تمدن سيمې د تاريخي نقشې په مخ ښکاره کړي او په دې هکله به خپل معلومات وړاندې کړای شي، – زده کوونکي به په ختيځ کې د فارس د تمدن په ارزښت باندې پوه شي.	
د تدريس لارې او طريقې	توضيحي، تشريحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندويه او اړين درسي توکي	تخته، تباشير، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طريقې	تقريري، تحريري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعاليتونه او د انګيزې رامنځته کول	**لومړنی فعاليتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړينو توکو چمتو کول، د تير لوست ارزونه او د حاضرۍ اخيستل. **د انګيزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او يا د يوه په زړه پورې تاريخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقيقو** لس دقيقې

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستۍ کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	– پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، – پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، – د لوست تشریح او توضیح، – په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، – پوښتنو ته ځواب ورکول، – د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، – د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	– د ښوونکي خرګندونو ته پام کول، – د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، – په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، – د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، – په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، – د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې
	– د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه: ۱– د ایران لرغونې سیمې له سیالک، ګوران، مارلک، جیروخت او شهر سوخته څخه عبارت دي. ۲– د هخامنشیانو د حکومت بنسټ ایښودونکی لوی کوروش و چې د مادیانو له حکومت څخه وروسته منځ ته راغی او د بابل ښار تر نیولو وروسته یې، خپل ځان د بابل پاچا ونوماوه. ۳– هغه قبرونه چې مادیانو د خپلو پاچاهانو لپاره کېندلي وو، ورڅخه سفالي او فلزي آثار لاسته راغلي دي چې د مادیانو د هنر او معماري د مهارت ښکارندوی دي.		

اضافي معلومات:

په ایران کې د لرغونې تمدني مرکزونو له جملې څخه یو هم د مارلک غونډۍ ده، دغه تپه (غونډۍ) اوس د ګیلان په سیمه کې پرته ده. له دغې سیمې څخه ځینې اثار چې تاریخي لرغونتوب یې د ایران خاورې ته د اریایانو له مهاجرت څخه مخکې وخت ته رسیږي لاسته راغلې دي.

د ایران بله لرغونې سیمه شهر سوخته دی چې په زاهدان کې پرته ده، لرغونتوب یې له میلاده څخه وړاندې څلور زرو کالو ته رسیږي، د شهر سوخته له کشفیاتو څخه زیاتره د خټو مهرونه، د حیواناتو ختښې او کوچنۍ مجسمې، زینتي توکي د لاجوردو له ډبرو څخه، فیروزه او عقیق لاسته راغلي دي.

له مهمو کشف شوو اثارو څخه، په ایلامي ژبه لوحې دي، له دې امله د سوخته ښار د هغه مهال د اړیکو مرکز و.

کابو ۳۰۰۰ کاله له میلاده څخه وړاندې ایلامیانو د بوشهر په خاوره کې د (کرمان، لرستان او کردستان) په سیمو کې د ایلام د تمدن بنسټ کېښود چې د دې تمدن د سیاسي فعالیتونو مرکز د شوش ښار و. ایلام لاندې درې تاریخي دورې تیرې کړي دي.

۱– پخوانی ایلام له میلاده څخه ۱۵۰۰ کاله وړاندې،

۲– منځنی ایلام له میلاد څخه له ۱۳۵۰ تر ۱۱۰۰ کاله وړاندې ، د ایلام تمدن ځلانده پیر.

۳– نوی ایلام له میلاده څخه له ۹۰۰ تر ۶۴۵ کال وړاندې، له اشور سره سیاسي سیالی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۲۷) لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس مهال : دوه درسي ساعت (۹۰ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	د هند تمدن	
عمومي موخې	زده کوونکي دې د لرغوني هند د تمدن په اړه معلومات تر لاسه کړي.	
(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: – زده کوونکي به د لرغونی هند د تمدن د منځته راتللو له لاملونو سره بلد شي، – زده کوونکي به د تاریخي نقشې له مخه خپل معلومات د لرغونی هند د تمدن په اړه نوروته بیان کړای شي، – زده کوونکي به په لرغوني نړۍ کې د هند د تمدن ارزښت درک او احساس کړای شي، – د تمدن له لاسته راوړنو سره به مینه پیدا کړای شي.	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړني فعالیتونه:** سلام اچول، ستړې مشې، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یو په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقیقو** **لس دقیقې**

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستۍ کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه خارنه.	- د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې

- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه

۱- هراپه او موهنجو دارو د هند د لرغونو سیمو له جملې څخه شمیرل کیږي چې تاریخي قدامت یې له میلاد څخه وړاندې ۳۰۰۰ کالو ته رسیږي. د هراپه او موهنجو دارو تمدن د سند په لویدیځ کې منځته راغلی و او له دراویدي قومونو سره یې تړون درلود.

۲- اریایانو له میلاد څخه ۱۵۰۰ کاله وړاندې هند ته مهاجرت وکړ او په هند کې یې د کاست (طبقاتي) سیستم رامنځ ته کړ او د دې ویش پر بنسټ څلور طبقې، لکه: برهما(روحانیون)، کشاتریان (جنګیالي)، ویستا(سواګر او کروندګر) او سودارا (کارګران) رامنځته شوې.

۳- د لرغوني هند خلک په علومو، لکه: ریاضي، طبابت او د نجوم په علم (ستوري پیژندونکی) کې ډیر پرمختګونه درلودل. له یو څخه تر (۹) پورې عددونه، او اعشاري سیستم او داسې نور د هندیانو په واسطه منځته راغلل.

اضافي معلومات:

هند په اسیا کې د پخوانیو تمدنونو د پیدایښت له مرکزنو څخه دی. دغه خاوره د هغو دینونو او اندیشو د پیدایښت مرکز و چې د نړۍ په تاریخ کې یې اساسي رول لوبولی دی.

هند په لرغوني پیر کې خپلې سوداګریزې او کلتوري اړیکې له ګاونډیانو سره او په ځانګړې توګه له چین سره ټینګې کړې، خو سوداګرانو د وریښمو له لارې چیني توکي یې هند ته وړل او د هغوی تولیدات یې د نړۍ نورو سیمو ته استول. څرنګه چې اریایان جنګیالي خلک وو، د هند خاورې ته له ننوتلو څخه وروسته یې د هند د خلکو (داروېډیانو) په ټکولو لاس پورې کړ او د هغوی پر ښارونو او کلیو باندې واکمن شول. د اریایانو ځواکمنتیا د هند پر شمالي سیمو باندې د دې لامل شو چې دراویډیان د هند مرکزي او سویلي سیمو ته کډه وکړي او ځینو یې د سویلي هند په سواحلو کې لوی ښارونه جوړ کړل او د بحر له لارې یې د بین النهرین له خلکو سره په سوداګرۍ لاس پورې کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۲۸) لوست د تدریس لاربنود پلان

د تدریس مهال : دوه درسي ساعت (۹۰ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح
د لوست موضوع	د چین تمدن
عمومي موخې	زده کوونکي دې د چین د تمدن په اړه معلومات تر لاسه کړي.
(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: - په ختیځ کې د چین له تمدن سره په لرغونی مهال کې د زده کوونکو بلدتیا، - زده کوونکي به په لرغونی چین کې د حکومتونو د لړیو د را منځ ته کېدو په اړه معلومات وړاندې کړای شي، - زده کوونکي به د لرغونی چین د علمي اوکلتوري لاسته راوړنو په اړه خپل نظرونه وړاندې کړای شي، - زده کوونکي به په لرغونی ختیځ کې د چین د تمدن په ارزښت او عظمت باندې پوه شي.
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وې.
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وې، صنفي تست او داسې نور ...

لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول		وخت په دقیقو
	لومړني فعالیتونه: سلام اچول، سترې مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یو په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	لس دقیقې

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنـــــی او وروســــــتی کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخـــت په دقیقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو بانـدې د زده کوونکـو ویـشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوســـت ارزونـــه او د کــورنۍ دنـــدې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	- د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونـو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخـوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دنـدې سـرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځــــه دیــرش دقیقې

- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:

۱- د (چه این) قبیلې واکمن شي هوانګ تی و. هغه پیاوړي پوځي ځواک په واک کې درلودل، له همدې امله بریالی شو چې کوچنې حکومتونو له منځه یوسي او د چین په لوی هیواد کې خپل ځان د چین د لومړني سلطان یا امپراتور په توګه اعلان کړي، په دې مهال کې د چین د تمدن د ودې او ځلانتیا لپاره زمینه برابره شوه.

۲- د لرغونی چین خلکو د آسمان، ځمکې او د خپلو نیکونو لمانځنه کوله، د چین تر ټولو نامتو کیش د تاو او کنفوسیوس ایین و.

۳- چینایانو د ریاضیاتو، نجوم او جغرافیې په برخه کې ډېر پرمختګونه درلودل. هغوی د خپل هیواد د جغرافیې په اړه، د چین د ځینو ایالاتونو نقشې او د زلزلې په هکله معلومات تر لاسه کړل او حتی قطب نما یې هم اختراع کړې وه.

اضافي معلومات:

د چین هیواد چې داسیا په ختیځ (لیرې ختیځ) کې موقعیت لـري د لرغونـو تمـدنونو د مرکزونـو لـه جملې څخه شمیرل کیږي. د چین لرغونی تمدن د (هوان ګهو) د سیند په څنډو (سواحل) کې پیل شوی و. دغـه سـیند د اوبـو د زیاتوالي په مهال زیړه خاوره د (رس) په نامه له ځان سره راوړله چې دکرنې او زراعت لپـاره ګټـوره وه. پـه دې توګه د هوان ګهو سیند د زیړ سند په نامه هم یادوي.

د دې حاصلخیزې سیمې اوسېدونکو په لومړیو وختونو کې خپل خوراکي توکي لـه میـوو، دانـو او د حیوانـاتو لـه ښکار څخه لاس ته راوړل، په هغه مهال کې هغوی د زېړو الاتـو څخـه چې لـه ډبـرو څخـه یـې جـوړول، کـار اخیسته. تر هغې چې کرنې ته یې مخه کړه او د حیوانـاتو لـه اهلـي کولـو او د ختینـو لوښـو لـه جوړولـو سـره یـې اشنایي پیدا کړه. ورو ورو کلي منځ ته راغلل او قبیلې هم جوړې شوې، د ډیرو قبیلو مشرانو له خپـل واک او زور څخه کار اخیسته، ډیرې ځمکې او د هغو حاصلات یې تر لاسته کول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۲۹) لوست د تدریس لاربنود پلان

د تدریس مهال : دوه درسي ساعت (۹۰ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	د یونان تمدن	
عمومي موخې	د یونان د لرغونی تمدن سره د زده کوونکو پیژندګلوي.	
(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: – د کرت د جزیرې تمدن او د یونان د ټولنیزې وضعې په اړه به معلومات تر لاسه کړي. – د یونان د دولتي ښارونو په اړه به معلومات تر لاسه کړي، – د یونان د کلتوري، علمي او هنري لاسته راوړنو په اړه به معلومات تر لاسه کړي، – د یونان د نامتو فیلسوفانو د اثارو سره به مینه پیدا کړی.	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړني فعالیتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یو په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقیقو** لس دقیقې

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستی کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	- د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې

- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:

۱- کرت د یونان یوه ټاپو دی. په ۱۹۰۰ زیږدیزې کال کې د لرغون پېژندونکو پلټنو دا وښودله چې د کرت په جزیره کې یو پرمختللي تمدن شتون درلود چې د مصر او بین النهرین له تمدنونو سره یې سیالي کوله.

۲- د یونان د دولتي ښارونو له جملې څخه اسپارت او اتن وو چې د اسپارت وګړو په جګړو کې شهرت درلوده او د اتن وګړو د دموکراسی، علم او فلسفې په دودولو کې ډېر مشهور وو.

۳- یونانیانو پر ډېرو خدایانو باندې عقیده درلوده، لکه: د ځمکې ، اسمان، برښنا او داسې نور.

۴- د یونان نامتو فیلسوفان له: سقراط، افلاطون او ارسطو څخه عبارت وو.

اضافي معلومات:

پوهانو د نولسمې پیړۍ تر پایه پورې د کرت د ټاپو په اړوند دقیق اطلاعات په لاس کې نه درلودل. تر هغه وخت پورې چې انګلیسي لرغون پیژندونکي ارتورایوانز په ۱۹۰۰ زیږدیز کال کې د پلټنې په ترڅ کې دا وښودله چې له میلاد څخه ۶۰۰۰ کاله مخکې د کرت په ټاپو کې یو پرمختللي تمدن شتون درلود چې له هر پلو یې د مصر او سومر له تمدن سره سیالي کوله او په ځینو برخو کې یې د هغوی په پرتله زیاتوالی درلود، په ځانګړې توګه له کنوسوس څخه د ځینو شواهدو په تر لاسه کولو سره د کرت تاریخ تر ډېرې کچې پورې روښانه شو.

په مصر کې د کرتي لوښو کشفول او د کرت په ټاپو کې د هغه عکس په دې دلالت کوي چې کرت له مصر او بین النهرین سره سوداګریزې اړیکې درلودې.

د کرت د ټاپو وګړي له ایبري یا مدیترانه یي نژاد څخه وو چې دغه وګړي لومړنی کسان وو چې د بیړۍ په جوړولو یې لاس پورې کړ او سمندریزه سوداګري یې له ښه پرمختګ څخه برخمنه وه. له لاسته راغلو شواهدو څخه داسې څرګندیږي چې په کرت کې لومړی کوچنیو دولتونو شتون درلود، خو بیا له میلاد څخه ۲۰۰۰ کاله وړاندې هلته مرکزي دولتونه منځ ته راغلل چې پلازمینه یې د کنوسوس ښار و او د پلازمینې پاچا هان او امیران د مینوس په نوم یادیدل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کرت د خلکو ژبه له یوناني ژبي سره توپیر درلوده او له مصري او قبرسي ژبو سره یې ډیر ورته وه، لیک یې په لومړي سر کې له هیروګلیف (تصویري) علامو څخه جوړ شوی و، خو وروسته کرار کرار بل لیک دود ومونډ چې ډیرو تورو یې له فینقي الفبا سره ورته والی درلود.

په پای کې د کرت تمدن د هندو اروپایي قبایلو د یرغلونو له امله له منځه ولاړ او د کنوسوس ماڼۍ د درویناتو په لاس له منځه ولاړه او د کرت تمدن ته یې د پای ټکي کیښود.

د ډیرو معلوماتو لپاره لاندنیو منابعو ته رجوع وکړئ:

- تمدن مغرب زمین، اسپیل فوګل.
- تمدن های بزرگ جهان، نادر میر سعیدی.
- نګاهی به تاریخ جهان، جواهر لعل نهرو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۳۰) لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس مهال : یو درسي ساعت (۴۵ دقیقې)

<table>
<tr><th>د مطلبونو سرلیکونه</th><th colspan="2">د مطلبونو شرح</th></tr>
<tr><td>د لوست موضوع</td><td colspan="2">د روم تمدن</td></tr>
<tr><td>عمومي موخې</td><td colspan="2">د روم له لرغوني تمدن سره د زده کونکو پېژندګلوي.</td></tr>
<tr><td>(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې</td><td colspan="2">زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي:
– د روم د تمدن د سیاسي وضعې په اړه به معلومات تر لاسه کړای شي،
– د روم په ټولنیزې وضعه باندې به وپوهیږي،
– د روم د کلتور او د هغه له هنري لاسته راوړنو سره به بلد شي،
– د روم او یونان ټولنیزه او کلتوري وضعه به یو له بل سره پرتله کړای شي،
– زده کوونکي به د معماري له هنر سره مینه پیدا کړای شي.</td></tr>
<tr><td>د تدریس لارې او طریقې</td><td colspan="2">توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وي.</td></tr>
<tr><td>مرستندویه او اړین درسي توکي</td><td colspan="2">تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...</td></tr>
<tr><td>د ارزونې طریقې</td><td colspan="2">تقریري، تحریري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...</td></tr>
<tr><td rowspan="2">لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول</td><td rowspan="2">لومړني فعالیتونه:
سلام اچول، سترې مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل.

د انګیزې رامنځته کول:
د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یو په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.</td><td>وخت په دقیقو</td></tr>
<tr><td>لس دقیقې</td></tr>
</table>

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنـــــــی او وروستی کړنې	د ښوونکي فعاليتونه	د زده کوونکو فعاليتونه	وخـــت په دقيقو
	- پـر تختـه بانـدې د لوسـت د سـرليک ليکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو ليکل، - د لوست تشريح او توضيح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ويشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوسـت ارزونـه او د کـورنۍ دنـدې سپارل، - د تدريس په وخت کې ښه ځارنه.	- د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، - د لوسـت پـه بهيـر کـې د مهمـو مطلبونو ياداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوسـت او مهمـو مطلبونـو وړانـدې کول، - د ښـوونکي پوښـتنو تـه ځـواب ورکول، - پـه کـور او ټـولګي کـې د دنـدې سرته رسول، - د نظم او دسپلين رعايت کول.	پنځـــه ديـــرش دقيقې

- **د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:**

۱- په روم کې د شاهي نظام له نسکوريدو څخه وروسته د جمهوري نظام بنسټ کيښودل شو او د اعيانو (سناتورانو) مجلس يا دسل کسيزه غړو شورا چې به ترکيب کې يې قومي مشرانو شتون درلود، جوړه شوه.

۲- اکتاو هغه سړی و چې د روم د امپراتورۍ بنسټ يې کيښود. نوموړی له ميلاده څخه ۲۷ تر ۱۶ کاله وړاندې په روم کې واکمني وکړه، د هغه د واکمنۍ په وخت کې ډير اصلاحات وشول، فساد له منځه ولاړ، نظم او قانون حاکم شو، نوې محکمې جوړې شوې او پوستي خدمات منځته راغلل.

۳- د روم ټولنه په دوو برخو يعنی ختيځه او لويديځه باندې وويشل شوه چې لويديځ روم ډير ژر د وحشي او بربر قومونو په وسيله له منځه ولاړ، خو ختيځ روم چې پلازمينه يې قسطنطنيه وه ډير وخت يې دوام وکړ.

۴- د روم قانون درې برخې درلودې، لومړۍ برخه يې مدني او کورنۍ قانون، دويمه برخه يې د وګړو قانون او دريمه برخه يې طبعي قانون و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اضافي معلومات:

د روم د امپراتورۍ له ودې سره سم د کارتاژ ښار چې په شمالي افريقا کې د فينقيانو د واکمنی ځای و، د اقتصاد او سوداګرۍ پلوه له ډېر ارزښت څخه برخمن شو ځکه چې کارتاژيانو د شمالي افريقا سيمې، ساردينې، سيسلي کوريسکا او هسپانيا يې تر خپلې ولکې لاندې درلودې او همدارنګه د لويديځې مديترانې سوداګريز انحصار يې هم په خپل لاس کې درلود. هغوی د تور پوستکو غلامانو، عاج، فلزاتو او د افريقا د قيمتي ډبرو د پلورلو له لارې د ډېرو پانګو خاوندان شول.

په پيل کې د يونانيانو د له منځه وړلو لپاره د مديترانې په سمندرګې کې روم او کارتاژ يو بل ته لاس ورکړ، خو د يونانيانو له شړلو څخه وروسته دغه دوه تمدنونه يو د بل سيال وګرځېدل او يو له بل سره يې جګړې وکړې، څرنګه چې سيسيل يو ښيرازه (حاصل خيزه) ټاټوبې و د روميانو لپاره د غلې دانې يوه غوره منبع کېدای شوه چې د کارتاژيانو په لاس کې وه، که چيرې روميان بريالي کيدل د غلې دانې زياته برخه يې له دغې سيمې څخه پوره کوله، له همدې امله چې د يونان په سينايي ښار باندې د کارتاژيانو يرغل چې د سمندري غلو له خوا اشغال شوې وو، د روميانو لپاره يوه بهانه شوه چې له کارتاژيانو سره جګړه پيل شي چې يوه پيړۍ يې دوام وکړ چې د پونيک د جګړو په نوم شهرت لري.

د پونيک لومړنۍ جګړه له ۲۶۴ څخه تر ۲۴۱ کاله وړاندې له ميلاد، دويمه جګړه يې له ميلاد څخه له ۲۶۱– ۲۱۸ کاله وړاندې له ميلاده او دريمه جګړه يې له ۱۴۹ څخه تر ۱۴۶ کاله وړاندې له ميلاد څخه دوام وکړ. چې په پای کې روميانو پر کارتاژيانو باندې برې وموند. دغو جګړو د روميانو په سياسي ، ټولنيزې او اقتصادي وضعې کې سترې پايلې منځته راوړې. څرنګه چې د کارتاژيانو په له منځه وړلو سره د هغوی ټولې سيمې او ثروت د روميانو په لاس کې ولوېد چې دغه کار د روميانو د پراختيا او ودې لامل شو او روم يې په يو لويه امپراتورۍ بدل کړ او د پاتريسين (غني طبقه) په ژوند کې ډېر بدلون راغی. د هغوی پانګه ډېره شوه، خو د فقيرو او بې وزلو خلکو په ژوند کوم بدلون را نه غی، بلکې د جګړو له امله هغوی ډېر زيانمن شول.

منبع:

- تمدن مغرب زمين، اسپيل فوګل.
- تمدن های بزرګ جهان، نادر مير سعيدی.
- نګاهی به تاريخ جهان، جواهر لعل نهرو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۳۱) لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس مهال : یو درسي ساعت (۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	د امریکا تمدن	
عمومي موخې	د امریکا د لرغونو تمدنو سره د زده کوونکو پېژندګلوي.	
(پوهنیزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسيږي: - د امریکا د بومي اوسیدونکو او د هغوی د اتنيکي منشأ په اړه به معلومات تر لاسه کړای شي، - د مایانو له تمدن سره به بلد شي، - د ازتکیانو او اینکایانو د تمدنو په اړه به معلومات تر لاسه کړي، - د امریکا لرغوني تمدنونه به تحلیل او تفسیر کړای شي، - د امریکا نقشې به رسم کړای شي.	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وې.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وې، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړني فعالیتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یو په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقیقو** لس دقیقې

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستۍ کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	- د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې

- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:

۱- د امریکا بومي ټولنه مغولان وو چې د سایبریا او الاسکا له لارې مهاجره شول او د تمدنونو ځینې نښې نښانې یې له ځیل ځان سره را نقل کړې.

۲- د مایانو تمدن له میلاد څخه کابو ۱۵۰۰ کاله د مخه منځ ته راغی او تر مرکزي امریکا (ګواتیمالا، مکسیکو، هاندوراس) سیمو پورې یې پراختیا پیدا کړه.

۳- ازتکیانې له میلاد څخه د مخه په نهمه پیړۍ کې په مکسیکو کې راښکاره شول هغوی جنګیالی خلک وو او ازتکیانو ډیره لویه امپراتوري منځته راوړه چې په ۳۸ ولایاتو ویشل شوې وه.

اضافي معلومات:

د ازتکیانو مرکز تنوچ تیتلان و، تنوچ تیتلان په لومړیو کې یو کلی و چې په ډیره چټکتیا سره یې پراختیا وموندله، د هغه په مرکز کې کورونه جوړ شول چې لومړنی عبادت ځای شمیرل کیده، دغه کور څو واره بیا ورغول شو چې په پای کې د ښار په لوی عبادت ځای بدل شو.

د تنوچ تیتلان ښار د تئوتي هواکان د لرغوني ښار د طرحې پر بنسټ باندې جوړ شوی او په ځلوو برخو ویشل شوی و. د ازتکي هره کورنۍ له نوموړو برخو څخه په یوه برخه کې مېشته شوه او هره کورنۍ د یوې ټوټې ځمکې څښتنه وه چې د هغوی غړو پر ځیل ځمکه باندې کار کاوه او له محصولاتو څخه یې ځپلې اړتیاوې پوره کولې او هغوی د ځیل پخوانۍ مشر د احترام په خاطر تنوچ ښار ته تنوچ تیتلان نوم ورکړ.

تنوچ تیتلان د ځلاندې دورې په لړ کې په یو ښار باندې واوښت چې مخکې له هغه څخه د امریکا په وچه کې داسې عظمت لیدل شوی نه و. تر هغه ځایه پورې چې د هسپانیایي فاتحانو د تعجب وړ وګرځید او هغوی د دې ځای په لیدو سره دغه ځای ته (ونیز) یا د نوې قارې نوم ورکړ.

منبع:

- تمدن مغرب زمین، اسپیل فوګل.
- تمدن های بزرګ جهان، نادر میر سعیدی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۳۲) لوست د تدریس لاربنود پلان

د تدریس مهال : یو درسي ساعت (۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	د اسلام د خپریدو په درشل کې د نړۍ او عربستان ټاپوزمې اوضاع.	
عمومي موخې	د اسلام د خپریدو په درشل کې د نړۍ او عربستان د ټاپوزمې له اوضاع سره د زده کوونکو پيژندګلوي	
(پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسيږي: – زده کوونکي به د اسلام د خپریدو په مهال د نړۍ د وضعيت له څرنګوالی سره بلد شي، – د اسلام د خپريدو په درشل کې به د عربستان د ټاپوزمې په وضعيت وپوهيږي، – د اسلام د خپريدو په درشل کې به د نړۍ او د عربستان وضعيت تحليل او تفسير کړای شي. – د اسلام د سپيڅلی دين له ارزښت سره به علاقه پيدا کړای شي.	
د تدریس لارې او طريقې	توضيحي، تشريحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندويه او اړين درسي توکي	تخته، تباشير، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طريقې	تقريري، تحريري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعالیتونه او د انګيزې رامنځته کول	**لومړني فعاليتونه:** سلام اچول، ستړی مشې، د لوست د اړينو توکو چمتو کول، د تير لوست ارزونه او د حاضرۍ اخيستل. **د انګيزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او يا د يو په زړه پورې تاريخي مطلب وړاندې کول.	وخت په دقيقو لس دقيقې

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنی او وروستی کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرلیك لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	- د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې
- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه: ۱- د عربستان وګړو له اسلام څخه د مخه خپلې لورګانې د لوړې او یا د ننګ او شرم له مخې ژوندۍ په ګور کولې او ښځه د هغوی په وړاندې بې ارزښته وه او لکه د بې ارزښته توکې په شان پلورل کیدې او اخیستل کیدې. ۲- څرنګه چې د اسلام د سپیڅلي دین له خپریدو څخه وړاندې پر ځمکه باندې کفر، ویره او ډار حاکم و، د نړۍ ټول خلك په جهل او توره تیاره کې ډوب وو. د عربو خلکو له اسلام څخه وړاندې په یهودې، نصراني، د بوتانو، لمر، سپوږمۍ او ستورو په لمانځنې باندې عقیده درلوده.			

اضافي معلومات:

په جزیرة العرب کې د شرك د منځته راتللو په اړه درې نظریې ویل شوې دي:

۱- ځینې په دې اند دي چې شرك د جزیرة العرب له سیمې څخه راپورته شوی دی. دوی داسې وایې: کله چې حضرت اسماعیل پر حجاز باندې حاکم شو (جُرهمیانو) چې د هغه له مورنې قوم څخه وو. هغوی مکې ته راغلل، په مکه کې د هغوی حضور او له بیت الحرام(کعبه) سره د نوموړو تماس او هغه علاقه چې د دې اړیکو له امله را پیدا شوې وه، هغوی یې مجبوره ول چې له بیت الحرام څخه لیرې نشې. په پای کې د اړتیا له امله مسافرت ته اړ شول او له حرم سره د اړیکې دساتنې په خاطر یې لږ خاوره او یا د ډبرو ټوټې له خپل ځان سره یې یوړې. چې په پای کې هم دغه خاوره او ډبره د وخت په تیریدو سره د درناوی له پلوه په مختلفو ډولونو د ستاینې وړ شوه. په پای کې شرك او د بوتانو لمانځنې دود پیدا کړ.

۲- ځینې نور داسې وایې: کله چې عمرو د یحیی زوی پر مکه باندې حاکم شو او د سوداګرۍ په موخه شام ته ولاړ او خپله کورنۍ یې ولیدله چې د بوتانو لمانځنه یې کوله، هغه هم ورته علاقمند شو او له هغو بوتانو څخه یې یوه برخه مکې ته را نقل او خلکو ته یې امر وکړ چې هغوی هم لمانځنه او درناوی ورته وکړې.

۳- ځینې څیړونکي په دې اند دي: د هغه واټن له امله چې د حنیفي دین او خلکو تر منځ رامنځ ته شوی ورو ورو د انحرافاتو ځینې اثار ښکاره شول او همدارنګه د ګاونډیو تمدنونو، لکه: سینایي، رومي او بین النهرین شرکي عقیدې هم اغیزه درلوده او په پای کې د عربستان خلك د شرك لور ته لاړل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۳۲) لوست د تدریس لاربنود پلان

د تدریس مهال : دوه درسی ساعت (۹۰ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	د حضرت محمد (ص) ژوند له پیدایښت څخه تر بعثت پورې.	
عمومي موخې	د حضرت محمد(ص) له ژوندانه سره (له پیدایښت څخه تر بعثت پورې) د زده کوونکو پېژندګلوي.	
(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: – د اسلام د سپیڅلی دین له خپریدو څخه وړاندې د حضرت محمد(ص) له ژوندانه سره پېژندګلوي، – د حضرت محمد (ص) په پیغمبري باندې د مبعوث کیدو له څرنګوالي سره بلدتیا، – حبشې ته د مسلمانانو د هجرت په اړه معلومات تر لاسه کول، – د اسلام پیامبر حضرت محمد(ص) د عالي شخصیت په اړه پېژندګلوي، – د اسلام د دیني ارزښتونو درک او احساس، – د زده کوونکو په منځ کې د امانت ساتنې او رښتینولی د روحیې پیدا کول.	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړني فعالیتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یو په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	وخت په دقیقو لس دقیقې

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنـــــــی او وروستی کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخـــت په دقیقو
	– پـر تختـه بانـدې د لوسـت د سـرلیک لیکل، – پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، – د لوست تشریح او توضیح، – په ډلو باندي د زده کوونکـو ویشل او د دندو سپارل، – پوښتنو ته ځواب ورکول، – د لوسـت ارزونـه او د کـورنۍ دنـدې سپارل، – د تدریس په وخت کې ښه نظارځارنه.	– د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، – د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونـو یاداشت، – په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، – د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، – په کور او ټولګي کې د دنـدې سـرته رسول، – د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځـــه دیـــرش دقیقې
	– د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه: ۱– محمد بن عبدالله بن عبدالمطلب بن هاشم بن عبدالمناف بن قصی بن کلاب بن مره دی. ۲– مسلمانانو د مکې د کافرانو د ازار له لاسه حبشې ته هجرت وکړ. ۳– کله چې حضرت محمد(ص) طایف ته ولاړ چې د هغه ځای خلک اسلام ته راوبلل، هغوی نه یواځې د اسلام د پیغمبر بلنه ونه منله، بلکې کوچنیانو او ځوانانو ته یې دنده ورکړه چې د حضرت محمد(ص) په ځورولو لاس پورې کړي او له ښار څخه یې وباسي.		

اضافي معلومات:

حضرت محمد (ص) د دو شنبې په ورځ، د ربیع الاول په دولسمه، د عام الفیل په کال چې له ۵۷۱ میلادي سره سمون لري، زیږدلی دی. د حضرت محمد (ص) پلار عبدالله نومیده چې د هغه له زیږیدو څخه مخکې وفات شوی و. کله چې حضرت محمد(ص) شپږ کلنۍ ته ورسید، د هغه مور بي بي آمنه وفات شوه او د جناب پالنه د هغه نیکه عبدالمطلب په خپل غاړه ونیوه، خو عبدالمطلب هم له دوو کالو څخه وروسته له نړۍ سترګې پټې کړې او د حضرت محمد(ص) کفالت د هغه تره ابوطالب په خپله غاړه واخیسته.

ابو طالب ډیر شریف سړی و. حضرت محمد(ص) ورته له خپل اولادو څخه ډیر ګران و، خو د اقتصاد له پلوه کمزوری و. په دې توګه حضرت محمد(ص) اړ شو چې خپل زیاتره وخت د ژوند د اړتیاوو د پوره کولو لپاره مصرف کړي. هغه هم ډیر ستونزمن کارونه، لکه: د رمې ساتنه، د دوبې په ګرمیو کې چې د حضرت محمد (ص) په روح او روان باندې یې ډیر ښه اغیز پر خپل ځای پریښود، همدارنګه بیابان د نړۍ د خلقت(پیدایښت) په اړه د ده د تفکر لپاره ډیر مناسبه ځای و.

حضرت محمد(ص) د دولس کلنۍ په عمر کې له خپل تره ابوطالب سره د سوداګرۍ لپاره شام ته ولاړ، خو سوداګریز کاروان په سوریه کې بصرا ښار ته نږدې دمه وکړه. په دې ښار کې د بحیرا په نامه یو راهب اوسیده، بحیرا تر هغه وخت پورې له نورو کاروانونو سره چې له هغه ځای څخه تیریده اړیکې نه نیولې او خبر یې ور سره نه کولې، خو هغه په دې کال د دې کاروان د هرکلي لپاره راغی. د نبنو او علامو، مطالعاتو او تجربو له

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخې يې حضرت محمد(ص) وپيژند او ابوطالب ته يې وويل: دغه د عالميانو سيد او د جهانيانو رسول دی او خدای(ج) هغه يې د جهانيانو لپاره د رحمت العالمين په توګه په پيغمبری مبعوث کوي، ابوطالب او د قريشو لويانو وويل: څنګه وپوهيدې؟ هغه وويل: کله چې د غونډۍ غاړې ته نږدې شوی، هيڅ ډبره او ونه نه وو چې دغه جناب ته سجده ونکړي او دوی له پيغمبر څخه پرته بل هيڅ چاته سجده نه کوي او زه هغه د نبوت له مُهر څخه پيژنم چې پخپل کتاب کې مې لوستلی دی.

وروسته يې د کاروانيانو لپاره ميلمستيا تياره کړه او له ابوطالب څخه يې وغوښتل چې جناب حضرت(ص) شام ته يو نسي او بيرته يې مکې ته وګرځوي، ځکه امکان لري چې د شام روميان او يهوديان زيان ورته ورسوي، نو هغوی بيرته وګرځيدل.

حضرت محمد(ص) د نيکو اخلاقو خاوند و. هغه جناب د خپل قوم په منځ کې په شفقت، وفا، عهد ساتنه، حوصلې، عفت، تواضع، زړورتيا د امانت په ساتنه او رښتينولی کې مشهور و. تر هغه ځای پورې چې ورته يې د امين لقب ورکړی و.

پيغمبر(ص) د ځوانۍ په مهال د مکې له ځينو ځوانانو سره له هغه کسانو سره چې پرې زور زياتی شوی و، د حلف الفضول په نوم يو تړون وتاړه. د حجرالاسود پر اېښودلو باندې د اعرابو د مختلفو قبيلو تر منځ ستونزه پيښه شوه. له مباحثې او مناقشې څخه وروسته يې د اعرابو د قبيلو د مشرانو د ستونزې د حل لپاره پريکړه وکړه او تصميم ونيول شو چې هر څوک له ټولو څخه مخکې د کعبې دروازې ته ورننوت، د هغه حکم به ومنو. په دې وخت کې حضرت محمد(ص) له ټولو څخه مخکې کعبې ته ورننوت او ټولو پرې غږ وکړ چې امين داخل شو، وروسته له هغه حضرت محمد(ص) د ځانګړې تدبير او فکر سره سم حجرالاسود په يو ټکر باندې کيښود او د هغه څنډې يې د قبيلو د لويانو په لاس کې ورکړې او په دې توګه د يوې سترې وينې توی‌ونې څخه مخنوی وشو.

د اسلام پيغمبر(ص) د عادی خلکو غوندې ژوند کاوه. د هغه کور، خوراک او کالي ډير ساده وو، هيڅ کله يې خپل ځان له نورو څخه پورته نه ګڼاه. د الهي قوانينو (قران شريف) سره سم د خپلو خپلوانو او مومنانو په وړاندې مهربان او د کافرانو او دښمنانو په مقابل کې يې کلک دريځ درلود، له کوچنيانو سره يې مينه کوله او د خپلو ميرمنو او اهل بيتو په وړاندې مهربان و.

د هغه جناب شخصيت داسې و چې د قران کريم عملی څيره د هغه په وجود کې ښکاره شوې وه. چې د هغه ژوند د نورو مسلمانانو لپاره يوه بيلګه اووسې.

منبع:

- تاريخ سياسی اسلام، داکتر حسن ابراهيم حسن.
- سيرة النبي، مولانا صيف الرحمن مباركپور.
- تاريخ صدر اسلام، غلام حسين زرګری نژاد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۳٤) لوست د تدریس لاربنود پلان

د تدریس مهال : یو درسي ساعت (۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	د عقبې بیعت	
عمومي موخې	د عقبې له بیعت سره د زده کوونکو پېژندګلوي	
(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسېږي: – د عقبې بیعت او مدینې ته د مسلمانانو د هجرت له څرنګوالي سره بلدتیا، – د عقبې د لومړي او دویم بیعت په اړه معلومات تر لاسه کول، – هغه لاره چې مسلمانانو مدینې ته هجرت وکړ رسم کړای شي، – یودبل په وړاندې د صله رحمی او د ستونزو په وړاندې د صبر او تحمل د روحیې رامنځ ته کول.	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعالیتونه او د انګېزې رامنځته کول	**لومړني فعالیتونه:** سلام اچول، ستړې مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تېر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یو په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقیقو** لس دقیقې

(c) ketabton.com: The Digital Library

<table>
<tr><th>منځنۍ او وروستی کړنې</th><th>د ښوونکي فعالیتونه</th><th>د زده کوونکو فعالیتونه</th><th>وخت په دقیقو</th></tr>
<tr><td rowspan="2"></td><td>- پر تخته بانديې د لوست د سرليک ليکل،
- پر تخته باندې د مهمو مطلبونو ليکل،
- د لوست تشريح او توضيح،
- په ډلو باندې د زده کوونکو ويشل او د دندو سپارل،
- پوښتنو ته ځواب ورکول،
- د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل،
- د تدريس په وخت کې ښه ځارنه.</td><td>- د ښوونکي څرګندونو ته پام کول،
- د لوست په بهير کې د مهمو مطلبونو ياداشت،
- په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول،
- د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول،
- په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول،
- د نظم او دسپلين رعايت کول.</td><td>پنځه ديرش دقيقې</td></tr>
<tr><td colspan="3">- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:
۱- له خدای (ج) سره هيڅ څوک او يا کوم شی نه شريک کوو، نيک اعمال پرځای کوو او خپل اولادونه نه وژنو، درواغ نه وايو په هيڅ چا تورنه لګوو او د خدای(ج) د رسول نافرماني نه کوو.
۲- د عقبې دويم بيعت د بعثت په دیارلسم کال کې تر سره شو.
۳- حضرت محمد(ص) د جمعې لومړنۍ لمونځ د بني سالم بن عوف په قبيلې کې ادا کړ.</td></tr>
</table>

اضافي معلومات:

وروسته له هغه چې مسلمانانو له مکې څخه مدينې منورې ته هجرت وکړ، د مهاجرو او انصارو تر منځ د ورورولۍ تړون رامنځته شو، کله چې د مکې مسلمانانو مدينې ته هجرت وکړ، ډير غريب وو، په مدينه کې يې د ژوند کولو توان نه درلوده. په دې توګه پيغمبر(ص) انصارو ته توصيه وکړه چې له هغوی څخه هر يو د مکې له مسلمانانو سره د ورورولۍ عقد وتړي او هغوی ته په خپل کور کې ځای ورکړي او يو دبل په اتفاق سره د خپل ژوند د معيشت تأمين کړي چې د مکې مسلمانانو د ژوند په وضعه کې ښه والی راشي. هر وخت چې هغوی وتوانيده چې د خپل ځان لپاره د اوسيدلو ځای چمتو کړی شي او خپلې اړتياوې په يواځې توب سره پوره کړي، هغه وخت کولای شي له دوی څخه جلا شي.

د مواخاتو له تړون وروسته هر هغه څوک چې د يو انصار په کور کې ژوند کوي، يو ورځ د الله د رضا په خاطر د مسلمانانو په مسجد او بل ورځ به د خپل ژوند د اړتياوو د پوره کولو په خاطر کار کوي.

منبع:

- تمدن مغرب زمين، اسپيل فوګل.
- تمدن های بزرګ جهان، نادر مير سعيدی.
- نګاهی به تاريخ جهان، جواهر لعل نهرو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۲۵) لوست د تدریس لاربنود پلان

د تدریس مهال : دوه درسی ساعت (۹۰ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	غزاګاني	
عمومي موخې	د حضرت محمد(ص) د غزاګانو د رامنځته کیدو د لاملونو او د هغوی له پایلو سره د زده کوونکو پېژندګلوي.	
(پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: – د اسلام پیغمبر حضرت محمد(ص) له غزاګانو سره به بلد شي، – د حضرت محمد(ص) د نیکو کړنو په اړه به معلومات تر لاسه کړي، – د حضرت محمد(ص) د غزاګانو پیغام به د خپل ژوند سرمشق وګرځوي، – د پیامبر له اخلاقو سره د مینې رامنځ ته کول. – د غزاګانو په پایلو باندې به پوه شي.	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړني فعالیتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یو په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	وخت په دقیقو لس دقیقې

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستی کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرلیك لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	- د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې
	- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه: ۱- د بدر په غزا کې له مشرکینو څخه اویا تنه ووژل شول. ۲- د احد غزا د منځته راتلو لامل د بدر د غزا د تلفاتو پر وړاندې د مکې د کفارو غچ اخیستل وو. ۳- د کفارو او مشرکینو د ماتې لامل د خندق په غزوه کې د خندق کیندل، د حضرت نعیم بن مسعود مسلمان کیدل او ډیر چټك طوفان و.		

اضافي معلومات:

وروسته له هغه چې حضرت محمد(ص) په مدینې منوره کې د اسلامي حکومت بنسټ کیښود او د اسلام بنسټونه یې ټینګ کړل. د اسلامي حکومت په جوړیدو سره ورځ په ورځ د مسلمانانو قوت زیاتیده. د مکې کفار یې په ویره کې واچول او د هغوی هڅې د مسلمانانو د ازارولو لپاره زیاتې شوې. په دې توګه د بدر، احد، بنی نظیر، خندق او بني قریظه غزاګانې د مسلمانانو او کفارو تر منځ د خدای په فرمان رامنځته شوې.

د بدر غزا لومړنی غزوه وه چې د مکې د کفارو او مسلمانانو تر منځ پیښه شوه چې د روژې د میاشتې په اولسمه او د هجرت په دویم کال په هغه ځای کې چې بدر نومیده، د مسلمانانو سرتیرو د زړورتیا او قوي ایمان په پایله کې رامنځته شوه. سره له دې چې د اسلام د دښمنانو شمیر څو برابره وو بیا هم پر مشرکانو باندې یې بری تر لاسه کړ چې دغه غزا د کفارو لپاره د پند او حیرانۍ وړ وګرځیده او هغوی یې متوجه کړل چې مسلمانان تر کومه حده پورې له خپل دین سره مینه لري او د هغه د دفاع لپاره حتی له مرګ څخه هم نه ویریږي.

خدای(ج) د بدر په غزا کې د مکې کفار خوار او ذلیل کړل، تر هغه ځای پورې چې تصمیم یې ونیوه چې له مسلمانانو سره یو ځل بیا جګړه وکړي او د بدر ننګ له خپل لمنو څخه پاك کړي. په دې توګه جګړې ته چمتو شول او مسلمانان هم مجبوره شول چې د اسلام د سپیڅلي دین او د خپلو دیني ارزښتونه د دفاع په خاطر د احد، بنی نظیر، خندق او بني قریظه په غزاګانو لاس پورې کړي چې د هغوی شرح د کتاب په متن کې راوړل شوي ده. ورته دې مراجعه وشي.

منبع:

- تمدن مغرب زمین، اسپیل فوګل.
- تمدن های بزرگ جهان، نادر میر سعیدی.
- نگاهی به تاریخ جهان، جواهر لعل نهرو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۳٦) لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

<table>
<tr><td>د مطلبونو سرلیکونه</td><td colspan="2">د مطلبونو شرح</td></tr>
<tr><td>د لوست موضوع</td><td colspan="2">د حدیبې سوله</td></tr>
<tr><td>عمومي موخه</td><td colspan="2">زده کوونکي دې د حد یبې د سولې –بیعت الرضوان سره بلد شي.</td></tr>
<tr><td>موخې:
- پوهنیزې(knowledge)
- مهارتي(skill)
- ذهنيتي(Attitude)</td><td colspan="2">زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي:
- د حد یبې سولې د مفهوم او ارزښت په اړه به معلومات تر لاسه کړي،
- د غزوې د مفهوم او د خیبر او موتې عزاګانو په اړه به معلومات ترلاسه کړای شي،
- د حد یبې د سولې ارزښت به تحلیل کړای شي،
- غزوه، سریه او جګړه به یو له بل سره پرتله کړای شي،
- په ژوند کې به د سولې له ښیګڼو څخه خوند واخلي.</td></tr>
<tr><td>د تدریس چلندونه</td><td colspan="2">تلفیقي میتود(لکچر، مباحثه وي او پوښتنې او ځوابونه)</td></tr>
<tr><td>د تدریس اړین توکي</td><td colspan="2">تخته، تباشیر، نقشې، کتاب او ...</td></tr>
<tr><td>د ارزونې چلندونه</td><td>تقریري، تحریري، پروژه وي او مشاهده وي</td><td>وخت په دقیقو</td></tr>
<tr><td>د تدریس او زده کړې فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول</td><td>لومړنی کړنې:
۱- سلام اچول،
۲- له زده کوونکو سره روغبړ،
۳- د زده کوونکو د حاضرۍ اخیستل،
٤- له زده کوونکو سره پیژندګلوي او د ټولګي د وضعیت لیدل،
٥- د تیرشوي لوست ارزیابي کول،
٦- د تدریس د اړینو توکو تیارول ،
۷- د انګیزې را منځ ته کول،
- د سوالیه جملې طرح کول،
- او یا د تاریخي نقشې ښودل.</td><td>۱۰</td></tr>
</table>

مینځنـــــي او وروســــتني فعالیتونه	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت پـه دقیقو
	- د لومړنیو فعالیتونو سرته رسول او د انګیزوي پوښتنو کول، - پر تخته باندې د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست توضیح کول، - له زده کوونکو څخه پوښتنې، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د ډله ییزو کارونو څارل، - د لوست خلاصه کول او کره کتنه، - له ټولګي څخه د باندې د دندو سپارل.	- په لومړنیو فعالیتونه کې ګډون، - د ښوونکي خرګندونو ته غوږ نیول او پام کول، - په کتابچو کې د مهمو مطلبونو یاداشت نیسي، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - له ښوونکي څخه پوښتنې کول، - په ډله ییزو کارونو کې فعالانه ګډون، - له ټولګي څخه بهر د فعالیتونو سرته رسول.	۸۰

په ټولګي کې فعالیتونه:

۱- د حدیبې سوله او د خیبر غزا د لوست په متن کې توضیح شوې ده. ورتـه دې رجوع وشي.

پوښتنو ته ځوابونه:

امکان لري چې زده کوونکي بیلابیل ځوابونه ووایـي، تاسو تـه ښـایي چې ونـه وایاست چې د چا ځواب سم او د چا غلط دی. پوښتنو ته تـر هغې وختـه ادامـه ورکړئ چې سم ځواب د زده کوونکو لخوا وویل شي.

۱- د حدیبې سوله،

۲- د روم قیصر، د ایران پاچا، د مصر عزیز او د حبشې پاچا،

۳- د موتې د غزا لامل.

عباسیانو د حضرت پیغمبر قاصد(استازی) په شهادت ورساوه.

له ټولګی بهر فعالیت:

د حدیبې سوله د لوست په متن کې توضیح شوې ده لـه هغې څخه پـه ګټـې اخیستنې سره وکولای شي چې د حدیبې د سولې ښیګڼې په ګوته کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اضافي معلومات:

د حديبې د سولې ګټورې پايلې په دې توګه دي:

۱- د رسول الله(ص) ځنيو اصحابو ويلي دي: هيڅ پيښه د حديبې د سولې په شان د مسلمانانو لپاره ګټوره نه وه، که څه هم ځينې مسلمانان په پيل کې په دغو ښيګڼو پوه شوې نه وو.

۲- د حديبې سوله د مسلمانانو لپاره يو برياليتوب و، ځکه: له دې تاريخ څخه وروسته هر څوک چې اسلام ته راوبلل شول، هغوی اسلام ومانه.

۳- د حديبې په سوله کې، مشرکانو په ځان شاهدي ورکړه چې پيغمبر (ص) او مسلمانان له قريش قبيلې څخه جلا او خپلواکه ځواک دی.

۴- د حديبې د سولې په پلي کولو سره، مسلمانان، نوې ټولنيز نظام او نوو انساني اړيکو سره د اسلام په نوم بلديږي. له دې کبله، هغوی چې اسلام راوړ او هغوی چې اسلام و نه مانه، په رسمي توګه يې په دې نظم او اړيکو اعتراف وکړ .

۵- د ثقيف او قريش قبايلو څخه ځينې هوښيار کسان پدې وپوهيدل چې اسلام په نږدې وخت کې بريالی کيږي. له دې کبله يې د اسلام سره له مخالفت څخه لاس واخيست.

۶- د حديبې سولې، د يهودو او قريشو هغه تړونونه او يووالی چې د اسلام پر ضد يې کړی و له منځه يووړل.

بيعت الرضوان

څرنګه چې د قريشو مشرکينو د رسول الله(ص) استازی (حضرت عثمان(رض)) له خپل ځان سره وساته. له دې کبله رسول الله(ص) له مسلمانانو څخه تعهد (بيعت) واخيست چې ونه تښتي، په دې توګه دغه بيعت د بيعت الرضوان په نوم ياد شوی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۳۷) لوست د تدریس لاربنود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	د مکې معظمې فتح	
عمومي موخه	زده کوونکي دې د مکې د فتحې د څرنګوالي، د حنين غزا، حجة الـوداع او د رسول الله(ص) د رحلت په اړه معلومات تر لاسه کړي.	
موخې: - پوهنيزې(knowledge) - مهارتي(skill) - ذهنيتي(Attitude)	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسيږي: - د مکې مکرمې د فتح په څرنګوالی به پوه شي، - د حنين او تبوک د غزاګانو د څرنګوالي په هکله به معلومات تر لاسه کړي، - په حجة الوداع او د حضرت رسول اکرم (ص) په رحلت به پوه شي، - د مسلمانانو په وسيله به د مکې فتح تحليل کړای شي، - د حنين او تبوک غزاګانو لاملونه به تشخيص کړي. - د حـضرت محمـد(ص) د رحلـت او حجـة الـوداع مهـم ټکـې بـه تحليـل او تشخيص کړای شي، - د اسلام د تاريخ له زده کولو څخه به خوند واخلي.	
د تدریس چلندونه	تلفيقي ميتود(لکچر، مباحثه وې او پوښتنې او ځوابونه)	
د تدریس اړين توکي	تخته، تباشير، نقشې، کتاب او ...	
د ارزونې چلندونه	تقريري، تحريري، پروژه وې او مشاهده وې	وخـــت په دقيقو
د تدريس او زده کړې فعاليتونه او د انګيزې رامنځته کول	**لومړنی کړنې:** ۱- سلام اچول، ۲- له زده کوونکو سره روغبړ، ۳- د زده کوونکو د حاضرۍ اخيستل، ٤- له زده کوونکو سره پيژندګلوي او د ټـولګې د وضـعيت مـشاهده کول، ۵- د تيرشوي لوست ارزونه، ٦- د تدريس د اړينو توکو چمتو کول، **۷- د انګيزې را منځ ته کول،** - د سواليه جملې طرح کول، - او يا د تاريخي نقشې ښودل.	۱۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

<table>
<tr><th>مينځني او وروستني فعاليتونه</th><th>د ښوونکي فعاليتونه</th><th>د زده کوونکو فعاليتونه</th><th>وخت په دقيقو</th></tr>
<tr><td></td><td>- د لومړنيو فاليتونو سرته رسول او د انگيزي رامنځته کول،
- پر تخته باندې د سرليک ليکل،
- پر تخته باندې د مهمو مطلبونو ليکل،
- د لوست توضيح کول،
- له زده کوونکو څخه پوښتنې،
- پوښتنو ته ځواب ورکول،
- د ډله ييزو کارونو څارل،
- د لوست خلاصه کول او کره کتنه،
- له ټولگي څخه د باندې د دندو سپارل.</td><td>- په لومړنيو فعاليتونه کې گډون،
- د ښوونکي څرگندونو ته غوږ نيول او پام کول،
- په کتابچو کې د مهمو مطلبونو ياداشت نيسي،
- د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول،
- له ښوونکي څخه پوښتنې کول،
- په ډله ييزو کارونو کې فعالانه گډون،
- له ټولگي څخه بهر د فعاليتونو سرته رسول.</td><td>۸۰</td></tr>
<tr><td></td><td colspan="2">په ټولگي کې فعاليتونه:
د مکې فتح، د حنين غزا او حجة الوداع په جلا جلا سرليکونو کې توضيح شوي دي ورته دې رجوع وشي.
د پوښتنو ځوابونه:
۱- په اتم هجري کال له هغه وروسته چې کفارو تړون مات کړ....
۲- د حنين غزا لاملونه د حنين غزا تر فرعي سرليک لاندې توضيح شوي دي، ورته دې رجوع وشي.
۳- په يوولسم هجري کال د دو شنبې په غرمه د ربيع الاول په دو لسمه نيټه.
له ټولگي څخه بهر فعاليت:
د حضرت محمد(ص) د شخصيت په اړه زده کوونکي کولای شي د درسي کتاب، د جومات امام، کتابتون او د خپل کلي له پوهو خلکو څخه معلومات تر لاسه کړي.</td><td></td></tr>
</table>

اضافي معلومات:

کله چې مسلمانان کعبې ته د ننه شول، د حضرت محمد(ص) لخوا د کعبې کور له بتانو څخه پاک شو، هغه وخت حضرت رسول الله (ص) پر اوبښ سپور شو، د لوی ښبتن تعالی له کور څخه يې اوه واره طواف وکړ او ويل کيږي چې د کعبې په کور کې ۳۶۰ بته وو، حضرت محمد (ص) په خپله امسا د بت خواته اشاره وکړه هغه بت به په ځمکه رانسکور شو.

حضرت محمد(ص) په دې وخت کې دا (آيه) تلاوت کړ چې ژباړه يې دا ده«د حق په راتگ باطل له منځه لاړ، رښتيا چې باطل له منځه تلونکی دی».

حضرت رسول الله(ص) د عثمان بن طلحه عبددی څخه کلي واخيسته، د کعبې د کور دروازه يې خلاصه کړه او کور ته د ننه شو. او حضرت بلال(رض) ته امر وکړ، د کعبې پر بام پورته او اذان وکړه.

منابع او مأخذونه:

- اطلس تاريخ اسلام،
- سيرت پيامبر(ص)، فضلي،
- تاريخ تمدن اسلام، جرجی زيدان،
- اصلي منبع: تاريخ طبري،

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۳۸) لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

<table dir="rtl">
<tr><td>د مطلبونو سرلیکونه</td><td colspan="2">د مطلبونو شرح</td></tr>
<tr><td>د لوست موضوع</td><td colspan="2">حضرت ابوبکر صدیق(رض)</td></tr>
<tr><td>عمومي موخه</td><td colspan="2">زده کوونکي د لومړي خلیفه حضرت ابوبکر صدیق(رض) د خلافت له څرنګوالي سره بلد شي.</td></tr>
<tr><td>موخي:
- پوهنیزې(knowledge)
- مهارتي(skill)
- ذهنیتي(Attitude)</td><td colspan="2">زده کوونکي دي د لوست په پای کې لاندې موخو ورسیږي:
- د حضرت ابوبکر صدیق (رض) خلافت ته د رسیدلو او د هغې زماني د مهمو پیښو د څرنګوالي په هکله به معلومات تر لاسه کړای شي.
- خلافت ته د حضرت ابوبکر صدیق (رض) د رسیدلو او د هغه وخت د مهمو پیښو تحلیل به وکړای شي.
- د لومړني خلیفه حضرت ابوبکر صدیق(رض) له ښو خویونو او کړنو څخه به خوند واخلي.</td></tr>
<tr><td>د تدریس چلندونه</td><td colspan="2">تلفیقي میتود(لکچر، مباحثه وي او پوښتنې او ځوابونه)</td></tr>
<tr><td>د تدریس اړین توکي</td><td colspan="2">تخته، تباشیر، نقشې، کتاب او ...</td></tr>
<tr><td>د ارزونې چلندونه</td><td>تقریري، تحریري، پروژه وي او مشاهده وي</td><td>وخت په دقیقو</td></tr>
<tr><td>د تدریس او زده کړې فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول</td><td>لومړنی کړنې:
۱- سلام اچول،
۲- له زده کوونکو سره روغبړ،
۳- د زده کوونکو د حاضرۍ اخیستل،
٤- له زده کوونکو سره پیژندګلوي او د ټولګي د وضعیت مشاهده کول،
۵- د تیرشوي لوست ارزونه،
٦- د تدریس د اړینو توکو چمتو کول ،
۷- د انګیزې را منځ ته کول،
- د سوالیه جملې طرح کول،
- او یا د تاریخي نقشې ښودل.</td><td>۱۰</td></tr>
</table>

(c) ketabton.com: The Digital Library

مینځنۍ او وروستني فعالیتونه	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- د لومړنیو فالیتونو سرته رسول او د انگیزې رامنځته کول، - پر تخته باندې د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست توضیح کول، - له زده کوونکو څخه پوښتنې، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د ډله ییزو کارونو څارل، - د لوست خلاصه کول او کره کتنه، - له ټولگي څخه د باندې د دندو سپارل.	- په لومړنیو فعالیتونه کې گډون، - د ښوونکي څرگندونو ته غوږ نیول او پام کول، - په کتابچو کې د مهمو مطلبونو یاداشت نیسي، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - له ښوونکي څخه پوښتنې کول، - په ډله ییزو کارونو کې فعالانه گډون، - له ټولگي څخه بهر د فعالیتونو سرته رسول.	۸۰

په ټولگي کې فعالیتونه:

کوم مهم کارونه چې د حضرت ابوبکر صدیق(رض) په وخت کې تر سره شوي او همدارز د هغه لومړی خطبه د لوست په متن کې توضیح شوي دي، ورته دې رجوع وشي.

د پوښتنو ځوابونه:

امکان لري چې زده کوونکي بیلابل ځوابونه ووایي، خو سم ځواب دا دی:

۱- د حضرت محمد(ص) له رحلت څخه وروسته انصار په سقیفه بني ساعده کې سره را ټول شول او ویې غوښتل چې خلیفه له خپل منځ څخه وټاکي، حضرت ابوبکر صدیق(رض) او حضرت عمر(رض) هغه وخت چې دا خبره واوریده د سقیفه په لور روان شول او په لاره کې حضرت عبیده بن جراح ورسره یو ځای شو. کله چې سقیفې ته ورسیدل، حضرت ابوبکر صدیق(رض) انصارو مخاطب کړل په پایلې کې دوی له خلافت څخه لاس واخیست، وروسته حضرت عمر(رض) او حضرت ابو عبیده(رض) حضرت ابوبکر صدیق(رض) سره بیعت وکړ او له دې وروسته نورو خلکو هم له حضرت ابوبکر صدیق(رض) سره بیعت ته چمتو شول.

۲- دوه کاله او درې میاشتې یې خلافت وکړ.

۳- د حضرت خالد بن ولید ستري لاسته راوړنې عبارت دي: د یوکال دوو میاشتو په اوږدو کې یې د فرات د سیمو خلك د اسلام په دین مشرف کړل. د یرموك د سیند په غاړه په هغه جگړه کې چې له رومیانو سره یې تر سره کړه، سره له دې چې د مسلمانانو شمیر ډیر لږ و، بری یې تر لاسه کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اضافي معلومات:

خلافت یو ډول حکومت دی چې اسلامي نظام ته ځانګړی شوی دی. د اسلام خلیفه د شریعت د مقرراتو له مخې د مسلمانانو دیني او دنیوي چارې د قران کریم د احکامو او د اسلام د پیغمبر د احادیثو په رڼا کې پر مخ وړي.

د اسلام د خلیفه دنده یواځې په سیاست او حکومت کې نه تمامیږي، بلکه د خلیفه ډیره مهمه دنده د ستر څښتن تعالی د بندګانو اصلاح، ارشاد او لارښوونه ده چې پدې برخه کې د ټولو معقولو ګټه پورته کړي. ټولنیز عدالت رامنځ ته کړي او د خلکو د سوکالۍ لپاره هڅه وکړي ، همدا رنګه خلیفه مکلفیت درلود چې د اسلام سپیڅلی دین دود کړي او د اسلامي نظام لمن په نړۍ کې وغزوي. ځکه چې په دې نړۍ کې خلیفه د مسلمانانو او په اخرت کې د الله (جل جلاله) په وړاندې مسوول او ځواب ورکوونکی دی.

منابع او مأخذونه:

- خلفای راشدین،
- تاریخ تمدن اسلام، جرجی زیدان،
- اصلی منبع: تاریخ طبري،

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۳۹) لوست د تدریس لاربنود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	حضرت عمر(رض)	
عمومي موخه	زده کوونکي دې د حضرت عمر فاروق(رض) د نسب، شخصیت، فتوحاتو او لاسته راوړنو سره بلد شي.	
موخې: - پوهنیزې(knowledge) - مهارتي(skill) - ذهنیتي(Attitude)	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: - د حضرت عمر فاروق(رض) د نسب په هکله به پوه شي، - د حضرت عمر فاروق(رض) د شخصیت په اړه به معلومات تر لاسه کړي، - د حضرت عمر فاروق(رض) د فتوحاتو او لاسته راوړنو په اړه به پوه شي، - د حضرت عمر فاروق(رض) د فتوحاتو او لاسته راوړنې تحلیل او ارزونه به وکړای شي، - د ټولنیز عدالت د پلي کولو سرچینه به پیدا کړای شي.	
د تدریس چلندونه	تلفیقي میتود(لکچر، مباحثه وي او پوښتني او ځوابونه)	
د تدریس اړین توکي	تخته، تباشیر، نقشې، کتاب او ...	
د ارزونې چلندونه	تقریري، تحریري، پروژه وي او مشاهده وي	وخت په دقیقو
د تدریس او زده کړې فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړنی کړنې:** ۱- سلام اچول، ۲- له زده کوونکو سره روغبړ، ۳- د زده کوونکو د حاضرۍ اخیستل، ٤- له زده کوونکو سره پېژندګلوي او د ټولګي د وضعیت مشاهده کول، ٥- د تیرشوي لوست ارزونه، ٦- د تدریس د اړینو توکو چمتو کول ، **۷- د انګیزې را منځ ته کول،** - د سوالیه جملې طرح کول، - او یا د تاریخي نقشې ښودل.	۱۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

مینځني او وروستني فعالیتونه	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- د لومړنیو فالیتونو سرته رسول او د انګیزې رامنځته کول، - پر تخته باندې د سرلیك لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست توضیح کول، - له زده کوونکو څخه پوښتنې، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د ډله ییزو کارونو څارل، - د لوست خلاصه کول او کره کتنه، - له ټولګي څخه د باندې د دندو سپارل.	- په لومړنیو فعالیتونه کې ګډون، - د ښوونکي خرګندونو ته غوږ نیول او پام کول، - په کتابچو کې د مهمو مطلبونو یاداشت نیسي، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - له ښوونکي څخه پوښتنې کول، - په ډله ییزو کارونو کې فعالانه ګډون، - له ټولګي څخه بهر د فعالیتونو سرته رسول.	۸۰

په ټولګي کې فعالیتونه:

د اسلام د خپریدو په وخت کې او د عدالت په پلي کولو کې د حضرت عمر فاروق(رض) د خلافت ونډه د لوست په متن کې تشریح شوې ده، ورته دې رجوع وکړي.

د پوښتنو ځوابونه:

۱- د بعثت په شپږم کال د اسلام په دین مشرف شو.

۲- کله چې حضرت ابوبکر(رض) ناروغه شو، له خپلو اصحابوکرامو (مهاجرین او انصار) سره یې مشوره وکړه. په پایله کې ټولو اصحابو د دغې سپېځلې او درنې دندې لپاره حضرت عمر(رض) وټاکه.

۳- حضرت عمر فاروق(رض) له لس کالو او پنځه میاشتې خلافت وروسته د هجرت په ۲۴ کال د ابو لولو په واسطه د شهادت لوړ مقام ده ته ورسید.

له ټولګي څخه بهر فعالیت:

زده کوونکي کولای شي له درسي کتاب، د جومات له امام او نورو پوهو خلکو څخه د حضرت عمر(رض) د ژوند او عدالت په اړه معلومات راټول او په ټولګي یې وړاندې کړي.

اضافي معلومات:

د حضرت عمر فاروق(رض) د خلافت یوه مهمه پیښه د مسلمانانو لپاره د فلسطین فتح وه چې له پوځي پلوه (تبلیغاتي) او د ډېر ارزښت وړ وه ځکه چې د اقصی جومات د مسلمانانو لومړی قبله په دې سیمه کې ده. د دې ارزښت له کبله حضرت عمر(رض) پخپله خوښه دې سیمې ته سفر وکړ او له مسیحیانو سره یې تړون لاسلیک کړ او د دوی حقوقو ته یې درناوی وکړ. د شام او فلسطین خلکو چې کلونه یې د روم د امپراتورۍ لوړتیا او ښکلا لیدلې وه، نو کله چې د اسلام د سپاهیانو له ساده وضعې او د مسلمانانو د خلیفه حضرت عمر فاروق(رض) له نرم رفتار سره مخامخ شول، حیران پاتې شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (٤٠) لوست د تدريس لارښود پلان

د تدريس وخت (يو درسي ساعت)

د مطلبونو سرليکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	حضرت عثمان(رض)	
عمومي موخه	زده کوونکي دي د حضرت عثمان له نسب، شخصيت، خلافت ته د رسيدو له ځرنګوالي او لاسته راوړنو سره پيژندګلوي تر لاسه کړي.	
موخي: - پوهنيزې(knowledge) - مهارتي(skill) - ذهنيتي(Attitude)	زده کوونکي به د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسيږي: - د حضرت عثمان(رض) د نسب په اړه به معلومات تر لاسه کړای شي، - خلافت ته د حضرت عثمان(رض) د رسيدو په ځرنوالي به پوه شي، - د اسلام د فتوحاتو او پرمختګ په اړه به معلومات تر لاسه کړای شي، - خلافت ته د حضرت عثمان(رض) د رسيدو ځرنګوالی به تحليل کړای شي، - لاسته راوړنې به لړليک کړای شي، - له سخاوتمندی څخه به لذت واخلي.	
د تدريس چلندونه	تلفيقي ميتود(لکچر، مباحثه وي او پوښتنې او ځوابونه)	
د تدريس اړين توکي	تخته، تباشير، نقشې، کتاب او ...	
د ارزونې چلندونه	تقريري، تحريري، پروژه وي او مشاهده وي	وخـــت په دقيقو
د تدريس او زده کړې فعاليتونه او د انګيزې رامنځته کول	**لومړنی کړنې:** ١- سلام اچول، ٢- له زده کوونکو سره روغبړ، ٣- د زده کوونکو د حاضری اخيستل، ٤- له زده کوونکو سره پيژنـدګلوي او د ټـولګي د وضـعيت مـشاهده کول، ٥- د تيرشوي لوست ارزونه، ٦- د تدريس د اړينو توکو چمتو کول ، **٧- د انګيزې را منځ ته کول،** - د سواليه جملې طرح کول، - او يا د تاريخي نقشې ښودل.	١٠

(c) ketabton.com: The Digital Library

<table>
<tr><th>مینځني او وروستني فعالیتونه</th><th>د ښوونکي فعالیتونه</th><th>د زده کوونکو فعالیتونه</th><th>وخت په دقیقو</th></tr>
<tr><td rowspan="2"></td><td>- د لومړنیو فالیتونو سرته رسول او د انګیزې رامنځته کول،
- پر تخته باندې د سرلیک لیکل،
- پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل،
- د لوست توضیح کول،
- له زده کوونکو څخه پوښتنې،
- پوښتنو ته ځواب ورکول،
- د ډله ییزو کارونو څارل،
- د لوست خلاصه کول او کره کتنه،
- له ټولګي څخه د باندې د دندو سپارل.</td><td>- په لومړنیو فعالیتونه کې ګډون،
- د ښوونکي څرګندونو ته غوږ نیول او پام کول،
- په کتابچو کې د مهمو مطلبونو یاداشت نیسي،
- د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول،
- له ښوونکي څخه پوښتنې کول،
- په ډله ییزو کارونو کې فعالانه ګډون،
- له ټولګي څخه بهر د فعالیتونو سرته رسول.</td><td rowspan="2">۸۰</td></tr>
<tr><td colspan="2">په ټولګي کې فعالیتونه:
د اسلام د دریم خلیفه حضرت عثمان(رض) د ژوند او فتوحاتو په هکله د لوست متن کې معلومات ورکړل شوی دی.
د پوښتونو ځوابونه:
۱- خلافت ته د حضرت عثمان(رض) د رسیدو څرنګوالی د لوست په متن کې تشریح شوی دی. ورته دې رجوع وکړي.
۲- فتح شوې سیمې په لوست کې توضیح شوي دي. ورته دې رجوع وکړي.
۳- د دولس کاله خلافت وروسته په ۳۶ هجري کال کې په شهادت ورسید.
له ټولګي څخه بهر فعالیت:
د حضرت عثمان(رض) د ژوند په اړه دې له کتاب، د مسجد له امام او نورو علماوو څخه معلومات تر لاسه کړي.</td></tr>
</table>

اضافي معلومات:

حضرت عثمان له دې نه ویره او بیم درلود چې مبادا د قران عظیم الشان په قرائت کې اختلافات رامنځ ته شي او د الله کلام له نقصان سره مخامخ شي، نو ځکه يې امر وکړ، هغه مصحف چې د حضرت ابوبکر صدیق په وخت کې لیکل شوي و او د حضرت عمر(رض) لور بي بي حفصه سره موجود دي، له مخې دې څو نسخې ولیکل شي او اسلامي ښارونو ته ولیږدول شي او پخوانی نسخې دې وسوزول شي چې دا کار د حضرت عثمان(رض) له سترو کړونو څخه شمیرل کیږي.

د حضرت عثمان د خلافت په مهال په اسلامي پوځ کې بحري ځواک منځ ته راغی چې د قبرس په ټوپو کې يې برى ترلاسه او د قسطنطنیې د نیولو په فکر کې شول.

منابع او مأخذونه:

- خلفای راشدین،
- تاریخ تمدن اسلام، جرجی زیدان،
- اصلی منبع: تاریخ طبري،
- فتوح البلدان، بلاذری.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (٤١) لوست د تدریس لاربنود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	حضرت علی(رض)	
عمومي موخه	له حضرت علي(رض) د خلافت سره به پېژندګلوي پیدا کړي	
موخې: - پوهنیزې(knowledge) - مهارتي(skill) - ذهنیتي(Attitude)	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: - د حضرت علي(رض) نسب، به وپېژني، - خلافت ته د حضرت علي(رض) د رسیدو په څرنګوالي به پوه شي، - د صفین د جګړې د اختلاف لاملونو به تحلیل کړای شي، - د اسلام د صدر له تاریخ سره به مینه پیدا کړي.	
د تدریس چلندونه	تلفیقي میتود(لکچر، مباحثه وې او پوښتنې او ځوابونه)	
د تدریس اړین توکي	تخته، تباشیر، نقشې، کتاب او ...	
د ارزونې چلندونه	تقریري، تحریري، پروژه وې او مشاهده وې	وخت په دقیقو
د تدریس او زده کړې فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړني کړنې:** ۱- سلام اچول، ۲- له زده کوونکو سره روغبړ، ۳- د زده کوونکو د حاضرۍ اخیستل، ٤- له زده کوونکو سره پېژندګلوي او د ټولګي د وضعیت مشاهده کول، ٥- د تیرشوي لوست ارزونه، ٦- د تدریس د اړینو توکو چمتو کول ، **۷- د انګیزې را منځ ته کول،** - د سواليه جملې طرح کول، - او یا د تاریخي نقشې ښودل.	۱۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

مینځني او وروستني فعالیتونه	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- د لومړنیو فالیتونو سرته رسول او د انګیزې رامنځته کول، - پر تخته باندې د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست توضیح کول، - له زده کوونکو څخه پوښتنې، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د ډله ییزو کارونو څارل، - د لوست خلاصه کول او کره کتنه، - له ټولګي څخه د باندې د دندو سپارل.	- په لومړنیو فعالیتونه کې ګډون، - د ښوونکي څرګندونو ته غوږ نیول او پام کول، - په کتابچو کې د مهمو مطلبونو یاداشت نیسي، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - له ښوونکي څخه پوښتنې کول، - په ډله ییزو کارونو کې فعالانه ګډون، - له ټولګي څخه بهر د فعالیتونو سرته رسول.	۸۰
	په ټولګي کې فعالیتونه: خلافت ته د حضرت علي(رض) د رسیدو څرنګوالی او د هغه د خلافت مهمې پیښې د لوست په متن کې توضیح شوي دي. **د پوښتنو ځوابونه:** ۱- حضرت علي(رض) د ابوطالب زوی، د حضرت محمد(ص) زوم او د تره زوی دی. ۲- د حضرت علي(رض) او حضرت معاویه(رض) تر منځ جګړه په ۳۷ هـ کال کې پیښه شوې ده. ۳- د عبدالرحمن بن ملجم لخوا د هجرت په څلویښتم کال کې په شهادت ورسید. **له ټولګي څخه بهر فعالیت:** د حضرت علي(رض) د ژوند په اړه دې د مسجد له امام، او نورو دیني علماوو څخه معلومات تر لاسه کړي.		

اضافي معلومات:

امیر المومنین حضرت علي (کرم الله وجهه) له بیعت اخیستلو وروسته خپل عاملان (والیان) اسلامي ولایتونو ته واستول. عثمان بن حنف یې بصرې ته، عماره بن شهاب یې کوفې ته، عبدالله بن عباس یې یمن ته، قیس بن سعد بن عباده، محمد بن ابی بکر او مالک اشتر یې یو د بل پسې مصر ته واستول او سهیل بن حنیف یې د شام د والی په توګه وټاکه. خو له دغو والیانو څخه هیڅ یو په خپل کار کې بریالیتوب تر لاسه نکړ ځکه چې په ټولو ښارونو کې اختلافات منځ ته راغلي وو.

منابع او مأخذونه:

- خلفای راشدین،
- اطلس تاریخ اسلامي،
- تاریخ تمدن اسلام، جرجی زیدان،
- تاریخ طبري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۴۲) لوست د تدریس لاربنود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	د خلفای راشدین څلاندې دورې ته یوه کتنه	
عمومي موخه	د خلفای راشدین له سیاست او لاسته راوړونو سره د زده کوونکو پېژندګلوي.	
موخې: - پوهنیزې(knowledge) - مهارتي(skill) - ذهنيتي(Attitude)	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسېږي: - د خلفای راشدین سیاست به وپېژني، - د فتوحاتو په لاملونو باندې به پوه شي، - د خلفای راشدین د سیاست څرنګوالی به تحلیل، کړای شي، - د خلفای راشدین په وخت کې به د اسلام د فتوحاتو لاملونه تحلیل کړای شي، - د خلفای راشدین کړنې به د خپل ژوند سر مشق وګرځوي او له پایلو څخه به يې خوند واخلي.	
د تدریس چلندونه	تلفیقي میتود(لکچر، مباحثه وي او پوښتنې او ځوابونه)	
د تدریس اړین توکي	تخته، تباشیر، نقشې، کتاب او ...	
د ارزونې چلندونه	تقریري، تحریري، پروژه وي او مشاهده وي	وخت په دقیقو
د تدریس او زده کړې فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړنی کړنې:** ۱- سلام اچول، ۲- له زده کوونکو سره روغبړ، ۳- د زده کوونکو د حاضرۍ اخیستل، ٤- له زده کوونکو سره پېژندګلوي او د ټولګي د وضعیت مشاهده کول، ۵- د تیرشوي لوست ارزونه، ٦- د تدریس د اړینو توکو چمتو کول، **۷- د انګیزې را منځ ته کول،** - د سوالیه جملې طرح کول، - او یا د تاریخي نقشې ښودل.	۱۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

مینځني او وروستني فعالیتونه	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- د لومړنیو فالیتونو سرته رسول او د انګیزې رامنځته کول، - پر تخته باندې د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست توضیح کول، - له زده کوونکو څخه پوښتنې، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د ډله ییزو کارونو څارل، - د لوست خلاصه کول او کره کتنه، - له ټولګې څخه د باندې د دندو سپارل.	- په لومړنیو فعالیتونه کې ګډون، - د ښوونکي څرګندونو ته غوږ نیول او پام کول، - په کتابچو کې د مهمو مطلبونو یاداشت نیسي، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - له ښوونکي څخه پوښتنې کول، - په ډله ییزو کارونو کې فعالانه ګډون، - له ټولګي څخه بهر د فعالیتونو سرته رسول.	۸۰

په ټولګي کې فعالیتونه:

د خلفای راشدین شخصي ژوند او د هغوی کړنې د لوست په متن کې توضیح شوي دي.

د پوښتنو ځوابونه:

۱- هغوی د الله(ج) او د خلکو د حقوقو له ضایع کیدو څخه په کلکه په ویره کې وو. د اخرت د ورځې له محاسبې څخه غافل نه وو، شان او دبدبه یې نه خوښوله. هر چا کولای شول چې هر ځای کې له هغوی سره کتنه وکړي. دارالخلافه یې مسجدونه، فرش یې پوزې او ماڼی هم دغه مسجدونه وو.

۲- د فتوحاتو د بري په هکله د لوست په متن کې توضیح ورکړل شوې ده.

له ټولګي څخه بهر فعالیت:

د خلفای راشدین د ژوند په اړه دې له کتابونو، د مسجد له امام او د استوګنې د ځای له علماوو څخه معلومات تر لاسه کړي.

اضافي معلومات:

د خلفای راشدین د ځلاندې دورې څو ټکي:

- خلفا په ساده ژوند راغلل او ولاړل،
- د خلفای راشدین دربار دولتي او سلطنتي شان او شوکت نه درلود،
- خلفای راشدین ساده کالي اغوستل او د عادي وګړو غوندې په کوڅو او بازارو کې ګرځیدل،
- د خلفای راشدین حکومت د تقوا، پرهیزګاری او عدالت له مخې ټولو اسلامي دولتونو ته سرمشق او یوه بیلګه وه.
- خلفاوو له خلکو سره نیک رفتار کاوه،
- د خلفاوو خوراک د فقیرو او غریبو وګړو په شان و.

منابع او مأخذونه:

- خلفای راشدین،
- تاریخ تمدن اسلام، جرجی زیدان،
- تاریخ طبري،
- فتوح البلدان، بلاذري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۴۲) لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس مهال : دوه درسي ساعت (۹۰ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	امویان	
عمومي موخې	د امویانو واک ته رسیدو ځرنګوالی او د هغوی نامتو اومرا	
موخې: - پوهنیزې(knowledge) - مهارتي(skill) - ذهنیتي(Attitude)	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: - زده کوونکي به د امویانو واک ته د رسیدو د ځرنګوالي په اړه معلومات تر لاسه کړای شي، - د ثاني خلیفه عمر بن عبدالعزیز ، د عدالت د ځرنګوالي په اړه به پوه شي، - د امویانو د ماتې لاملونه به تحلیل کړای شي، - د امویانو د خلافت مهم او لوی ښارونه او مرکزونه به د نقشې په مخ وښودلی شي.	
د تدریس چلندونه	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه یي.	
د تدریس اړین توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور......	
د ارزونې چلندونه	تقریري، تحریري، مشاهده یی، صنفي تست او داسې نور	
د تدریس او زده کړې فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړنی فعالیتونه** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یوه په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	وخت په دقیقو لس دقیقې

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنـــــــــی او وروستی کړنې	د ښوونکی فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخـــت په دقیقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	- د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې
	- **د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:** ۱- حضرت معاویه(رض) د ابو سفیان زوی او د حرب لمسی دی. ۲- د حضرت معاویه(رض) د خلافت په وخت کې د اسلامي فتوحاتو لمنې لویدیځ لور ته تر هسپانیې او فرانسې او ختیځ خواته تر ترکستان، چین او هند پورې ورسیده. ۳- عمر بن عبدالعزیز د ثاني خلیفه په نوم یاد شوی دی.		

اضافي معلومات:

د حضرت رسول اکرم(ص) تر رحلت وروسته د هغه څلورو تنو اصحابو له عربستان څخه پر اسلامي نړۍ حکومت وکړ. تر راشده خلفاوو وروسته د اسلامي نړۍ واک امویانو ته چې لومړنۍ اسلامي لړۍ وه، ورسیده. امویان د مکې یوې بډایې او سوداګرې کورنۍ ته منسوب وو. د امویانو ځواکمنتیا د اومې میلادي پیړۍ په دریمه لسیزه کې په سوریه کې د حضرت معاویه د حکومت په پیل سره شروع کیږي. حضرت معاویه د قبایلو په منځ او د مفتوحه هیوادونو په اړوند د روښانه سیاست او ښه تدبیر په درلودو سره او همدا رنګه له بریاوو څخه په ګټې اخیستنې سره د عربو له ځواکمندو حکامو څخه په خپل عصر کې شمیرل کیږي. نوموړی په څلویښتم هجري کال کې خلیفه شو او د مسلمانانو مشری یې په غاړه واخیستله. د هغه ورثه په مستقیمه او غیر مستقیمه توګه تر ۱۳۲ هجري قمري کال چې له ۷۵۰ میلادي ګټل سره سمون لري، له ټولو بدلونونو، پاڅونونو او ستونزو سره سره په ډیره لویه نړۍ چې مسلمان اعراب یې فاتح وو، واکمني وکړه.

د زیاتو معلوماتو لپاره دې لاندې مراجعو ته رجوع وشي:

- افغانستان در مسیر تاریخ، غبار،
- هنر معماری اسلامي، داکتر لطیف قاسمي،
- تاریخ جوامع اسلامي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (٤٤) لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس مهال : یو درسی ساعت (۴۵ دقیقې)

<table>
<tr><th>د مطلبونو سرلیکونه</th><th colspan="2">د مطالبو شرح</th></tr>
<tr><td>د لوست موضوع</td><td colspan="2">د امویانو په وخت کې فرهنګي، اقتصادي، اداري او پوځي وضعیت</td></tr>
<tr><td>عمومي موخې</td><td colspan="2">د امویانو له اقتصادي، فرهنګي اداري او پوځي وضعیت سره پېژندګلوي.</td></tr>
<tr><td>(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې</td><td colspan="2">زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي:
- زده کوونکي به د امویانو داقتصادي او اداري وضعیت په اړه معلومات تر لاسه کړای شي،
- د امویانو د فرهنګي او پوځي وضعیت په اړه به معلومات ترلاسه کړای شي.
- د امویانو د بریاوو په لاملونو باندې به پوه شي،
- د امویانو خدمتونه به لړلیک کړای شي،
- د نقشې پر مخ به د امویانو مفتوحه سیمې په ګوته کړای شي،
- له نقشو او اطلسونه څخه به ګټه پورته کړای شي.</td></tr>
<tr><td>د تدریس لارې او طریقې</td><td colspan="2">توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وې.</td></tr>
<tr><td>مرستندویه او اړین درسي توکي</td><td colspan="2">تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...</td></tr>
<tr><td>د ارزونې طریقې</td><td colspan="2">تقریري، تحریري، مشاهده وې، صنفي تست او داسې نور ...</td></tr>
<tr><td>لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول</td><td>لومړني فعالیتونه:
سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضری اخیستل.

د انګیزې رامنځته کول:
د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یو په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.</td><td>وخت په دقیقو
لس دقیقې</td></tr>
</table>

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستی کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرلیك لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنی دندې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	- د ښوونکي خرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې
	- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه: ۱- د امویانو په وخت کې د عشر، خمس او غنیمت په نوم مالیات له فتح شوو هیوادونو څخه د خلافت مرکز ته لیږدیدل. ۲- امویانو دمشق خپل پلازمینه تاکلي وه. ۳- امویانو د عامه ګټې اخستینې لپاره د ښارونه، پلونو روغتونونو او جوماتونو په جوړولو لاس پورې کړ. ۴- محمد بن قاسم کراچی او ملتان فتح کړل.		

اضافي معلومات:

امویانو د اسلامي نړۍ د راتلونکو بدلونونو لپاره کلک بنسټ کیښود. هغوی د خپلې پلازمینې دمشق او د بیزانس په وړاندې په بیلابیلو بریدونو سره، او د نږدې ختیځ د مسیحیانو د تاریخ په اړوند ډیره ښه پیژندګلوي درلوده هغوی پوهیدل چې د لویې امپراتورۍ واکداران دي او د امپراتورۍ د ختیځې سیمې، ډیر غنایم د هغوی په واک کې ورکړي دي.

سره له دې چې امویان ډیر زیات په پوځي سوقیاتو او د اسلامي حکومت په پراختیا کې بوخت وو او پدې وتوانیدل چې مراکش، المغرب په لویدیځ، ترکیه په شمال، سیستان او خراسان په ختیځ کې فتح کړي، خو بیا یې هم په سیاسي، اقتصادي او فرهنګي برخو کې لاسته راوړنې درلودې. نوي ښارونه، کاروانسرایونه، حمامونه او جوماتونه جوړ شول. د بیلګې په توګه د کوفې، بصرې، قسطاط، مدینې، قبته الصخری او د ولید د جوماتونو څخه یادونه کولای شو.

د امویانو د حکومت د پراختیا په ترځ کې په مفتوحه سمیو کې نوی ښارونه جوړشول، ښارونه د سوداګریزو مالونو د راکړې ورکړې په مرکزونو واوښتل، سوداګریز کاروانونه د اسیا، اروپا ، افریقا تر منځ په تګ راتګ کې وو، له ځمکو څخه د مالیاتو اخیستل، له سوداګریزو کاروانو څخه د تکسونو اخیستل او را ټولول د امویانو د حکومت په مالي ځواکمنتیا کې لویه ونډه درلوده چې د امپراتورۍ له ګوټ ګوټ څخه په نقدي او جنسي توګه د خلافت مرکز ته راوړل کیدل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لنډه دا چې کوم تمدن چې امویانو رامنځ ته کړ هغه د نړدې ختیځ د سنتونو او ارزښت سره د مسلمانانو د نوی دین او دولت د مقابلې او یوځای کیدو په پایله کې منځ ته راغی همدارنګه امویانو په نورو فرهنګي برخو هم پاملرنه وکړه لکه مسکوکات او دیوان سالاري، د عبدالملک خلیفه په وخت کې اسلامي خاصه سکه له انځور پرته، خو په مذهبي کتیبې سره ضرب شوه. د دفتر او دیوان ژبه له یوناني څخه عربي ته واوښته.

د زیاتو معلوماتو لپاره دې لاندې مراجعو ته رجوع وشي:

- افغانستان در مسیر تاریخ، غبار،
- هنر معماری اسلامي، داکتر لطیف قاسمي،
- تاریخ جوامع اسلامي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (٤٥) لوست د تدريس لاربنود پلان

د تدريس مهال : دوه درسي ساعت (۹۰ دقيقې)

د مطلبونو سرليکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	عباسيان	
عمومي موخې	واک ته د عباسيانو د رسيدو څرنګوالی او د هغوی نامتو خلفا	
(پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسيږي: - زده کوونکي به واک ته د عباسيانو د رسيدو د څرنګوالی په اړه معلومات تر لاسه کړي، - د عباسيانو په دوره کې به د مامون الرشيد او هارون الرشيد ونډه چې د فرهنګ په وده کې يې درلوده پوه شي، - د عباسيانو د اداري د پاينبت او پرمختګ لاملونه به تحليل کړای شي، - په عباسي دوره کې به مهم تمدني مرکزونه د نقشې پر مخ په ګوته کړای شي.	
د تدريس لارې او طريقې	توضيحي، تشريحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندويه او اړين درسي توکي	تخته، تباشير، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طريقې	تقريري، تحريري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعاليتونه او د انګيزې رامنځته کول	**لومړني فعاليتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړينو توکو چمتو کول، د تير لوست ارزونه او د حاضرۍ اخيستل. **د انګيزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او يا د يو په زړه پورې تاريخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقيقو** لس دقيقې

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنـــــــی او وروستی کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخـــت په دقیقو
	- پـر تختـه بانـدې د لوسـت د سـرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکـو ویـشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوسـت ارزونـه او د کـورنۍ دنـدې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه ځارنه.	- د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونـو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دنـدې سـرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځـــه دیـــرش دقیقې
	- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه: ۱- عباسي خلیفه امین د مامون الرشید په امر ووژل شو. ۲- د عباسي کورنۍ وروستنی خلیفه مستعصم باالله د چنګیز د لمسی (هلاکو) لخوا ووژل شو. ۳- د مامون الرشید د خلافت په وخت کې علومو ته او په ځانګړې توګه طب، ریاضیاتو، فلسفې، ادب او منطق ته ډېره پاملرنه شوې وه. ۴- عباسي خلیفه منصور په ۱۶۹ هـ ق کال کې وفات شو.		

اضافي معلومات:

د اموي حکومت د سقوط لاملونه هغه شورشونه او پاڅونونه وو چې په عراق او د اسلامي امپراتورۍ په نورو برخو کې رامنځ ته شول. سره له دې چې امویانو په پیل کې وکړای شول د تشویق او امتیازاتو په ورکولو سره پر اوضاع مسلط شي، خو په ۱۲۵ هـ ق کال کې چې له ۷۴۷ میلادي کال سره سمون لري، د اسلامي امپراتورۍ د ټولو ناراضي ډلو لویه سازمان بندي او شورشونه په خراسان کې د یو ستر پاڅون موجب شول.

په خراسان کې د تحرکاتو له پیل سره سم د ابو مسلم خراساني تر مشرۍ لاندې پاڅون منځ ته راغی او د دغه پاڅون په پایله کې اموي شهزاده ګان یو په بل پسې له منځ ولاړل او وروستی اموي خلیفه مروان حمار هم ووژل شو. او خلافت له امویانو څخه عباسیانو ته ولیږدول شو.

د عباسیانو خلافت په رسمي توګه تر ۶۵۶هـ ق / ۱۲۵۸ میلادي کال پورې دوام وکړ او هم په دغه کال بغداد د مغولانو لاسته ورغی.

د زیاتو معلوماتو لپاره دې لاندې مراجعو ته رجوع وشي:

- افغانستان در مسیر تاریخ، غبار،
- هنر معماری اسلامي، داکتر لطیف قاسمي،
- تاریخ جوامع اسلامي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (٤٦) لوست د تدريس لاربنود پلان

د تدريس مهال : يو درسي ساعت (۴۵ دقيقې)

<table>
<tr><th>د مطلبونو سرليکونه</th><th colspan="2">د مطلبونو شرح</th></tr>
<tr><td>د لوست موضوع</td><td colspan="2">د عباسيانو د عصر سياسي، اداري او فرهنګي و ضعيت.</td></tr>
<tr><td>عمومي موخې</td><td colspan="2">د عباسيانو د عصر د سياسي ادراي او فرهنګي وضعيت سره پيژنګلوي.</td></tr>
<tr><td>(پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې</td><td colspan="2">زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسيږي:
- زده کوونکي به د عباسيانو د دورې دسياسي او اقتصادي وضعيت په اړه معلومات تر لاسه کړای شي،
- د فرهنګي او اداري وضعيت په اړه به معلومات تر لاسه کړای شي،
- د عباسيانو د عصر د فرهنګي او پرمختګ لاملونه به تحليل کړای شي،
- د مامون الرشيد مهم خدمتونو به فهرست کړای شي،
- د عباسيان په اداره او اداري جوړښت باندې به پوه شي،
- مهم سوداګريز مرکزونه به د نقشې پرمخ وښودلی شي.</td></tr>
<tr><td>د تدريس لارې او طريقې</td><td colspan="2">توضيحي، تشريحي، لکچر او مباحثه وي.</td></tr>
<tr><td>مرستندويه او اړين درسي توکي</td><td colspan="2">تخته، تباشير، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...</td></tr>
<tr><td>د ارزونې طريقې</td><td colspan="2">تقريري، تحريري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...</td></tr>
<tr><td>لومړني فعاليتونه او د انګيزې رامنځته کول</td><td>لومړني فعاليتونه:
سلام اچول، سترې مشې، د لوست د اړينو توکو چمتو کول، د تير لوست ارزونه او د حاضرۍ اخيستل.

د انګيزې رامنځته کول:
د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او يا د يو په زړه پورې تاريخي مطلب وړاندې کول.</td><td>وخت په دقيقو
لس دقيقې</td></tr>
</table>

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنـــــی او وروســــتی کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخـــت په دقیقو
	– پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، – پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، – د لوست تشریح او توضیح، – په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، – پوښتنو ته ځواب ورکول، – د لوســت ارزونــه او د کــورنی دنــدې سپارل، – د تدریس په وخت کې ښه خارنه.	– د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، – د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، – په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، – د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، – په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، – د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځــــه دیـــرش دقیقې

– د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه :

۱– د بصرې، کوفې، قیروان، قاهرې، مروې، ری، بخارا او نیشاپور ښارونه د اسلامي تمدن له مرکزونو څخه شمیرل کیدل.

۲– د مامون الرشید د خلافت په وخت کې د ریاضي، الجبر په برخه کې زیات پر مختګونه شوي وو.

۳– د عباسیانو د خلافت په وخت کې او په ځانګړي توګه د هارون الرشید په حکومت کې د نړی د یو شمیر هیوادونو، لکه: چین، هند، فرانسې او یونان سره دیپلوماتیکي اړیکي ټینګې شوې او د سفیرانو په لیږدولو یې اقدام وکړ.

اضافي معلومات:

عباسي دولت د اسلامي حکومت د واک لاندې سیمې او د هغوی د اوسیدونکو په اړوند د امویانو بر عکس پالیسي او رویه غوره کړه. له اعیانو او اشرافو سره یې له نرمښت او مدارا څخه کار واخیست او د هغوی ګټې یې په سیاسي او اقتصادي حاکمیت کې په پام کې ونیولی، نو همدا علت و چې عباسیانو تر امویانو زیات عمر وکړ.

د یادونې وړ ده چې د عباسیانو د اداري په ټینګښت کې د خراسان خلکو (افغانستان) ډیره ونډه درلوده چې کولای شو له برمکي کورنۍ څخه یادونه وکړو. دغي کورنۍ د هارون الرشید حکومت د خپل کمال او پرمختګ لوړپوړ ته ورساوه. یحیی برمکي یو مدبر انسان و چې هارون الرشید هغه ته د پلار خطاب کاوه او د خپل وزیر په توګه یې وټاکه. په همدې توګه د یحیی زامنو په بغداد کې لوی منصبونو ته رسیدلي وو، جعفر بن یحیی د هارون الرشید وزیر شو. فضل بن یحیی د خراسان د ولایت مقام ته ورسید. دې کورنۍ اولس کاله د بغداد د خلافت ټولې چارې په خپل لاس کې اخیستې وې او دې منورې کورنۍ ډیر اثار له هندي، پهلوي او یوناني ژبو څخه په عربي ژبه وژباړل.

د دریمې پیړۍ په وروستیو او د څلورمې هجري پیړۍ په لومړیو کې عباسي خلافت د خپلې د ودې او پرمختګ پړاوونه ووهل. په ظاهري توګه د افریقې په شمال، مصر او خراسان کې ځینو کورنیو خپلواکي تر لاسه کړه،

(c) ketabton.com: The Digital Library

مذهبي وحدت منځ ته راغی د پانګې د راټولیدو له امله سوداګری او کرنې وده او پر مختګ وکړ. ښارونه یو له بل سره وصل، او پرعایداتو باندې مالیات وضع شول. ښارونه، کاروانسرایونه، حمامونه، ماڼې ګاني او جوماتونه جوړ شول چې د بیلګې په توګه د بغداد منصور، رقه، سامرا او مصر د ښارونو نوم اخیستلای شو.

د الازهر، قیروان، المالك، ابن طولون او ابو دلف جوماتونه هم جوړ شول، د معماری له نظره دعباسیانو دوره د امویانو په څیر له تنوع څخه برخمنه او د پام وړ وه. سربیره پر آجری تزئین او قوسونو کولای شو د نقاشي منبت کاری، ګچبری او سفالګری څخه یادونه وکړو.

د زیاتو معلوماتو لپاره دې لاندې مراجعو ته رجوع وشي:

- افغانستان در مسیر تاریخ، غبار،
- هنر معماری اسلامي، داکتر لطیف قاسمي،
- تاریخ جوامع اسلامي.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library